UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Specvlvm Ivris Gvlielmi Dvrandi

Durantis, Guilelmus

Avgvstae Tavrinorvm, 1578

Arbitro, & arbitratore.

urn:nbn:de:hbz:466:1-96846

Visual Library

sario profuturū sit: & sic obtinet prędicta lex, sed & loci. Ad hoc facit. C. de reb. cred. l. pen. §. expensis. & 4. q. 3. c. placuit. §. item in criminali. & c seq. ver. venturis. Sed nec debet iudex unam partē in solutione huius salarij grauare, & alteram alleuiare, prout sępe fit, quia in iudicijs æqualitas est seruanda: & in hoc debet actoris & rei æqua esse conditio: ut extr. de mut. peti. c. 2. de iudi. nouit. § sed forsan. & §. seq. nec debet iudicium claudicare. ext. de exceptionib. cum inter [2]. † Iudex quoque bene potest lauiare expensas factas in consiliariis: ut xiiii. q. v. non sane. & in mittendo ad diuersa loca pro consilio requirendo.

a 2 5

ADDITIO.

a Cum inter. ¶ Hoc patet in præ. §. assessorem. in fi.

¶ Pœna Assessoris delinquentis quæ sit.

SVMMARIVM.

1 *Consiliaris interdum plus puntiur, quam faciens.*
2 *Suadere plus est, quam compellere: & obligatur quis ex consilio fraudulento.*
3 *Fungi officio diuersarum personarū in una eademque causa nemo potest.*
4 *Festinans ad utrumque neutrum bene peragit.*
5 *Sententia illius, qui primo fuit aduocatus, sed postea factus assessor, an ualeat.*

6. §. Pœna assessoris alicuius ciuitatis in suo officio delinquentis est, ut deposito officio quinquaginta diebus remaneat responsurus de se conquerentibus, & male ablata in quadruplum restituat: quæ inter spoliatum & fiscum æqualiter diuidentur. C. de assess. l. consiliarios. & l. post depositū. C. ad leg. Iul. repet. l. 1. & 1. q. 1 iubemus. & l. in eum. ff. de calumniatoribus & 18. dist. quoniam. Item punietur sicut iudex ff. quod quisque iur. hoc edicto. [2] † ¶ Item interdum plus punitur consiliarius quam faciens. 86. dist. tanta. in fin. 11. q. 3. qui consentit. ¶ Et † plus est suadere [b], quam compellere ff. de ser. corrup. l. 1. §. per suadere. & obligatur quis ex consilio fraudulento. ff. de reg. iur. consilii non fraudulenti. extra, de renun. sane. & c. lectæ [c]. ¶ VLTIMO nota, q† nemo in una eademq; causa diuersarū psonarū officio fungi potest 4. q. 4. c. 1. & 2. & extra, de instit. c. fi. Vnde non potest quis uti officio assessoris, & aduocati, & iudicis. C. de assess. l. fi. quia † qui ad utrunque festinat, neutrum bene peragit: ut ibidem. & xvi. q. 1. presbyteros. ext. de cler. non resi. quia nonnulli. x. q. 3. unio. Nec potest quis in duobus collegiis esse, nec in duabus ecclesijs in titulari: ut s. de off. leg. §. uidendum. uer. illud autē [d] † Sed quid si is, qui primo fuit aduocatus, factus est in eadem causa assessor: nunquid ualet sententia per eum lata? Videtur quod sic: licet eam ferre non debuerit. arg. in Aut. de restitut. & ea quę par. in 11. mens. §. fi. Vel dic quod non tenet: debuit enim eam demandare. ff. de iur. if. omn. iud. prętor. secundum Vber.

1 2 3 4 5 a b c d

ADDITIONES.

a Edicto. ¶ Vide 2. q. 6. hoc etiam placuit. & quod ibi no. in ult. gl. vide etiam quod no. ff. eo. l. 4. in vlt. gl. de præside remoto ante tempus propter culpam assessoris, sed si propter imperitiam, uidetur imputandum ei, qui talem elegit. de hoc no. ff. de rei vend. l. utique. in ult. gl. Adde, quod id, quod factum fuit à potestate, uidetur fieri de consilio assessoris, in l. quoniam iudices. C. de appell. vbi Bal. dicit per illum tex. quod quando potestas facit in iustitiā, assessores & asistentes debent puniri: nisi potestentur, & ei cōtradicāt apud acta. Quod est menti tenendum. secundum eum ibi: facit gl. in l. diem fu nćto. in uerbo, in eo. ff. de off. assess. quę dicit, quod magistratus, qui remouetur, psumitur remotus propter culpam assessoris. & ideo Paul. de Castr. ibi dat cautelam, quod qñ potestas facit aliquid in iustum, quod assessores protestentur se non consentire. Hen. Ferran.

b Persuadere. ¶ Quia se habeat ad bonum & ad malum.

c Lectæ. ¶ De hoc de reg. iur. nullus ex consilio. lib. 6.

d Autem. ¶ Ibi ante in. allegat concordantias, & alia similia contra duplicitatem.

¶ Bal. De Assessore.

Magistratus tenetur de facto assessoris, quem ipse elegit. in §. 1. G. ciuiliter, non criminaliter. ff. de offi. procon. obseruare. §. proficisci. vbi de hoc in fi. ff. quod quisque. iur. l. 2. ¶ Assessor non debet recipere ineptum libellum, in §. officiū, non quod super hoc habeat iurisdictionem, nisi per statutum, vel consilium ciuitatis detur iurisdictio assessoribus: ut quotidie fit in assessoribus potestatum Italiæ. uersi. pen. G. nec potest pronunciare libellum aptum: licet utraque sit, interlocutoria, siue pronuncietur libellus aptus, siue ineptus. ff. quod met. causa. l. metum. §. si ex facto. su. o. ubi de his est text. not. Bald. ¶ Dicto, nulla excusatione obstante, precisam compulsionem induc. C. de excusat. l. libertos. ubi de hoc no. Bal. uide ꝯ. de sala. §. fi.

a ¶ De Arbitro & Arbitratore. [2] Rubrica.

DICTVM est s. de Iudicibus. & quia arbitria redacta sunt ad instar iudiciorū ff. de arb. l. 1. ideo consequenter de Arbitris disseremus, ostendentes. Quid sit arbiter, Quis possit eē arbiter, super quibus, & a qbus possit eligi, in quibus differat à iudicibus, Et qualiter arbitrū finiatur, Et de exceptionib, contra arbitrium seu arbitrum, De forma compromissi arbitrij. Vltimo quædam notabilia & quęstiones aliquas inseremus. [b]

b

ADDITIONES.

a Legistæ habent rubricas. C. & ff. de recep. & sic dicūt, quia recipiuntur à partibus. & uide super rub. ff. eo. & per Azo. in Sum. eod. tit. in prin. Materiam ponit Tancred. sub 3. Rubr. Vber. de ibo. charta. mihi 3. ubi de sententia arbitri. & charta. 12. vbi de arbitris. ¶ Vber. de Bonacur. in rub. vlt. Ioan. de Deo Cauil. li b. 3. & vi. post prin & lib. 1. i u. Rub. pen. ¶ Bonagui. solum posuit formam libelli contra non seruantem arbitrium. ¶ Aegi. Rubr. 123. & prius. Rub. 24. & seq. tractauit de arbitris super recus. iudicis. ¶ Alber. Gal li. posuit rubricam. ¶ Guil. Ang. post ru. de of. or posuit rub. de arbitro, & eius officio. ¶ Nepos de Monte alb. posuit rubricam contra arbitros & cōpromissum. ¶ Guido de Suz. in char. vlt. post generalem Rubr. posuit tres rubricellas.

b Inseremus. ¶ Præmitto, q Vbertus aliqua de ꝯ. scriptis notauit in suo lib. char. pe. uer. sed si sub arbitro. & char. 3. ubi de snia arbitri, q Io. de Deo posuit in Cauil. lib. 3. in rubr. de excep. cōarbitrium. & lib. 6. sub rub. de arbitr.

¶ Arbiter quid sit, & eius sententiæ quomodo stetur.

SVMMARIVM.

1 *Differentia inter arbitrium & compromissum.*
2 *Arbiter & arbitrator in quo differant.*
3 *Arbitrator est amicabilis cōpositor electus, ut pacificet, nō vt cognoscat.*
4 *Iudex loci dicit potest ille vir bonus, dū dicitur, q stetur boni viri arbitrio.*
5 *Anno lapso à tēpore, quo cepi agere, ut arbitrium reducerē ad arbitriū boni viri, an opponens audietur non vlterius agendo.*
6 *Arbiter frens in quam sententiam, an facit litem suam, sicut iudex.*
7 *Assumitur quis arbitrator in re propria, non autem arbiter.*
8 *Arbitrium & arbitratus quomodo conueniunt.*

1. §. Arbiter est, qui de partium consensu eligitur, & in eum sub pœnæ stipulatione compromittit [2] 2. q. 6. à iudicib. & §. seq. Non enim statur sententiæ eius, nisi metu pœnæ uel sine pignoris datione, uel alicuius loco pœnæ ff. eod. l. non distinguemus §. 1. C. eo l. 1. ff. eo. litigatores. §. 1. & l. non cogē dum [b]. extr eod. dilecti. & dicam ꝯ eod. §. excipitur. uel metu iuramenti, quod potest interuenire secundum canones, extra, eodē. c. 2 & c per tuas. xxii. q. 1. omne. quod licet secus sit secundum leges. C. eo. Auth decernimus. in Auth. de iudi. § quia vero. col. 6. [c] non tamen vitiatur, licet iuratum sit, dum tamen pœna intercesserit, ut ibi: sed & licet præmissa non interuenerint, tamen statur ei in duob. casibus, s. si partes subscripserint sententię, uel si decē dieb. post latum arbitrium tacentes, eam homologauerint. C eo. cum antea. † ¶ Est autem differentia secundum quosdam [d] inter arbitrium & compromissum. Nam arbitrium est quod fit sine pęna, est tamen pignorib. uel iurādo vallatum. C. eo l. ne in arbitris. Compromissum est, quod fit cum pęna. C. de iud. rem non nouā. §. 1. C. ubi & apud quos in inte. rest. post. l. fi Sed mihi non placet hęc differentia: vt C. eo l. pen. in prin. & ff eo. l. diem. in fi. Quid autē sit arbitrium, dic vt in Sum. domini mei, eo. tit. in prin. [e] † ¶ Est etiam differētia inter arbitrum & arbitratorem. Nam arbiter est, quem partes eligunt ad cognoscendum de quæstione, uel lite: & sic sumitur super re litigiosa & incerta, ut de ea cognoscat: ut extra. eodem. quasi per totum & debet iuris ordinem seruare. ff. eodem. l. 1. ubi de hoc. & fit semper cum pœnæ stipulatione ff. eo. l. litigatores § j. & l non cogendum [f] & statur eius sententiæ, siue æqua sit, siue iniqua. 2. q. 6. c. à iudicibus. §. quod de arbitris. ff. eo. l. diem

1 a 2 d e f

ADDITIONES.

a Compromittitur. ¶ Quo diuersimode sumitur nomen arbitri, scripsi de ok dele ab arbitris. in prin. lib. 6.

b Cogendum. ¶ Alias est §. & incipit, idem Iul. & sic allegatur pluries ꝯ.

c Col. 6. ¶ Vide quod dixi eo. tit. c. fi. super 3 gl.

d Quosdam. ¶ Inepte loquentes: cum arbitrium fit sententia, uel laudum: compromissum est conuentio partium: unde primum transit ad hæredes. ff. eodem. quamuis. secundum non: nisi id fuerit actum. eodem. titul. c. vlt. quia multum hic usitatur, dicit ar arbitrium arbitrandi potestas. & sic sumitur s. in 5. membro.
In prin. ¶ Et per hoc post Inn. in c. Quintauallis. de iureiur. in gl. magna uer. notanda est.

e Cogendum. ¶ Alias est sub §. idem Iul. vt s. dixi.

f

a I diem.§ stari.nec ab eo appellatur:vt dicam ℣.§. differt.[a] nec ad ar
3 bitriū boni viri reducit̄ secundum quos ſtiam.† ¶ Arbitrator vero
est amicabilis compositor, nec sumitur super re litigiosa, vel vt
cognoscat:sed vt pacificet,& qđ certum est,diuidat: ut in socie-
tate,quam certum est fuisse contractam,Sed eligitur.vt det cuili-
bet certam suam partē,quæ ipsum ex societate ꝓtingit: ut ff. pro
b socio.l si societatem.2.§.arbitrorum.& hoc non dicit arbitriū.[b]
ff.de arbit.l.si de meis.§ recepisse. Nec tenetur iuris ordinem ob-
seruare: nec statur eius sententiæ,si sit iniqua,sed reducitur ad ar-
c bitrium boni viri:[c] vt in præ.l.si societatem.§. arbitrorum.ext.de
iureiur.Quintauallis.& c.veniēs.& ff. pro so.vnde si Neruæ. & ffi
de oper.li.l.si libertus.tta vt ad superiorem recursus habeatur. ff.
eo.l.pen.ext eo.c.2.Dixerunt et iam Iacobus de Alb.& B.ꝙ si sen-
tēria arbitri sit iniusta,vel iniqua, reuocat superioris auctoritate
sicut & sententia arbitratoris.Nec in hoc est differentia inter eos.
extr.eo.exposita.& c.1.2.& 3.licet enim sententiæ eius iniquæ ste
tur:non tamen iniustæ,videlicet contra ius latę, secundum domi-
d num meum.[d] in Auth.colum.8. in me.litis non fieri sacras iussio.
§.& hoc dicimus.extr.de confir.vtil.vel inutil.c.examinata:vel si
e lata sit contra aliam sententiam,à qua non extitit appellatum: vt
e in præ.c.exposita.[e] extr.de re iudi.inter monasterium.& c.seq.C.
de transact si causa.ff.eo.l.si post rem.de hoc ℣.§.fi.versi.sed nun-
4 quid peti. & seq.† ¶ Sed quis erit ille bonus vir. cuius arbitrium
f est sequendum,vt prædixi? Respon iudex loci.ff.de verb. obliga.
f continuus.§.cum ita.[f] Sed pone, ꝙ cō promittens ꝓmisit & iura
uit stare mādato arbitratoris? Resp.adhuc ad arbitrium boni uiri
reducitur,quasi hæc conditio insit, scilicet si æquè fuerit arbitra-
tus: vt in præal.l.si libertus.& in præ.Decre.Quintauallis.& extr.
e.c.2.& 3.& c.cum tempore in præ.ca.veniens.& extr. de electio.
g causam,que de hoc.℣.§.finali.ver. item quid si compromissum.[g]
Sed quid si fuerit expressum in iuramēto,quod de iniquo præce-
5 pto nō quæreretur? De hoc ℣.§.fi.uer.item quid si actū.† ¶ Quid
h si à tempore quo cepi agere,[h] ut arbitrium reduceretur ad arbi-
trium boni viri, lapsus est annus: ideoq; opponitur mihi, ꝙ non
possum vlterius agere:sicut & in appellatione dicitur, vt extr.de
app.cum sit.& c.oblatæ.in gl.pars appellata? Dic, ꝙ opponēs nō
debet audiri:quia hæc non potest dici appellatio, sed potius atte-
statio.ff.eo.non distinguemus.§.cum quidam.& C.eo.l.pe.ver. si
i [i] aūt.Et præterea alia ratio est in appellatione, & alia hic.† ¶ Sed
6 si arbiter ferat iniquam sententiam,nunquid facit litem suā,sicut
& iudex.ff.de iud.l.si filiusf Institu.de ob.quæ ex quasi delic.nasc.
in prin.& extr.de re iud.cū æterni.lib.6.vbi de hoc.Dic quod sic,
C.de pact. si quis in conscribendo Sed quero, in quo facit litem
suam? Dico, ꝙ tenet ad interesse:ut in præd.l. si quis in conscribē
do.in fi.& in præ c.eum eterni ar.cōtra C.eo. Auth.decernimus.
ubi dicitur, quod a solo Deo pœnam expectet: in iudice autem
planum est, ꝙ tenetur ad interesse,si quid dolo egit, ut in præmis
sis concor.Si uero iuris imperitia, inquantum fuerit uisum bono
uiro. Institu.de oblig.quæ ex quasi male.nas.Sed dic idem in arbi-
tro.Nec obst.d.Authen.quia locum habet,ubi electus est cum sa
7 cramento. ¶ Itē arbitrator quis in re propria assumitur, non ar-
biter: ut dicam ℣.§. proxi. Amicabilis vero compositor sumitur
ad ꝓponendum inter litigatores,& etiam ad contractus, scilicet
ad constituenda pretia venditionum, & mærces conductionum
& huiusmodi,ff.pro so.l.si societatem.j.& 2. hoc plenius ꝓseque
re secundum Innoc.IIII.ut not.in præ.ca.Quintauallis.ubi etiam
k [k] no.an arbitrator teneatur ordinem iuris seruare. Cōueniunt au-
tem arbitrum & arbitratus: quia non egrediuntur personas eo-
rum. in quos compromissum est: nec alter potest pronunciare,
nec alij delegare.ff.eod.l.in compromissis.& ff.de verbo.obligat.
si quis arbitratu.

ADDITIONES.

a Differt. ¶ Et ibi ver.item eius sententia. remissionem dabo an valeat pactū
quod appellare possit.

b Arbitrium. ¶ Vnde vt scripsi post Inno.in Decr. Quintauallis.statim alleg.
post prin.notāt Io.& Acc.in Auth.ut dif.in.§.si vero.col.9. quod dici possit
transactio per iura utrobiq; allegata.& uide ℣.§.finitur.uer.sed nunquid ar-
bitratus.

c Viri. ¶ Sciendū ꝙ Mar.de Fa.tractatum, cuius parte careo,ꝓposuit de hac
materia,dicens,ꝙ Acc qui hoc tenet in l.in ꝓmiss.ff.e.ti.ad id allegat quat-
tuor leges,inter quas est lex,si societatē.hic allegata. alias uideas ibi. Ipse ât
addit ars,ſ.duas q statim sequunt.& ff.de leg.1.si fic.& de leg.3.fideicōmissa.
§.quamquam.& l.si filiæ.& de admi.tu.l.Titium,2.resp.de re.iur.in personā
§.j.C.de do.pro.si cum ea.Coadiuuat etiam hoc dictum,si certum est, quod
à iudicum iniquis sententiis per appellationes releuamur:& à sentē tiis præ
fecti pretorio per supplicationem iura omitto:ergo & à sententiis talium ar
bitrorum,si iniquę sunt,releuari debemes.Arbitri enim seruare debent or-
dinem iuris,& arbitratores iustitiam.Vitiantur autem illorum sententiæ,si
non seruant ordinem.ff.eodem.tit.l.diem.§.pe.& l.si feriatis. Sic & istæ reuo
candæ sunt,si non seruarunt iustitiam,per iura præal.& merito,quia unus pe
tit malefactum reformari,& alter petit præseruari.Quis ille monoculus,q
nō uideret,quod ex his est iustius:allegatur.C.commu. utri.iud.l.3.Itē quo
modo nō releuabor à deceptione mihi facta per putatiuum amicum,cum eti
am releuer à deceptiōe mihi facta ꝑ me ipsum.ff.de uerb.oblig.si quis cū al
ter.Nititur demum probare contrarium:quia si iniquę sententię arbitri sta
tur,ut dictum est supra. uer. prox.fortius id in arbitratore, qui latiores ha-
buit habenas à partib.ff.de procu.mandato.& l.procurator,cui libera.Et in
hoc multum infrat,addens,quod stare sententiæ,est lites dirimere.C.de trāſ.
l.fratris.Et si dicas,ut proxime dixi,quod hæc sit transactio.constat quod ab
illa non receditur,etiam si transigens sit deceptus in quadruplū.ff.ad treb.l.
Lucius § fin.Ad quam validandam sufficit timor litis.C.quod met.cau.l.2
vlteriorib⁹ careo.Ad primum respondeat lex, prędsbyteri. C.de epis.& cle.
canon. v. quæ. vlt. Ad secundum fateor, fuorabile fore, lites dirimere.
Sed huic respondeat Decr.nuper,ante fi.de dona.inter.vir.& vxo. Ad ter
tium, licet compromissum possit large dici transactio.in quo partes sic con
cordant:laudum tamen compromissio secutum non habet specifice consen-
sum partium,sicut transactio:& ideo non mirum si reformari potest, & ab il
lo recedi.

d Meum. ¶ Omnino vide quod dixi post eum.& Goff.eodem.titu.c.2 super.
fi.ult. gloss.hoc etiam dixit Hostien.in Sum.eod.tit.§.pen.uer.pen. ¶ Adde
Bal.cons.477.4.li.& quæ habentur per Legistas,in l.qui Romæ. §. duo fra-
tres.de uerb.oblig.

e Exposita. ¶ Est sciendum,quod quæstio illius capituli exposita,nostris tem
poribus reuocata,dedit materiam certis doctoribus,qui consultores uel aduo
cati causæ fuerunt disputandi.Federicus enim de Schalis doctor legum,in
quęstione,quæ incipit,imperator Henricus:dicit,quod post rationem factā
episcopo Feltren.per sententiam legati,post tempora commune Teruisinū
illud castrum occupauit,vt hæres Azolini de Romano, cui erat datū in feu
dum.& illud postea possederat xxx.annis,& vltra: & renouata lite factum
fuit compromissum.Hoc ipse disputauit.& terminauit compromissum nō
valuisse:quia super re iudicata, vel finita transigi vel compromitti non po-
tuit,per iura hic allegata.Ad idem ff.de condi.inde.eleganter.§.1.C. de trā
sac.fratris tui.& l.causas.Item à re iudicata,quæ certa est,recedi non potest
per contrariam sententiam.C.quando prouo.non est ne l.1. ergo nec contra
compromissum,uel laudum,quod similitudinem habet ad iudicia.ff.eodem
l.j.& l.si de meis.§.recepisse.Item prout dicit ipse l. 1.& l.quamuis.eod. tit.
compromissa pertinent ad lites finiendas:non ergo ad finitas.Item admini
stratores transigere non possunt,& sic nec compromittere, quando iura lo-
corum,uel personarū quas administrant,sunt clara & aperta:& sic hic erat
ergo episcopus compromittere non potuit.C.de transf.l.præses.ff.de iureiur.
tutor.& l.iusiurandum.§.1.& 2.ff.de fur.interdum,§.pe. extr. de transf. con-
tingit ¶ Sed Iac.de Are.dilatauit.q.que incipit, Apostolicæ sedis legatus.
dicens quod compromissum fuerat in duos,ea lege,quod si discordaret, Ti
tius daret tertium:qui dedit quemdam monachum,qui cum uno arbitro-
rum pronunciauit:quærebat primo an sententia precedens legati impediue
rit compromissum.De aliis articulis alibi dicetur.ſ.de secundo.℣.§.fin.uer.
sed ei quod dixi.De tertio,eo.§.uersſ.sed quid de simplici.Quæstum hodie ex
peditum,ubi ponatur compromissum tenere per Dec.2.eod.tit.li.6.Soluen
do tenuit,cōpromissum ualuisse:subtilizando sic.Facta episcopo per Teruī
sinos restitutione, euanuit actio in factum, quę contra eos in sententia ipsi
competebat.Quod competeret,inducit l.actor.C.de reb.credi.& ff.de iure
iu.nam postea.§.fi.Quod euanuerit,inducit: quia solutione eius quod de-
betur,&c.insti.qui.mo.tollitur ob.in princip. est autem sibi quęsita rei uen
dicatio: uel publiciana, habita distinctione, commune esset.vel non esset
dominus. Concludit ergo,nouationem sententię esse factā,prima in factum
transfusa in secundam. ff.de noua.l.2.Sicut ergo facta nouatione per stipula-
tionem, posse transigi & compromitti: ita & hic, cum non ex sententia,sed
ex rei uendicatione agi oporteat. ff. de pig.si fundus.§. creditor.inducit ad
prędicta probanda, l.si causa cognita.C.de transf.maxime autem secundum
eum quia hic allegabatur noua causa apprehensionis,& prescriptio post il-
lam,de qua cum superuenerit, non potest dici iudicatum.Item in facto alle
gabatur, sententiam legati fuisse nullam, de quibus cum posset esse iudici-
um,ut in præ.§.creditor.& de exce.rei iu.ff.l.si à te.§. 1.ergo & compromis
sum in arbitros,qui & iudices sunt.2.q.6.à iudicibus.& §.fe. ¶ Adde,quod
licet regulariter non non ualeat sententia contra sententiam, tamen quan-
do post sententiam oritur aliquod dubium potest compromitti, & sententia
secunda ualet:ut consuluit Bal.con.cxcix.1.lib.Item etiam potest com-
promitti,quando in compromisso est renunciatum sententiæ,quę trāsiuit in
rem iudicatam:ut uoluit Bal.in l.iuris gentium.§.si pacisear.ff.de pac. & no
uisſ ponunt in l.si diuersa.C.de transf.uoluit Ro.cons.369.Alex.consi. 22.1.
lib.Angel.consil.198.

f Cum ita. ¶ Item not.in prę.§.arbitrorum.

g Compromissum. ¶ Vide quod ibi dicam post Dyn. adde quo dibi etiam
dicam.

h Agere. ¶ Intra ꝙ tempus debeant incipere,uide ℣.§.fi.uer.sed intra quod

i Alia hic. ¶ Vide ꝙ dixi §.tit.j.§.restat.ad fi.uersſ.sed nunquid. ¶ Adde Old
cons.clvi.& Ang.cons.314.Ale.cons.95.lib.2.

k Seruare. ¶ Clarius dixisset,quod arbitrator non tenetur.&c.& ibi uide in
gl.magna.uersſ.& sciendū.& uer.quid si compromissum.& sequentibus.

¶ Arbiter quis possit esse.

SVMMARIVM.

1 *Mulier prohibetur esse arbiter.*
2 *Seruus & liber simul prohibentur esse arbitri.*
3 *Mutus surdus,furiosus & pupillus sine tutore, non possunt cogi arbitrium*
suscipere.
4 *Confirmari non dicitur em postfacto,quod ab initio non tenet.*
5 *Laicus potest in re spirituali auctoritate iudicis delegati esse arbiter.*
Excommunicatus non potest esse arbiter.

6 Compro-

6 Compromitti an poſſit in ordinarium de re, in qua eſt iudex.
F. Iaaſa. etiam de re patris, & in cauſa ciuili poteſt eſſe arbiter.
Compromitti an poſſit in venditorem rei, de qua litigatur.

2.§. Poteſt eſſe arbiter omnis qui non prohibetur. Viſo ergo qui prohibentur: per conſequens uidetur qui eſſe poſſunt. Nam uiſo uno cõtrariorum, noſcitur & reliquum. lxxxviii. di. ejiciens. ff. de his qui ſui vel al. iur. ſunt. l. 1. & Inſtit. eo. tit. in prin.[a] † ¶ Prohibetur ergo mulier eſſe arbiter. ff. eo. l. cũ lege. C. eo. l. fi. xxxiii q. v. mulierẽ. niſi ſit talis, quæ habeat potẽſtatem iudicandi. 8. q. 1. vereor. & niſi terræ ꝓſuetud o aliud teneat, uel perſone excellentia aliud inducat. extr. eod. dilecti. xii. q. 2. cũ deuotiſſimã. amicabiliter tñ poſſet cõponere ꝑ bono & æquo ſed non de iure: ut in prę. c. dilecti. ℨ. ff. de verbo. ſignific. illa uerba arbitratu[b]. Quid ſi cõpromittentes in mulierẽ, iurant non ℨuenire? Dicunt quidam[c] non valere cõpromiſſum: ut no. C. de legi. & conſti. non dubiũ. in fi. † ¶ Itẽ ſeruus & liber ſimul prohibent eſſe arbitri ff. l. e. l. Pedius[d]. ſed ſi ſeruus fiat arbiter, & liber factus pronunciat, valet ex nouo conſenſu. ff. e. ſed & ſi in ſeruum.[e] Arbitrator autẽ eſſe põt de æquitate, ſm quoſdam[f] alij ℨ: vt ibi, & in præall. l. illa verba[g]. Sed quid ſi cõpromittat in duos liberos, & vnũ ſeruũ: nunquid pœna cõmittet, ſi ſententiæ eorũ non ſtetur? vſ ꝙ ſic: ut in præ. l. Pedius. in fi quia ꝙ fit à maiori parte, ad uniuerſos refert. ff. de regul. iur. l. aliud. §. refertur. extr. de elec. cum inter canonicos. in prin. ext de his q̃ fi. à ma. par. cap. c. 1. ff. ad muni cip. l. ꝙ maior. & l. ſeq. arg. ℨ. quia premiſſa locũ habent, qñ oẽs tales ſunt, qui poterant proninciare: ꝙ non eſt hic, vt in præd l. Pedius. in fi. & præterea vtile vitiat ꝑ inutile: vt in ead. l. §. in ſeruum & l. ſed & ſi in ſeruũ. & extra, de electꝫ. Maſſana. arg. tñ ℨ, eo. tit. illa[h]. † ¶ Item prohibẽt mutus, ſurdus, furioſus, pupillus ſine tutore[i]. ff. eod. l. ſed & ſi in ſeruum. §. 1. & l. diem. §. coram. 3. q. 7. infamis. §. tria. Hi enim nõ cognunt arbitriũ ſuſcipere: quia nec tenet cõpromiſſum, vt puto. ff. eo. l. non diſtinguemus §. ſumma. † ¶ Itẽ minor xx. ann. ff. eo. l. cũ lege. exẽ, de off. dele. cũ viceſimũ. ff. de mu. & ho. l. ad rẽpublicã. Quid ſi pendente cõpromiſſo, factus eſt maior? vſ ꝙ nõ cogẽt pronunciare: qa ꝙ ab initio nõ tenet, ex poſt facto nõ ꝓfirmat. ff. de ac. & ob. l. obligationũ fere. §. placet. ar. extr. de ele. dudũ. j. & c. auditis. ar. ℨ. C. ſi ma. fa. ra. ha. l. fi. ext. de renũ. poſt trãſlationẽ. § itẽ ſi quis. Nam maior factus ꝓſentire vſ: & ex quo ꝓſentit, ꝓhere vſ: & in iudiciis ſeu cõpromiſſis quaſi ℨhit. ff. de pecu. l. 3. §. idẽ ſcribit. vnde vſ cogendus. Primũ verius eſt, niſi K de nouo in eũ ꝓpromittat. ff. e. l. ſed & ſi in ſeruũ. reſp. j.[k] Itẽ prohibẽt laicus eſſe arbiter in ſpiritualibus, ext. e. ꝓtingit. in fi. ext. de iu. l. c. 2 ſed ſimul cũ clerico eſſe põt[l]. ext eo. ꝓ tuas. † ¶ Itẽ ẽt laicus põt eſſe arbiter in re ſpirituali, auctoritate iudicis delegati, ſm papã[m] prout no. & ꝙb. in præ. c. ꝓ tuas. in fi & arg. xxxii. diſt. præter. §. uerũ. Sed nec ordinarij, nec delegati auctoritate põt fieri, ꝙ clericus habeat laicũ in iudicẽ ordinariũ. Itẽ excõicatus non põt eſſe arbiter: ꝙ dic vt ℨ. e. § differt. ver itẽ ſm eũ In iudicẽ aũt delegatũ põt cõpromitti. ext. de præb. niſi. ext. de pręſum. literas ext. e. cũ olim. 6 † ¶ Sed nunquid in ordinariũ, de re in qua eſt iudex? non vſ. 3. q. 7. infamis. § tria. in l. ſi quis uero iudex. ff. e. & l. ſed & ſi in ſeruũ. § ſi quis. Dic ſm canones ꝙ põt eſſe: ext. e. cũ tẽpore. ext. de elec. cũ cauſam. & de iureiur. uenies. & ẽt ſm leges põt eſſe arbitrator. in Authẽ. vt differ. iud. §. ſi uero ꝓtingit. C. de iu. l. apertiſſimi. & Aut ibi poſita. ar. ℨ, ff. de tuto. & cura. l. prætor.[n] † ¶ Itẽ põt eſſe arbiter liber homo, filiusfamilias ẽt de re patris in cauſa ciuili: cũ ẽt poſſit ẽe iudex. Itẽ ingenus, libertinus, & infamis. ff. e. ſed & ſi filius. & duabus legibus ſeq. 3. q. 7. d. §. tria. in prin. & l. cognitiões. Itẽ nullus in re ſua, ſiue in totũ, ſiue in partẽ arbiter fit. ff. e. l. pe. ff. de iu. ſi alter. alias incipit, Iulianus. & C. e neqs in ſua cau. p totũ. C. mã. in re mãdata. Sed arbitrator ſic, ẽt in propria offenſa P. dũ tñ iuſte arbitret[q]: alias eñ it ad arbitrũ boni uiri, ff. loca. l. in lege. j. reſp. ff. de ℨh. emp. hęc vẽditio ff. de iureiurã. l. Labeo. § q̃ſtiões. & c. mã. l. in remãdata. ff. de ope. li. l. ſi libertus. & in ꝓcor. q̃ ſunt ſ. §. proxi. uer. arbitrator uero. ¶ Sed nũqd abbas ꝑt eſſe arbiter in rebus monaſterii? De hoc dicã ℨ. §. fi. verſ. ſed nũqd abbas. † ¶ Sed nunqd in venditorẽ rei, de qua litigat, põt cõpromitti de ea. arg. ꝙ nõ. ff. e. l. pe. ff. qñ app. ſit l. i. § in propria. 2. q. 6 c. biduũ. §. palã. Vt tñ ℨ, ff. de ſtatu. l. ſi dictũ. §. ſi ſnia. Ceſſant eñ hic rões legis. ff. de arbit. l. pe. & qa forte periculũ huius cauſæ nõ ſpectat ad eũ, cũ nõ ꝓ iudicẽ, ſed ꝑ arbitrũ tũc euincat: ut in præal. l. ſi dictũ. § ſi cõpromiſe-
r ro[r]. Sed pone, ꝙ cõpromiſſum eſt in eũ, & ipſe tulit ſnĩam ℨ emptorẽ: nũqd emptor hẽt actionẽ de euictione amodo ℨ eũ: argumẽ. ꝙ ſic: qa facto ipſius emptorẽ pdidit. C. de aſſer. tol. l. fi. ſub iudicelis eſt. Sed corã quo cognoſcet de hoc, ꝙ obiicit, ſcilicet qua
s re nõ põt ẽe arbiter? Dic ꝙ corã ſuperiore[s], ſi ipſe nõ hẽt iuriſdictionẽ. ff. de iud. ſi qs ex aliena. Sed nunquid præmiſſæ exceptiones de ſeruitute, de ſexu, & huiuſmodi ceſſabunt, ſi ſit electus ad
t certũ tẽpus[t] arbiter? Et vſ ꝙ ſic[u]: ar. ff. de ind. l. 1. in fin. & l. 2. & de
1 arbi. Põnius[x]. in fi uel dic ℨ, & imputent ſibi, ꝙ ſic elegerunt[y]. Quid ſi ſit actũ, ut nulla exceptio opponat? Dic ut ℨ. in ti. de ꝓcl. & re Vtrum autem in regularem compromitti, poſſit, dicam.
z ℨ. § fi. uerſi. ſed quæro diligenter. & ſeq.[z]

ADDITIONES.

a In prin. ¶ Sed quid valet hoc ſcire, cum voluntate aditus non reprobetur? Vide infra. §. ſequitur. in prin. valet etiam ante compromiſſum, ne inutiliter laboretur.

b Arbitratu. ¶ Sequitur Titii. fœminas ſignificant, & non cadunt in ſeruũ ſed non eſt facienda æquatio inter fœminam & ſeruum: quod collige ex notatis in præ. Decre. dilecti. in 3. gloſſ. & his quæ ſuper ea dixi de ſepul. capitu. fi. lib. 6. in vlt. gloſſ. Et hoc patet etiam in teſtamento, teſtimonio, & tutela filii, quæ cadunt in fœminam, non in ſeruum. De primo & ſecundo de teſta. indicante. de ſepul. de vxore. ff. de teſta. ſi filius. & l. ſe. §. mulier. & §. ſeruus. extra. de teſti. quoniam. C. de teſti. quoniam liberi. De tertio patet in præd. gloſſ. & de appel. ex parte, 2. Ad ſo. vide etiam quod ſequitur. infra. ver. 2. ¶ Adde quod Abba. in capitu. dilecti, dicit quod Papa poteſt mulieri delegare ſpiritualem cauſam inter clericos, per tex. in c. Mennam. alle. in gl. dilecti. in d. c. dilecti.

c Quidam. ¶ Alb. Gal. eo. tit. verſi. ſed quid ſi partes. ¶ Adde Abba. in d. ca. dilecti.

d Pedius. ¶ Si tamen in ſolidum dati ſunt liber pronunciare cogitur: ut in l. ibi ſe. quæ incipit, ſed ſi ita.

e Seruum. ¶ Vide quod hic ſequitur in ver. quid ſi pendente.

f Quoſdam. ¶ Vber. ubi ſ.

g Verba. ¶ Vide quod circa hoc. & circa id, quod præmiſſum eſt de fœmina, dixi, in ſolutione quæſtionis, quam poſui ſuper regula, dolo facis. de re iu. lib. 6.

h Illa. ¶ Solue ut no. in regula, utile. de re. iur. lib. 6. Adde de huius uerſiculi dicto uidendũ Bal. conſ. 449. 4. libr. incip. proponitur, quod in quodam compromiſſo.

i Tutore. ¶ Inepte hoc poſuit, cum tractemus, an in eum poſsit compromitti. & conſtet quod habeat, uel non habeat tutorem: cum nec in minorem xx. ann. ut ſequitur. Procederet autem id, cum quæritur, an poſsit compromittere: vt in §. coram. e. tit. ſi pupillus. de quo infra. §. proxi. ver. ſed quid de minore.

k Reſpon. 1. ¶ Aduerte, quia ſupra. ver. item ſeruus. dixit contrarium, p eãdem legem: niſi exponas ibi. ex nouo conſenſu, id eſt, ex nouo compromiſſo, vt hic, & ſic etiam illud ponit Hoſt. in Sum. eo. tit. poſt prin. Sed in hoc nullum dubium gloſſ. ibi, videtur intellige, quod fingatur nouum compromiſſum, ex quo partes proceſſum conceſſerunt. Ego darem alium intellectum il li legi, ſ. quod qui compromiſi tempore erat ſeruus, ſed tempore quo recepit, uel acceptauit, erat liber, partib. conſentientibus, ſiue nouo compromiſſo procedat: fecit. ff. de legatis. 3 l. 1. §. 1. & tunc facit ℨ no. de præb. dilectus. 2. in gl. 2. Sed delegata iuriſdictio non ſic pendet à partibus, ſicut compromiſſoria. vt ext. de of. deleg. ſignificantibus.

l Poteſt. ¶ Sup. de auctoritate ſuperioris, qui erat iudex cauſæ ut ibi. ¶ Adde & nota: quia alibi forte non reperies, quod de re ſpirituali poteſt quis laicus ſolus vt arbitrator cognoſcere, licet non vt arbiter, prout conſuluit. Roſtr. conſilio clxxiii. incipiente, pro deciſione qui alleg. etiam ita tenuiſſe in ſuis conſiliis Pet. de Anc. conſilio ꝙ incipit. iſtã queſtionẽ facit dubiam. c. cum contingit. non allegat ex quo nnmero. ego habeo xcvii.

m Papam. ¶ Cuius dictum intellige ſimul cum clerico: ut ſ. proxi. dictum eſt.

n Prætor. ¶ Dupliciter legitur, ut ibi not. & neutra lectura obſtat, ſiue dicatur, quod non poſsit prætor ſe facere arbitrum, ſine quod non poſsit ſe facere tutorem, dato quod de hoc compromittatur. ¶ Adde, ſecundum Abba. in c. cum tempore. ext. eo. ꝙ etiam videtur dicendnm ꝙ de iure ciuili ordinarius poſsit eſſe arbiter, cum illo iure ſit dubium, & de iure canonico ſit deciſum.

o Infamis. ¶ Qui tamẽ non poteſt eſſe arbiter iuris: vt no. ℨ. de recuſ. §. fi. uer. ſed nunquid poſſunt.

p Offenſa. Vt no. ℨ. prælleg. l. pe. & fuit queſtio Pilei xliii. qui idem tenuit. & de hoc C: de do. promiſſ. l. ſi cum ea. & patet in Decret. Quintauallis. de iure iuran.

q Arbitretur. ¶ Vnde dicit Guido de Suz. in l. non diſtinguemus. quod non poſſet interdicere certum locum: cum illa pœna ſit corporalis. ff. de pœn. l. fi. & de in integr. reſtit. l. fin. & id non pertinet ad priuatum, ſed ad pręſidem uel eo maiorem. ff. de off. pręſi. illicitas. §. antepe. niſi in cõpromiſſo id dictũ eſſet. ea l. §. ex officio. ¶ Adde an quis poſsit eſſe arbitrator in propria offenſa. Ba. l. in c. inter pares, de lege Corradi. & refert, quod Iac. de Arena. diſputauit hanc q. & uide ẽt An. in l. ſi ſic. de leg. 1. an quis poſsit ſe comittere gratię & miſericordiæ alterius.

r Compromiſero. ¶ Subdit Vber. ubi ſ. quod non eſt multum laudabile, quod ipſe pronunciet.

s Superiore. ¶ Dicit. Vber. ubi ſ. ad quem ſpectare arbitri compulſio.

t Tempus. ¶ Vbi ſ. dicebat, & melius, breue tempus.

u Quod ſic. ¶ Quaſi res ſit tẽpore peritura: & ſic non ſit in talibus inſiſtendũ.

x Pomponius. ¶ Alias incipit. ſi de meis. & ſic allegatur. ſ. §. 1.

y Elegerunt. ¶ Si propter examen exceptionum non poteſt intra tẽpus cauſa diffiniri: hoc dico, quia & contrarius intellectus inde poſsit haberi.

z Et ſeq. ¶ De milite & clerico diſputauit Fran. Acc. in queſtione ſua mihi 30. alle. 3. quę incipit, duo conſortes. ꝙ quiſq; ipſorum poterat eſſe arbiter, & fortius arbitrator. alleg. de milite. ff. e. l. 3. §. fi. C. de iud. l. certi. in Auth. de defen. ciui. §. 1. ibi nobiliorib. &c. Noh obſt. C. de procur. militem. & l. neq; fœmina. ff. eod. l. filius. §. ueterani. C. de præpo. ſac. ſcri. l. hac parte. lib. xii. d prin. agen. in rebus. l. 1. e. lib. q̃ loquunt de uilibus officiis. de clerico alleg. ff. e. non diſtinguemus. §. ſacerdotio. C. de epiſ. audi. ſi qui ex conſenſu. & l. ſeq. ff. de uerb. ſig. l. illa uerba. C. de his qui ad eccl. con. l. pręſenti. §. pen. & ult. Non obſtat in Auth. de ſanct. epiſc. §. alium. quia de officio procuratoris. loquitur, ꝙ eſt vile officium. Arbitrari autem competit hominibus maximę dignitatis: ut in præ. l. 3. §. fi. ff. e. tit. & eſt officium pium ad concordias & paces reducendas, ad quę clerici præcipue tenentur. C. de epiſc. & cle. ſi quis in hoc. & de ſum. tri. epiſtola, inter claras. in prin. & in fi. & iura noſtra. uide ℨ. §. ult. cha. ult. uer. in epiſcopo.

¶ Compromitti super quibus & à quibus possit.

SVMMARIVM.

1 *Compromitti de criminali causa an possit.*
Compromittit an possit in causa restit.in integ.
2 *Compromittit an possit de sententia excommunicationis,uel alio iure spirituali,vel in quo periculum animæ vertitur.*
3 *Compromissum super alimentis factum,an valeat.*
Compromitti potest de omnibus,quæ expresse non prohibentur.
4 *Servus non potest compromittere,nisi se gerat pro libero.*
5 *Mater si dicat se præferendam tutoribus datis in testamento mariti sui, cum illud sit imperfectum,an possit de hoc compromitti.*
6 *Exemptus non potest super rebus exemptis compromittere in præiudicium eximentis.*
7 *Religiosus non habens administrationem sine licentia superioris,nõ potest compromittere.*
8 *Compromitti non potest cum excommunicato.*

3.§. Restat videre super quibus,& à quibus potest compromitti: & quidem de omni causa ciuili extra.eo.c.1.non autem de criminali publica † uel priuata,nec de li
a berali [a],vel matrimoniali.ext.de in integ.restit.causa de transact. c.fi.ff.de arbitr.non distinguemus.§.si per errorem.& §.de liberali.ext.eo.cum tempore.de iureiur.tua.nos.Sed si de crimine ciui-
b liter agatur [b],potest.ff.de his qui not.infa.l.quid ergo.§.ex come promisso.arg.contra,quod de crimine compromittatur. ext.d-
c ipsum literas [c].Item contra,quod de causa status compromi ttat
d tur.C.de reb.credi.l.cum proponas [d].Quid de famoso delicto,al. as crimine? Dic quod non potest compromitti super eo:ut not
2 in prę.§.si per errorem.† ¶ Item de causa restitutionis in integrũ cõpromitti nõ valet.extr.de resti.in integ.causa incidenter tamẽ arbiter de ea cognoscit.C.de iudi.quoties.& de ordi.iudic l.1.ext. qui fil. sint legi lator.Sed nunquid arbiter incidenter põt date restitutionem.Azo not.in Sum.eod.tit.§.potest.q sic:& probatur,
e ext.eod.ca.pen.[e] Alij tamen dicunt contra,vt C.ubi & apud quos
f l.fi.in fi.[f] Item de matrimonio spirituali compromittitur.ext eo. ex parte.ext.de ele.cum inter canonicos & c.quia propter. Item quid de causa conuersionis & monachationis? De hoc no.in d.
3 § de liberali †¶ Item de sententia excõmunicationis,uel alio iure spirituali,uel etiam alio,in quo periculum animæ uertitur? Non uiderur,quod possit in aliquem tanquam in arbitrum compromitti:ne pateat via ingressui ad spiritualia vitioso,& ne metu pę næ pareatur iniustæ sententiæ,uel iustus etiam condemnetur. extr.de sent.excom cum medicinalis.11.q.3 episcopus.§ si ergo.&
g capit.audi.§.cum ergo.& c.nemo.secundum dominum meum [g]. Potest tamen de talibus in iudicem compromitti,tãquam in amicabilem arbitratorem,& non in alium: vt quantum ad spuale de
h iure pronunciet,à quo ad expensas & alias arbitretur [h] Item de publica uel populari actione non potest compromitti.ff.eod. ti.
3 l.non distinguemus.§.Iulianus.& §.de liberali.† ¶ Sed nunquid
i compromissum super alimentis [i] factum valeat? Videtur quod
k sic:[k] nam de omnibus quæ expresse non prohibentur,potest compromitti.ut in eod.§.& §.seq.& ff.ex qui.cau.ma.nec non.§.2.Dicunt quidam hic contra,cum quædam maiores desiderẽt iudices: vt in præ.§ de liberali.& ff.de transact.cum hi.in prin. Alii dicũt quod si compromittat in aliquem,vt cognoscat tanquam iudex valet:& perinde est,ac si facta esset transactio iudicis auctoritate
l alias non.C.de transact.l.de alimentis.primum verius [l].¶ Quid de præbendis clericorum? Dic quod bene potest compromitti de
4 eis.vt j.uersi sed nunquid clericus.† ¶ Seruus autem non potest compromittere,nisi se gerat pro libero,sed filiusfa. sic. ff. de pecu. licet.§.si seruus.cum seq.& §.si filius.C.de iudi.seruus.ff.eod.non distinguemus.§.si seruus.Nec furiosus,nec prodigus.ff.e.l. diem.
m § pen.¶ Sed nunquid [m] de minore? Respon.pupillus sine auctoritate tutoris compromittens,non obligatur ciuiliter,naturaliter sic:fideiussor tamen efficaciter tenetur.ff.eod.si pupillus. & l.
n 3.in prin.[n] In iudicio uero etiam dato fideiussore,non potest esse sine tutoris auctoritate.ff.eod.l.diem.§.coram.ubi de hoc.C.si aduer.rem iud cum minores.C.de auct.præstarum.ff.de re iudi. acta §.fi.nisi in momentanea possessione.C.qui leg.perso.ha.stã. in iudic l fi.Et nisi in casibus,in quibus minor censeretur maior: quos dic,ut ext.de restit.spol.ex parte.& xv.q.iii.certis.& melius.j.de actore,in prin.Idem in adultis.scilicet,in minore xxv.an. curatorem habente.C.de in integ.resti.mi.si curatorem. Si uero curatore caret,tunc non potest in iudicio esse:ut in præ.l.clarum tamen dicunt quidam quod potest compromitere,& tenet:arg. præd l.si pupillus.& l.3.in prin.& in hoc differt à iudicio arbitrium:ut in [illegible] uer.obstichum aut Par[illegible] quod est j.uersic.item si sit filius.Alii dicunt quod non potest compromittere: & si compromiserit simpliciter,expectabitur donec pater consentiat,uel curatorem habeat.C.qui leg.per.ha.stan.in iu l.2.& C.si aduer.rẽ iud.l.cum & nos.nec etiam tenet cõpromissum.arg.x.dist.uides.
5 ff.eo l.Pedius.& l.seq.& hoc videtur tutius.† ¶ Quid si mater dicit se præferendam tutoribus datis in testamento mariti sui,cum illud sit imperfectum:nunquid potest de hoc compromitti? non videtur,quia tutoris datio est mixti imperij:& de huiusmodi cõpromitti non potest,nec de populari actione,vt supra. Et actio suspecti popularis est,multo magis si postulatione confirmetur. argument.contra:quia hoc non est prohibitum:& lex videtur dicere,quod potest.C.de rebus creditis.l.cum proponas. Sed illud est uerum si mater postulet,nec confirmetur:quia ipsa debet preferri:secus si petat cum tanquam suspectum remoueri secundũ
6 Vber.† ¶ Item exemptus non potest super rebus exemptis compromittere in præiudicium eximentis ext.eodem.c.cum tempore.vigesimaquinta quæstione 2.postea vero quam.Sed nunquid uasallus cum alio contendens super re feudali compromittere potest? Respons.sic,quo ad suum,non domini,præiudicium.argument.prædict.Decre.cum tempore.& extra,quod met.causa, cum dilectus.de confirmati.vtil.vel in util.cum dilecta.§.quia uero.extra de donatione inter dilectos.in fine.Posset tamen dominus hoc prohibere.ff.si quis ius dic.non obtempera.l.unica.& in libr.feud.capitulo.lex Conradi.post titul.testes sunt vocandi
o ad nouam inuestituram,secundum dominum meum [o].† ¶ Sed
7 nunquid clericus,maxime religiosus,potest compromittere? Dico,quod religiosus non habens administrationem,sine licentia superioris non potest compromittere,argument.extra,de sta.mon.cum ad monasterium.& capitulo.monachi.12.quæstio.1.non dicatis.xvi.quæstio.1.placuit.Item nec habens administrationem,nec etiam clericus secularis potest compromittere, quo ad perpetuum præiudicium ecclesiæ,cui præst.extra.de deci.ex multiplici.ext.eod c.3.& c.cum tẽpore.& c.per tuas.prope fi.ibi,qui iuramento,&c.quatenus autem tangit suũ proprium factum,potest.Vnde si ageretur super possessionibus.suis,uel super ecclesia tanquã super beneficio,potest compromitti eo modo,quo licite fieri potest.extr.de transact.super eo.extra,de præben.

ADDITIONES.

a Liberali. ¶ Hominis,non sic de libertate ecclesiæ. Rationem diuersitatis scripsi in Decre.causa.super ver.liberali.
b Agatur. ¶ Dixit Gui.de Suza.in l.non distinguemus.§.Iul super 1.gl.q de omni crimine,de quo licet transigere,de quibus.C.de transact.l. transigere. pt compromitti:quia si possum transigere,fortius in arbitrum compromittere.Item de crimine,q contra te cõmisi,possum iurare stare mandato tuo. de hoc §.§ proxi.uer.item potest.& sic de crimine compromittunt,sed illud in arbitratore,ut ibi. ¶ Adde,quod Bar. hoc sequitur in d. §. Iulianus. & Ro.consi.xcv.
c Literas. ¶ Soluitur in præ.Decre.causa.in fi.vlt.gl.
d Proponas. ¶ Ibi tripliciter soluitur.
e c.pen. ¶ Scilicet de resti.in integ.
f In fin. ¶ Hoc placet Inn.& quale sit tunc remedium,scripsi post eũ in præ. Dec.pe. super glos.pen.vbi omnino uideas ipsius dictum & Gof. ¶ Adde, quod dictum Innoc.impugnat Abb.in c.causa.extra.de resti.in integ.& ibi dicit esse text.cui sine difficultate non potest responderi.& quod d. l.fin.loquitur,cum principaliter petitur,non autem secundario. Causa etiam matrimonialis incidenter cognosci,non potest: ut consuluit Roma.consilio. ccxcix.
g Meum. ¶ In sum.§ de qua re.
h Arbitretur. ¶ De præben.nisi essent.
i Alimentis. ¶ Sup.futuris,&in vltima volũtate relictis,ut probant iura sequentia:per quæ patet de præteritis,uel aliter debitis trãsigi posse sine prętore.& uide j.qui fil.sint leg.vers.sed quæritur,utrum.
k Quod sic. ¶ Secundum Alb.Gal.
l Verius. ¶ Forte intendit de prima opin.non de prima allegatione:quia tũc dixisset,hoc verius.imo per præ.l.cum hi.§.uult igitur.omnino videtur non valere cmprom.issum,etiam factum auctoritate prætoris: cum requiratur ipsius requisitio circa causam,modum & personas:vt ibi,sine quibus nõ sufficeret ipsius prætoris auctoritas. ¶ Adde tu,notabiliter,quod stante statuto q valeat contractus minoris cum iuramento:q si minor transigat,uel renunciet alimentis cum iuramento,valet quod per ipsum factum est. Ita voluit Pet.de Anc.consi.376.
m Minore. ¶ De filiofa.vide j.de actore.§.fi.ver.sed an filio.
n In prin. ¶ Vt utrobique non procedit,quod de fideiussoris obligatione dicitur,cum pupillus est talis,qui naturaliter obligatur. accedit enim fideiussoris obligatio ciuilis tantum:de naturali tantũ. Inst.de fideiu.m prin.¶ Adde,an statutum de compromissis liget minores.Bald.consi.390.lib.2.cõcludit,quod sic.Bal.cosi.lxvii.incip.Statutum de compromissis,& quid de iure communi,vide Bal.consi.390.2.lib
o Meum. ¶ De hoc remissionem ipsius ad summam scripsi Decr.cum tempore.in fi.vlt.gl. ¶ Adde,quod vasallus non possit compromittere sine dicta licentia.Bal.consilio.322.1.lib.& ver.2.Adde Abba.consil.xxxiii.2.lib. vbi de clerico.de prælato no.uide Ale.consi.322.lib.

ben. nisi. de off. deleg. si quando. j. q. j. gratia. extr. eod c. 1. & 2. & c. dilecti. & c. innotuit. & c. seq. Itē mulier nō potest alieno nomine compromittere ff. eo. non distinguemus. §. si mulier. Itē si sit filiusfa. is, cum quo compromisisti de tali causa, quæ patrem tangit, & in qua eius consensus requiritur, potest dissentire quousq; pater consenserit, sicut & in iudicio seruatur. ff. eo. l. 1. C. de iud. rem
a non nouam. C de bo. quæ lib l. fi §. 1.[a] † ¶ Item cum excommuni-
3 cato nō potest compromitti, propter periculum communionis. extr. de exce. dilecti 24. q. 1. audiuimus. extr. de sent excom. solet. lib. 6. & de iud. c. intelleximus. 4. q. 1. c. 1. non enim aliquid coram
b arbitro poterit petere, vt ibi, & sic expirabit.[b]

ADDITIONES.

a ¶ §. j. ¶ Vbi de hoc Secus ergo si patrem non contingat. de iud. cap. ult. in fi. lib. 6.

b Expirabit. ¶ Per hunc finem uidetur q̄ de actore intellexit. & idem Vber. ubi s. & sic etiam loquitur 3. glo. circa med. Decre. in monaste de re iu. Durum enim uidetur, q̄ reo excommunicato compromitti non possit. obstat tamen periculum communionis. de quo s. Item absurdum, quod ex uoluntario actu excommunicati detur iudici iurisdictio solum partibus attributa. Qua ratione dico. q̄ reus excommunicatus uoluntariè, non eligit arbitros. omni autem casu, quo de necessitate eliguntur, quos uide de off. de lega. ab arbitris. in tex. & in gl. lib. 6. alios eligere poterit: alias si ibi esset fauor, id nō posset, contra Decr. intelleximus de iud. Ad prædicta facit quod de conuenientia iudicum scripsi, de rescri. c. 1. lib. 6. in ult glo.

¶ Arbitrium in quibus differat à iudicio.

SVMMARIVM.

1 *Compromissum non extenditur in hæredes compromittentis, nisi hoc in eo exprimatur,*
2 *Arbiter non pronunciat altera parte absente, nisi hoc actum fuerit.*
3 *Arbiter non exequitur suam sententiam, sed ordinarius.*
In Arbitrio non purgatur mora, cum dies ab homine præfixus est.
4 *Arbiter non potest contumacem punire, nec testes cogere, nisi in compromisso actum sit.*
5 *Arbiter non potest citare partes, nisi ad locum, quo cōpromissum factum est.*
6 *Arbiter non potest delegare arbitrum.*
7 *Sententia arbitri non infamat, quia non cognoscit de crimine.*
8 *Actio seu exceptio non oritur ex sententia arbitri, ex sententia iudicis sic.*
9 *Iudex & arbiter differunt in exceptione spoliationis in modum exceptionis propositæ, de qua non potest cognoscere arbiter.*
10 *Excipere non possum de excommunicatione contra arbitrum quem scienter elegi, secus in iudice.*
11 *Compromitti potest in bannitum nostri temporis, cum non sit expresse prohibitum.*
12 *Arbitrium in quibus assimiletur iudicio.*
13 *Arbiter si non uenit ad locum destinatum, pars non ueniens non dicitur contumax.*
14 *Maiores restituuntur ab arbitri sententia.*
15 *Arbiter an possit de fructib. & expensis cognoscere.*

a **4. §. Differt** Autem arbitriū à iudicio.[a] Nā venalis sententia iudicis non valet. 2. quæstio. 6. ei qui.
b §. diffinitiua.[b] extr. de vi. & ho. cler. cum ab omni. arbitri vero sen
c tētia per sordes & precium lata tenet, licet possit excipi[c] de dolo. C. eo. l. arbitrorum. Item à sententia arbitri non appellatur. C. eo. l. 1. 2 quæst. 6. à iudicibus nisi sit talis, qui ex iuris necessitate eligi-
d tur, vt extr de off. dele. suspicionis. & de appe. legitima.[d] a sententia vero iudicis sic. 2. q. 6. non ita. & cap. omnis oppressus. Item co
e ram eo non habet locum reconuentio. extr. eo. cum dilectus.[e] coram iudice sic. 3. q. 8. cuius in agendo. extr. de mutu. peti. per totū.
1 † ¶ Item compromissum non extenditur in hæredes compromittentis, nisi hoc in eo exprimatur. ext. eo. cap. fin. ff. eodem l. diem proferre §. 1. iudicium sic, C. ex delict. defunct. in quantum hære. conuen l. vnica. extr. de iud. quia V. & C. de iur. calum. Auth. principales. Quid si sit contra defunctum processum eo viuente, nunquid acta coram arbitris habita valebunt contra hęredem coram
f iudice([f] Respon. sic. extr. de testi. præsentata. C. de arbit. l. pe. com promissum ergo ad hæredes non extenditur, vt in eo procedatur secus quo ad ea, quæ iam acta sunt. sic & societas non transit ad hęredes, tamen pro lucris & damnis ante mortem socii contingentibus, datur actio hæredi, & contra hæredem. ff. pro soci. l. actione §. morte vnius. Item licet compromissum non extendatur
2 ad eos, arbitrium tamen sic ff. de arbit. quamuis. † ¶ Item arbiter non pronunciat altera parte absente: nisi hoc actum fuerit. ff. eo. l. diem. § si quis litigatorum. iudex sic. 3. quæst. 9 decernimus. ext. qui fil. sint legi. causam. de pœ. calumniam. C. de iud. properandū. Ergo in eius potestate est deludere partem. Respond. imò si non venerit, committitur pena, ac si per eum stetisset: quo minus pro-
g nunciaret arbiter: vt in præ. §. si quis. g † ¶ Item non exequitur suā
3 sententiam, imo ordinarius ff. eo. l. 3. iudex vero sic. extr. de off. de legat. quærenti. extra, de re iudica. de cętero. ff. eodem. l. a diuo. & iunge quod nota. j. §. excipitur. versicu. Item quod arbitrio pro. Et intellige, q̄ ordinarius exequitur sententiam arbitri, qui electus est de partium consensu sine pœna, postquam est homologata. C. eodem. cum antea. §. 1. Sed nunquid exequetur eius sententiā, qui cum pœna eligitur? Dic vt j §. fin. versi. quid si sit cum pœna. ¶ Item in arbitrio non purgatur mora, cum dies præfixus est ab homine. ff. eo. l. Celsus. In iudiciis sic. ff. si quis caut. l. & si post tres. C. de fideiuss. sancimus. ext. de re iud. cum Bertoldus. Item in eo nō venit, nisi quod dictum est vt veniat. ff eo. l. si cum dies. §. plenum. Vnde arbiter nihil facere potest extra compromissum. ff. eod. l. si cum dies. §. pen. & l. Labeo. & l. non distinguemus. §. de officio. & §. fi. extr. eo. cum dilecti. Sed in iudicio veniunt quæcunq; non pro
4 hibentur. ff. de iud. solemus. ext. de causa pos. cum ecclesia. † ¶ Itē arbiter non potest contumacem punire, nec testes cogere, nisi in
h compromisso actum sit.[h] ff. de iud. l. 2. §. fin. ff. eod. non ex omnibus. Dic vt ibi: & nisi in casu, qui habetur ext. de off. dele. suspicionis. sed ibi arbitri illi non habēt iurisdictionem, & coercitionem, nisi prout ibi no. iudex vero sic. extr. de off. dele. præterea. extr. vt lit. non contest. quoniam. ff. si quis ius dic. non obtem. l. vnica. ext. de testi. cum contra. & c. seq. ext. de testi. cog cum causam. de hoc
5 no j. §. fi. ver. sed nunquid incidit. † ¶ Item non potest citare partes, nisi ad locum, quo compromissum factum est, nisi aliud fuerit dictum. ff. eo l. si cum dies §. si arbiter. Iudex vero potest, vbi uult, dum tamen in loco non prohibito. ext. de resc. nonnulli. & c. cum
i in multis. lib. 6 de app. ex parte. De hoc dic, ut not. secundum Papam, extra, de testi. præsentata. [i] Vtrum arbiter possit citare per
K totam diœcesim, uide j. de cita §. 1. uersi. 1.[k] † ¶ Item non potest
6 delegare arbitrium. ff. eodem. in compromissis. & l. non distinguemus. §. quæsitum. iudex uero delegatus a principe uel ordinario, potest committere sententiam, uel aliquem articulum: ut extr. de off. dele. cum te. & c. super quæstionum & s. de iu. dele. §. iam nūc.
l Item[l] corā eo nō præstatur satisdatio de prosequenda lite, de qua no. j. de sat. §. fi. quia sufficit pœnæ promissio: ut in Auth. de lit. §. ad excludendas. in fin collat. 8. & C. de epis. & cle. Auth. generaliter. in fi. sed coram iudice sic. 3. q. 3. c. incidit. §. offeratur. & Auth.
7 quod fieri. † ¶ Item eius sententia non infamat. ff. de his, qui not. infa. l. quid ergo. §. ex compromisso. quia non cognoscit de crimine quod infamat. ff. eodem non distinguemus. §. Iulianus, extra, de in integ. restitu. causa in fin. Iudicis sic, ff. de fur. non potest. ff. de pu. iudi. l. infamem. extr. de re iudicata, cum te. Item si sit pactū de non appellando, uel recedendo ab arbitrio, nihilominus recedi potest C. eodem. l. pen. uer. si autem. secus in iudicio. C. de tēp.
m appe. l. fi. in fine.[m] ¶ Item infamis potest esse arbiter: ut s. eodem. §. potest esse. ad finem. sed non iudex. extra. de rescriptis. scisciatus. 3. quæst 6. capitulo primo. Item arbitrium non redditur in inuitum. ff. de arbit. l. 3. §. tametsi. Iudicium sic. ff. de uerbo. obliga. inter stipulantem. §. primo. & infrà, uersicu. proxim. Item inuitus quis subdit iudicium. ff. de mu. & ho. l munerum. §. iudicandi. C. q

pro

ADDITIONES.

a Iudicio. Istius §. materiam ponit gl. 2. Dec. cum dilectus. eo. rit. vbi reepilogando clarius pono, in quo conueniant, & in quo differant, in prin. in medio & in fin.

b Diffinitiua. ¶ Versi. uenales. & vide quod ibi no.

c Excipi. ¶ Contra petentem pœnam a non parente: & dominus meus tenuit eum ipso iure tutum.

d Legitima. ¶ Patet expressius de off. deleg. ab arbitris. libr. 6. ¶ Adde Bart. & noui. in l. ab arbitro. ff. qui sat. cog. Abbat. in c. cum dilectus. extr. eo d. in 6. col. Alex. consi. 8 6. 1. lib.

e Dilectus. ¶ Vide j. de reconuen. in prin. ¶ Adde Bald. in d. c. & Alex. consi. 198. 2. lib.

f Iudice. ¶ Scripsi de hoc extr. eod. tit. c. fi. in 1. gl. ¶ Adde q̄ acta facta coram arbitro, faciunt fidem coram iudice, Bal. in l. pe. C. eod. & consi. 38. 4. libr. & Abb. in c. fi. extr. eo. Et an sicut morte alterius compromittentium finitur arbitrium, ita finiatur arbitramentum, vide Pau. de Cast. cōsi. 30. & adde ver. ita. j. eo. Bald. consi. 30. 1. lib. & consi. 47 1. cum duo. sequentibus. 4. lib. Petr. de Ancha. consi. 110. Roma. consi. 108. & 115. & uersi. item non potest. Adde Petr. de Anch. consi. 270. Bal. consi. 252. Rom. consi. 61. & 72.

g Si quis. ¶ Vide j. §. ult. uer. sed nunquid incidit.

h Actum sit. ¶ Istud nisi, respicit primum dictum tātum, sed illud Nisi, quod sequitur, utrunq; respicit. & in hoc cautius locuta est gl. quā in prin. allegaui.

i Præsentata. ¶ Ibi scripsi super uerbo, solo.

k Ver. 1. ¶ Sic erat ante additiones: quia quicquid est in illo §. ante uersi. licet nunquid, detractis trib. primis uirgu. fuit additio.

l Item. ¶ Secūdum Azo. in Sum. de fatis. in prin. & de arb. 3. co. ver. pducitur.

m In fi. ¶ Vide j. de app. §. ult. in fin. an uero ualeat pactum q̄ partes possint à sententia arbitri appellare, satis scripsi super glo. 2. d. Dec. cum dilectus. quā in prin. huius §. alle. ¶ Adde Abb. in d. c. cum dilectus. Pau. de Cast. & Bar. qui contrarium tenent. in l. 1. C. de arbit. & Specu. in tit. de app. §. 1. uersic. quid si conuenerit. & Moder. de, quia suris.

pro sua iurisd.l.vnica.non arbitrium.ext.eo.c.j.licet receptum'si
8 nire cogatur.ff.eo.l.3.Et dic vt j.§.sequit.in prin.†¶Item ex sen-
tentia arbitri nō oritur actio,nec exceptio:quod dic vt j.§ fi.ver.
hoc quoq; notandum.Ex sententia iudicis sic.ff.de re iud l. miles
a in fi.C.de reb.cre.actori.& no.ext.de off.dele.coram. a Item arbi-
ter non potest assignare diem ad sententiam audiendam, nisi id
actum fuerit:vel nisi de nouo partes consentiant.extra.eo. ex par-
te.ff.eo.l.non distinguemus.§ fi.Iudex vero potest,ext.de of.dele.
9 consuluit.& de testi.cum olim.†¶Item secundum Vin.b & alios
b differunt in exceptione spoliationis in modum exceptionis pro-
positæ: de qua non potest arbiter cognoscere. Nec etiam coram
eo potest peti restitutio incidenter:quia non fuit compromissum
super hoc ext.de rest.in inte.causa.& hæc quæstio est dominica-
c lis.c dic vt ibi.†¶Item secundum eum, non possunt excipere de
10 excommunicatione contra arbitrum, quem sciēter elegi. Aliud
in iudice, cum in eum non cadat iurisdictio. extra. de re iud. ad
ad probandum.ext.de exce.pia.Ego credo,quod siue scienter,si-
ne ignoranter arbitrum excommunicatum elegerim,non teneor
sibi communicare,nec tenet cō promissum:vt in præ.c.ad proban
dum.11.q.3.cum excommunicato.24.q.1.audiuit.as.extr.de cle.
exc.mi. illud. Nam excommunicatus pro hæretico est habendus.
in auth de priui dot.hæreticæ.muli.non præs.§.quia enim. arg.C.
de epi.aud.iubemus.& est seruus peccati.C.de sen.pas.l.vlt.2.que.
7.§.quia ergo.Ad idem in Auth de iureiu.à mo.præ. arg. contrà,
quia non inuenit excommunicatus ob hoc prohibitus ff.ex quib.
caus.ma.l.necnon.§.quod eis.ext.de transla.epis.inter corporalia.
d Item infamis:pōt aē arbiter.d Idem videtur in iudæo.C de Iudē
is.l.Iudæi.Sed quod prius dixi verius est: quia nec cum excommu
nicato potest contrahi,quod dic vt in Reper. in titu.de sen.excō.
ver. an cum excommunicatis.licet ramen posset dici quod inter
e excommunicatos e potest esse arbiter.arg.C.de hær. quoniam.2.
q.7.c pagani.§.in hoc.& c. seq. Si igitur peto arbitrum corrigi,&
probo arbitrum fuisse excommunicatum: debet iudex pronun-
nunciare compromissum, & arbitrum esse nullum: nam & verba
illa,arbitratu boni viri,in seruum non cadunt.ff.de verb. sig.l.illa
f verba arbitratu & sic obtinuit. f †¶Quid de bannito nostri tem-
11 poris,quem deportato comparamus, si ob graue delictū sit ban
nitus:ut no.Insti.qui.mo.ius pa.po.sol.§.relegati.& videtur q; po-
test in eum compromitti:quia non est prohibitum.ff. de testi. l. 1.
quod uerum est, si sit relegatus ob tale delictum, propter quod
non sunt eius bona publicanda.alias secus, ut in præ. §. relegati.&
g ff.de admin.tut.l.si sine hærede.§.fin.& vide ff. de his qui sui uel
ali.iu.sunt.l.patre Item arbitrium est contractus,& contractus ve
de iure gen.ff.de iust.& iure l.manumissiones.& ea quæ sunt iuris
gent.reseruata sunt deportatis:licet quæ sunt de iure ciuili, sint a-
dempta.ff.de pœnis quidam serui.& sic de aliis casibus, qui in iu-
re inueniuntur expressi, in quibus est differentia inter arbitria &
iudicia:aliquin quicquid in iudicis statutum est, debet in arbitriis
obseruari.quia redacta sunt ad instar iudicioram ff.eod.l.1. C. de
12 iud.rem non nouam.§.1.†¶Porro quædam etiam similia inter-
ueniuntur.nam coram eo libellus offertur:quod dic, vt dixi infra
de libel.concep.§.restat.versi.sed nunquid. Item coram eo fit litis
contestatio,& sic interruptio præscriptionis.C. de iudic.rem non
nouam.§.patroni. C. eodem.l penulti.Item citat per nunciū,
uel p epistolam.ff.eo.l.sed & interpellatur.§.arbiter adesse.extra,
de offi.deleg.prudentiam.Item coram eo iuratur de calumnia.C.
de iu.cal.l.2.§.sed quia.Item parificatur & in alis capitulis ordinis
iudiciarii obseruandus,de quibus habes extra, de probat. quoniā
contra.secus in arbitratore.quod dic secundum dominum meū,
& Inno.III.ext.de iureiuran.Quintaullis.Item vt ualeant depo
h sitiones testium coram eis habitæ,extra,de test. præsentata. C.de
testi.l.fi.quæ incip.cum apud compromissarios. Item in feriarum
obseruatione.quod dic vt j.§ fi.ver.forma autem & seq.Item in
ferendo sententiam in scriptis.C.eo.l.pen.§ 1.C.de sent.ex breui.
re.l.unica.2.q.1.statutis.Et secundum hoc uidetur, quod non pos
i sit in idiotam i compromitti: & ideo debet poni tanquam in ar-
bitrum & arbitratorem, & cætera. secundum Iaco. Alii dicunt,
quod loquatur & pronunciet, ut scit, & potest argumen. C.
de indic.certi, & in his, quæ not. infra.de sent.§.in quo sit feren-
13 da. † ¶Item si arbiter non uenit ad locum destinatum, pars
non ueniens non est contumax.ff.eo.l.arbiter calendis. sicut & in
iudice contingit,de quo dic ut ext.de dolo & con.c. fi.& j.§ fin.
ad fi.Item litem suam facit,sicut & iudex.C. de epis.& cle. si quis
l in conscribendo.in fi.extr.de re iud.cum æterni.c Item ut nec mi-
nor 20.annis,nec mulier possint eē arbitri, ut dixi s.§.potest esse.
14 †¶Item ut ab eius sententia maiores restituantur.ff ex quib.cau.
m ma.l.2.¶Item ut intra triennium causa non expiret, m si dies cer-
ta statuta sit:secus si non sit statuta.ff.eo.l.1.& l.si unus.§.si multo
post.& l.litigatores resp.1.C.de iud.l.properandum. ext.de iud.c.
pen. Super hoc autem dixit Placen. quod arbiter potest pronun-
n ciare quādiu uoluerit.ff.eo,sed si compromissum.in fi.n Et Auth.
de app.& ff.de acc.vo.ff.Stichum tract Pamphilum.§.quę multum
ad hoc facit pro eo. Azo dicit,quod si lis est contestata, tunc u
que ad terminum, sicut est in iudicio:ut prædixi. Si uero non est
o contestata,usque ad 30.annum:ut in l.properandum.Io.de Deo o
no.cum Vbe.quod ubi compromissum est sub certa pœna, tunc
expirat triennio:secus si sit amicabilis compositor.ff.eo.l.non di-
stinguemus §.soluto Item secus si sit dictum,quod in hæredes trā
seat.ff eo.l.diem.§ si hæredes.& l.sed & interpellatur.extr.eo c.fi.
arg.contra,quod non expirat. & quod non est necesse finiri trien-
nio.C.de tempo.app Auth.si tamen.sed ibi nihil aliud probatur:
nisi quod biennium,quod datur ad prosequendam appellationē
non currit partibus quandiu litigant coram arbitris. P Item con-
15 tra in præd.l si Stichum.§.1.† Sed nunquid potest de fructibus &
expensis cognoscere arbiter? Hoc prosequere,ut j.§ fin.uer.sed
cum s.Item in indiciis deliberatoriis concedendis.C. eo l.pe.§.fi.
Item,sicut legatus cogitur ferre sententiam, uel suscipere iudiciū,
quod in legatione suscepit:ut ff.de iudic.l.2.sic & arbiter. ff. eo.l.
non distinguemus. §. item si quis Romæ. Item collige alia similia
& dissimilia in his,quæ s. & j. no. In omnibus autem sunt similia,
in quib.dissimilitudo non inuenitur expressa,ut dixi.

ADDITIONES.

a Coram. ¶ In vlt.glo.& vide quod scripsi de testa. Ray. in glo. non enim po-
test.an ex sententia arbitri transfera ur dominium. ¶ Adde,an ex sententia
arbitri oriatur actio,Alex.consi.96.1.libr. Et quod ex sententia arbitri non
transfertur dominium,nisi dominus tradat,tenet Bald.consi.362.3.lib.

b Secundum Vin. ¶ Qui hoc,& id quod sequitur,notauit in prę.decre.cum
dilectus ſed non probauit hoc aliquo iure.

c Dominica'is. ¶ 86.vbi idem dicitur quod hic.

d Arbiter. ¶ Vt suprà.ver.item infamis.& §.2.ver. item potest. ¶ Adde, quæ
dicit gl.in l.Pedius.de arbitris quam sequitur Barto.etiam tenet opi. Spe.
& Abb.in cap.ad probandum.de re iud. Sed in arbitratore Bar. tenet quòd
excommunicatus possit esse arbitrator in d.l.Pedius.& in l.si quis arbitra-
tu.ff.de verb.oblig.Ange.in sua disputatio.duo ad inuicem litigantes.Anto.
de But.in cap.Quintauallis.in 25.col. Prædictam tamen conclusionem limi
ta secundum Ange. in dicta disputatione, nisi in forma statuti arbitrantium
haberet executionem paratam,sicut sententia:quia tunc non ualet arbitran
tium excom.per d.c.ad probandum.ad iura all.gata per Ioan. And.qui con
trarium tenet in regula.dolo.in mere.respondeo vt per Alexan. in d.l. si quis
arbitratu & Barto.in d.l.si quis arbitratu.
Idem dicit in bannito.quod in excommunicato.

e Excommunicatos. ¶ Compromittentes,quia non intendit,quod inter plu-
res arbitros possit esse vnus excōmunicatus: sed arguit,quod si reus & actor
sunt excommunicati,quòd arbiter possit talis esse.

f Obtinuit. ¶ An autem publicè excommunicatus possit esse arbitrator, vi-
de quæstionem super d.regula polo.facit,de regul.iur.l.b.6.

g §.fina. ¶ Gul.de Suzar.in l.si Pedius.alle.ff.pro socio.actione. §. publicatione.
& ff.de bon.pos.contra tab.l.1.§.ulti.& vide j.de instr.edi.§. compendio-
sē.post princip.verficu. quid de bannito.& verſic. 2. oppone & quod ibi di-
cam.& de cessione actionis.§.1.ver.illud etiam quæritur.

h Habitæ. ¶ Sup.cum distinctione,quæ habetur.

i Idiotam. ¶ Idiotam proferunt chirographi,id est,illiteratum, indoctum,
insipientem:& componitur ab Idos,quod est diuisio,ut no.super data 6.lib.
glo.2.& iota quæ est litera,quasi à literatis diuisus.

k Aeterni. Vide s.§.j.ver.sed si arbiter & ver.seq.

l Expiret. ¶ Nota,quia aliud est hic quærere, an instantia compromissi pe-
reat triennio, aliud,an de instantia iudicij detrahatur tempus, quo partes
fuerunt coram arbitris.de quo no.& dixi suprà,titu.1.§.restat. ad fin.uersi.
sed nunquid.

m In fi. ¶ Et hoc ibi recitatifinis ultim. glosſ Et iustificari potest hoc dictum,
ideo per legem triennium non esse liti per arbitrum finiendæ statutum: quia
partes illud statuere possunt,quod non procedit in iudice. Patet primum.ff.
eo.l.si cum dies.in prin.& l.Labeo.2.Imputet ergo sibi.si non statuerunt. Itē
cum eo casu iudex triennium statuere potest, & arbitrum cogere, vt intra
certam diem pronunciet.ff.eo.l 3.§.1.d appella.legitima. lib. 6. ergo vt §.
propter quæ,& per Auth.j.alleg.hæc opp.placet, hæc tamen disceptatio nil
valet de iure Canoni.de iud.cap.pen. Hoc scias, quòd Mart. de Fano plene
de hoc tractauit in capit.compromisimus. & sine distinctione tenet compro-
missum expirare triennio computato non a die compromissi, sed a tempo-
re causæ coram arbitro cœptæ, per l. properandum. in quo autem differt
hoc dictum à dicto Azo.facile est videre. Ille ponderat causam cœptam, il-
le item contestatam,quasi prius non sit lis.de uerbo.significa.ex parte.2.
¶ Adde,quod arbiter possit pronunciare quandiu uoluerit, Bald. in consi.
161.2.vol.& consi.475.4.lib.sed Barto.in l.si quis arbitratu. de uerbo. obli.
dicit, quod Specu.hic nihil boni allegat; quod in arbitratore potestas pro-
nunciandi finitur anno.& hoc sequitur Ba d consi.135.3.lib. Vide Alexan.
in dicta l.si quis arbitratu.& Paul.de Castr.in l.properandum.§.illo procul-
dubio.C.de iudi.

n Io.de Deo. ¶ In suis Cauil.lib.6.rub.de arb.in fi.

o Arbitris. ¶ Sequitur etiam ibi, si decies millies pluſquam biennij tem-
pus effluxerit:ergo patet, triennio non finiri compromissum. Et idem in
clemen. de appellat.capitulo quandiu. In sequenti contrario dicitur,quod
stipulatio in annos singulos, est una, incerta & perpetua. Sed quia stipula-
tiones non habent triennium diffinitum, sicut lites, ad illam facile respon-
detur.

¶ Arbitrium qualiter finiatur.

SVMMARIVM.

1 *Arbitrium finitur per lapsum diei in compromisso appositæ,& ubi litigā-
tores ad alium iudicem iuerint.*

2 *Finitur arbitrium morte arbitri, uel alterius litigatorum, nisi aliquid specialiter exprimatur.*
3 *Arbitratus an soluatur morte unius, sicut compromissum, aut arbitrium.*
4 *Prælatus alicuius ecclesiæ compromittens super rebus ipsius ecclesiæ, an eius morte compromissum finiatur.*
5 *Arbitro coram prætore se excusante, expirat arbitrium.*
6 *Iurisdictio iudicis non ob hoc expirat, si causa coram ordinario iudice, uel delegato pendente simpliciter compromittatur.*
7 *Eundo de uno arbitratore ad alium, quare dicatur recessum à priore.*

5. §. **Finitur** Autem arbitrium, si de omnibus, de qbus compromissum fuit, sit pronunciatum: secus si de quibusdam tantum: nisi ubi actum sit, q̃ de parte litis pronunciare possit. ff. eo. l. diem. & l. quid tamen. † ¶ Item finitur per
1 lapsum diei in compromisso appositæ. ff. eo. l. si cum dies. & l. arbiter ex compromisso. & dicam ꝯ §. prox. Item si litigatores *ad
* iudicium, uel ad aliud arbitrium inierint. ff. eo. l. si quis. j. & l. sed & si in seruum. §. fi & l. seq. & l. litigatores. & l. item si vnus. §. si mul-
2 to post. † ¶ Item morte arbitri uel alterius litigatorum, [a] nisi dic-
a tum sit, q̃ hæres succedat: uel si dictum sit, sed ab altera parte tantum ff. eo. arbiter calen. & l. non distinguemus. §. soluto. extr. de testi. præsentata. extr. eod. c. fi. pro socio. l. actione. §. morte. ff. eod. l. diem §. 1. & l. seq. & interpellatur. in fin. & l. si compromissum ita.
b & l. seq. Sed videt quod arbitro mortuo alter sit ei associandus. [b] ff. de iudi. l. proponebatur. & l. mortuo. C. de pedā iudi. l. placuit. Sed illa, & similia loquuntur in iudiciis. Nam arbitrium soluitur, vt societas. extr. de spon. c. 2. quia in infinitum posset dari terminus & dilatio & adiunge hic quod not. ꝯ §. prox. vers. item quod
3 compromissum. §. 2. & seq. † ¶ Sed nunquid arbitratus soluitur morte vnius, sicut compromissum seu arbitrium? argum. q̃ sic, in prædict. l. diem. Vbert dicit contra: quia non est verum compromissum seu arbitrium: sed quoddam pactū vel transactio, in quo
c hæres succedit, & ad eum trāsit ff. de prob. sicut pactum. [c] Sed vbi fit mentio de hærede, nunquid intelligitur tantum de vero hærede, uel etiam de alijs in infinitum? Et videtur q̃ tātum de primo. C. de vsufr. antiquitas. Dic contra. C. de leg. l. in annalibus. nam & hæres hæredis in infinitum testatoris est hæres: vt C. de hære. inst. l. fi. Nec ob. præl. antiquitas. Nam illud speciale est in vsuf. ne pro
d prietas [d] sit inualida absente vsufructu. [e] Quod autem dicitur, q̃
e hæres non succedit in compromisso: verum est ante sententiam. Si uero post sniam morit litigator, hæres eius succedit in emolumēto, uel dāno, qđ ex sntia ptingit. ar. in pre. l. diē, in prin. & c. tit.
4 quamuis. & uide in eo. ver. item quod compromissum. † ¶ Quid si prælatus alicuius ecclesiæ compromisit super rebus ipsius ecclesiæ, nunquid eius morte finitur compromissum? Videtur, quòd non. nam ipsa ecclesia videtur compromittere, cuius nomine compromittitur. extrà, de restitu. spo. cum venissent, in fin. extrà, de senten. excom. mulieres. & ecclesia nunquam moritur: vt 12. quæstio 2 liberti. 2. Et ad idem ff. de ann. leg. l. annua. §. post. Vbi dicitur, quòd si legetur sacerdoti talis ecclesiæ, & sacerdos moritur: ecclesia nihilominus habebit. 12. quæst. 3. pontifices extrà, de test. requisisti. Sed dic contra, arg. in præ. l. diem. §. 2. Cum enim à parte vnius finiri possit, eo mortuo, ergo debet esse idem in alia parte: vt in præ. l. sed & interpellatur. §. fin. eod tit. l. si cum dies. § si arbiter. in fin. Nam non debet claudicare: vt s. & extra. de excep. cum inter. secundum Odof. Verius dic, quòd successor nō cogitur stare nisi in hoc vtilitas ecclesiæ fuerit procurata. arg. extrà, eod. capitu. 1. de preca. capit. 2 de so. cap. 1. & extra ne præla.
f 6. su. ca. fi. [f] Prima facie contradicere videtur. & ff. loc si quis domum. §. hic subiungi. & quia nec tenet compromissum ab eo factum, quo ad perpetuum præiudicium sine consensu superioris:
g vt extra eod. cap. 3. & c. cum tempore. [g] & c. per tuas. cum non sit
5 dominus, sed procurator: vt extra, de do. ca. 2. † ¶ Item expirat, si arbiter coram prætore se excusat: quod facere potest in multis casibus positis ff. eo. licet autem & l. seq. Item si dictum sit, ut præsente vtroq; litigatore, aut hæredibus eorum pronuncietur, & alter decesserit pupillo relicto, nisi tutoris auctoritas intercedit, vt in præalleg. l. si compromissum ita. & l. seq. Item si capitales inimici-
h tiæ, vel infamia facti arbitrij, & huiusmodi supereueniant: [h] vt ꝯ §. prox. ver. item quòd inimicitiæ. Item si arbiter est in magistratu positus, vel in potestate: quia fortè est consul, vel prætor, non cogitur sententiam dicere. ff. eo. l. 3. in fi. Item soluitur compromissum die, morte, acceptilatione, iudicio, p acto de nō petendo, trā sactione, rei per emptione, & sacerdotio adueniente. ff. eo. non distinguemus. §. compromisso. & §. seq. & §. sacerdotio extrà, eo. ex parte. arg. etiam, quod expiret sacerdotio extrà, de testi. presenta ta. Quid igit, si vnus ex arbitris sit monachus? Dic vt ꝯ §. vlt. ver. sed pone, q̃ vnus. Item vno ex litigatoribus cedente bonis. ff. eod. item si unus. resp. 1. Item si sit furiosus ff. e si compromissum ita. & l. seq. Item spatio triennij: vt s. §. proximo. [i] Quid si factus est arbiter ad litem contestandā, ut interrumpatur præscriptio: nunquid potest vltrà procedere? Arg. q̃ non. ff. eod. l. non distinguemus §. de officio s. § prox. circa prin. uer. itē in arbitrio non, & ec. Dicas contra, ff. de procur. l. qui procuratorem. ff. deiud. vbi. Secus, si dictum esset q̃ vlterius non procederet. C. de iud. cum specialiter. uel si datus esset ad certum articulum. ff. qui satisf. cog. l. ar-
6 bitrio. secundum Vbert. † ¶ Illud autem certum est, quòd licet causa coram ordinario iudice, uel delegato pendente, simpliciter compromittatur, non ob hoc expirat iurisdictio iudicis: imo pōt ad eū reduci. C. de temp. app. Auth. si tū in medio. nec est con
k tra recte intelligenti, [k] ext. de off. deleg. significantib. & de arb. innotuit. Veruntamen si temere ab arbitro receditur, ad iudicem redeundo pœna committitur. ff. de arbi. l. si quis rem. Et quando itur ad arbitros, delegatus, à quo receditur, nō potest cogere partes ad arbitrium obseruandum: quia fines mandati, &c. vt ext. de rescrip. cum dilecta nisi hoc actum fuerit inter partes: ut in præ. c. innotuit. prorogando eius iurisdictionem: vt extr. de off. deleg.
7 cum olim. & cap. P. & G. † ¶ Sed quare de nouo arbitro eundo ad alium videtur à priore recessum, ut ff. de arb. l. sed & si in seruum. §. fin. & l. seq. non autem videtur recedi à iudicio accedendo ad arbitrum vt præfixi? Respon arbitrium est voluntarium: ideoque partes communi consensu ab eo recedere possunt liberè. extr. de regu. iur. capitu. 1. ff. eod. l. nihil tam. Iudicium vero redditur in inuitum. ff. de verbo. oblig. inter stipulantem § 1. Ideoque partes ei renunciare non possunt. Item iurisdictio datur à lege, vel superiore: vt 96. distinct. si Imperator. ff. de offic. eius, cui man. est iurisd. 1. extr. de offic. deleg. pastoralis. respon. 1. & ca. super quæstionum. § 1. & ideo ei nequeunt partes renunciare: secus in arbitrio, quod fit per partium consensum. vnde de eorum
l dissensu potest reuocari: vt dixi [l].

ADDITIONES.

* Item si litigatores. ¶ Dic hoc uerum in arbitro: secus in arbitratore, secundum Bal. quia ita dicit in l. si quis rem. de arbi. cum arbitratorum compromissum magis accedat ad transactionem, in qua non habet locum pœnitentia. l. quamuis. C. de transac. Bald.

a Litigatorum. ¶ Nisi plures erant compromittentes pro qualibet parte, nō facta mentione hæredum suorum, & unus compromittentium moritur, tenet Alberi. Gal. eod. titu. versicu. antepe. quòd si res erat diuidua, & quilibet litigabat, pro parte sua durat compromissum: quia tot sunt compromissa, quot sunt partes & personæ. C. communi diui. l. ad officium. ff. de verbo. obliga. scire. & de iniur. si plures. Secus si res erat indiuidua: quia tunc finitum fuit compromissum: ut est in seruitutibus, secundum eum. ff. fa. erc. hæredes. §. an ea. & si seruitu, u en. loci corpus. §. pen. Tenet etiam ibi uer. ult. quòd si non facta mentione hæredum, pro se & uxoribus compromiserunt duo, promittentes de rato, & alterius vxor moritur, non finitur compromissum: cum executio non contra illam, sed contra promittentem fieri deberet. ff. de procur. l. Plautius. ¶ Adde, Paul. de Castr. qui refert hāc addit. eius consil. 32. Angel. consil. 246.

b Associandus. ¶ Debuisset dicere subrogandus.

c Pactum. ¶ Vide quod dixi s. §. 1. uer. arbitrator uero. ¶ Adde, quòd contrarium tenet Bartol. in d. l. si quis arbitratu. Sed dominus Fran. de Alb. tenet in respon. dictæ l. opi. Spec. & idem tenent Roma. & Alex.

d Proprietas. ¶ Vni legata.

e Vsufructu. ¶ Illius rei legatæ hæredi: finietur ergo cum primo hærede.

f c. fi. ¶ Vide quod ibi no. in glo. 2. & quod super ea dixi.

g Tempore. ¶ Vide quod ibi dixi post Hostien. in fin. & eod. titu. capitu. 3. super ultima gloss. & facit cle. de procuratorib. procuratorem. ubi de hoc in ult. gloss.

h Superueniant. ¶ Idem uidetur, si inimicitias, quæ prius erant, probabiliter ignorabat. Cui dicto satis conuenit litera. §. cum quidam. in l. non distinguemus. Bene facit de electi. nulli. lib. 6. & ff. de confir. tuto. l. in confirmando. in fin. cum l. seq. & dixit Guid. de Suza. in præ. ꝯ si litigator offendit arbitrum, per quod factus est inimicus: illum recusare nō poterit, ne ex dolo suo commodum consequatur. Alle. eod. tit. l. ità demum. in princip. & ff. ex quib. cau. ma. l. 5. Facit decr. 5. de dona. inter uirum & uxorem. ¶ Adde, q̃ Gu. de Suza. sequitur Bar. licet de eo mentionem nō faciat, in d. §. cum quidam. ad de etiam in uer. item soluitur compromissum, q̃ si arbiter est bānitus, & per bāna publica, soluitur compromissum: ut tenet Bar. in d. l. si quis arbitratu. sequitur ratio. ibi Ant. de But. & Inn. in c. Quintauallis. Alexan. in d. l. si qs arbitratu. Bar. in l. postquam. ff. vt leg. nomine cauea. & eius consilio incipiē te, talionis de Spoleto. alias incipien. Calamanus. & est in ordine 166. lib. 1.

i §. proximo. ¶ Circa fi. ibi uide.

k Intelligenti. ¶ Vt ibi no. in gl. 2. & ultima.

l Vt dixi. ¶ Idem scripsi eo. ti. innotuit. super 1. glo. ¶ Adde ver. item q̃ lapsa die. & uer. item q̃ prorogatio. & uer. quid si fuerit actum. ad eorum clariorē notitiam uide quod scripsit Bald. consilio. 299. & seq. 1. li. & uide consi. 471 cum duob. sequentibus & consi. 477. 4. lib.

SVMMARIVM.

¶ De exceptionibus contra arbitrium & arbitrum.

1 *Excipitur contra arbitrum, quòd prorogatio dici fuit illegitima.*
2 *Arbiter si mandat uni litigatorum se prorogasse de tali tempore, & alteri mandat de altera die, quid iuris.*

Actum si est in compromisso, q dies prorogetur, an semel, uel pluries prorogabitur.

4 *Prorogatio an possit fieri diuersis temporibus, ut hodie actor consentiat, cras reus.*

5 *Si actum est, q hæredes arbitri succedant, uidetur idem quod in hærede litigatoris.*

5 *Exceptio contra arbitrum est, quòd non potest multare, nisi hoc actum fuerit.*

7 *Iniquum est, pacto perimi id, de quo cogitatum non docetur.*

8 *Arbitrio promulgato non potest arbiter partem cogere, nec se de aliquo intromittere, cum iurisdictionem non habeat.*

6 *Bonus uir non tanquam arbiter, sed arbitrator à quibusdam compromittentib. electus, si partem condemnet, an poterit etiam iubere.*

10 *Arbiter an tenetur citare partes, ubi actum est, q partibus absentibus feratur sententia.*

6.§. Excipitur Contra arbitrum seu, arbitrium, q non potest eẽ arbiter: quod dic, vt dixi eo. tit. §. potest esse. Item quòd potestas eius expirauit, quod fit in multis: vt dixi ſ. §. proxi. Item quòd est talis res, de qua non potuit compromitti: vel talis persona, quæ non potuit compromittere. quod dic, vt dixi ſ. eod §. testat. Item quòd compromissum factum est sine pœna, vel sine eo, quod vicem pœnę obtinet. Vnde non valet. ff. eo. l. litigatores. §. 2. & C. eo. l. pe. §. altera. & extra, eo. c. per tuas. & dixi ſ. e. tit. §. 1. Item quòd claudicat: unde non ualet. ff. eo. l. quod tamen. §. pe. extra, de except. cum inter. Item q pronunciatio arbitri incerta collata est in arbitrium tertij. ff. eod. l. item si unus. §. idem Pompo. & §. seq. de hoc j. §. fi. ver. sed quid si dicatur. Item q actum est, ut tertius incertus assumatur: vt j. §. fi. uer. hoc quo que notandum. & seq. Item q lapsa die in cõpromisso appositа fuit pronũciatum: nec erat dictum, q arbiter posset diem prorogare. ff. eo. arbiter ex compromisso. & l. non distinguemus. §. dies. & §. fi. & l. fe. & l. Pompo. §. fi. alias incipit, si de mense. §. fin. & C. eo. l. 1. in fi. & l. 2. sed si lapsa sit dies in compromisso apposita, postea, etiam cogitur pronunciare, si ei liquet de causa. [1] præl. Pompon. §. fin. † ¶ Item quòd prorogatio diei fuit illegitima, ut quia sine consensu partium, uel huiusmodi. ff. eo. l. arbiter ita. ff. quos mod. vsus fami. l. 3. in prin. ff. de in diem addic. q dixit. ff. de le. 3. l. fideicommissa. §. si quis decem. extr. de off. dele. de causis. Potest tamen fieri prorogatio per nuncium, uel per epistolam ff. eo l. diem. respon. 1. † ¶ Sed quid si arbiter mandat uni litigatorum, quod ipse prorogauit diem à die Dominica in sex dies & alteri mandat de altera die: quæritur à quo tempore currat prorogationis tempus? Quidam dicunt, q à secundo tempore: ut ar. ff. de testa. mi. qui duos. ff. de ser. rust. præd. l. per fundum. ff. commu. præd. l. fi. & videtur casus, licet in alia materia. ff. de iur. do. l. tali facta stipulatione. respon. 1. & arg. ff. de bo. poss. ex testa. mil. l. 1. Ego puto a neutro incipere currere: quia & si altera pars in altero tempore non ueniret, nec posset contra eum procedi: ut [a] ſ. §. differt. uersic. item si arbiter non uenit. & j. de expen. §. fin. [a] uer. tu autem. Et facit extr. de rescriptis. cap. fin uers. aut res. & extr. de in integ. rest. ex literis. & ext. de ap. super eo. 2. in fin. ver. postremo. uer. tu autem. & se. Assignatio enim termini facta sine causæ cognitione, non ualet: ut j. de dila. §. nunc videamus. versic. sed [3] pone. † ¶ Sed quid si fuerit actum in compromisso, q dies prorogetur nunquid semel prorogabitur, an pluries? Et uidetur, q pluries ar. ff. de eden. l. ueluti. §. hęc vox, iterũ. & 19. dist. c. j. Tu dic, q tantum semel, licet simpliciter dictum sit de die prorogãdi. ff. de lega. 3. l. fideicommissa §. si quis decem ff. de uer sig. boues §. hoc [b] sermone, & extra, de reser. cum in multis. [b] † ¶ Item nunquid di- [4] uersis temporibus põt fieri prorogatio, ut hodie cõsentiat actor, cras reus? Videtur q sic: & quia hoc potest fieri per epistolam, ut dixi. Sed nõ est magna vis, utrum fiat eodem tempore, vel diuerso: & omnes prorogationes per ultimam confirmabuntur: vt ff. de ser. rust. præ per fundum. ff. communia præl. fi. Item quod eius turpitudo est manifesta: quia accepit pecuniam, ut pro altera parte pronunciet ff. eo. l. item si unus. & l. qualem. Secus si ut pronunciet tantum. ff. eo. l. 3 §. j & l. sed & fi in seruum. §. sunt & alii. Item [c] & inimicitiæ capitales, [c] aut infamia facti, aut ætas, aut ualetudo, aut occupatio propriorum negotiorum, aut profectio urgens, aut munus aliquod Reipublicę cã, & si qua alia incõmoditas superueniat: tunc enim arbiter non cogetur pronunciare ff. eo. l. licet. & l seq. & l. non distinguemus. §. cum quidam. Sed nunquid excusabitur eodem modo propter amicitiam? Arg. q sic. C. de excu. tut. humanitatis. ff. de procu. l. aut affinitate. extr. de offic. de le. insinuante. 3. q. 5. quia suspecti. arg. contra. ff. de iniur. l. lex Cor- [d] nel. ff. de iur. om. u. qui iurisdictioni. Primum uerius. [d] ¶ Item q corruptus pecunia sentẽtiam tulit, uel dolo aduersarii deceptus, uel sorde, uel gratia corruptus. ff. eo. l. 3 §. tametsi neminem in fine. & l. ita demum. & l. sed & si seruum. §. sunt & alij. & extra, eo. c. 2. de re iud. cum æterni. lib. q. 11. q. 3. quatuor. 3 quæstio. §. a ccusatores uel testes. & sic ultra latrocinium peccauit. 86. distin. religiosum. argu. contra. C. eod. arbitratorum. [e] Item q tulit contra [e] ius. extra, de ele. causam, q. ubi de hoc in Auth. in medi. li. non fie- [f] ri sacras iuss. §. & hoc dicimus. colum. 8. [f] Item q pars non fuit stipulata pœnam a parte, si arbitrio non staretur. ff. de præscri. ver. si gratuitam. §. fin. ff. eod. l. diem. §. fin. & l. si cum dies. §. pe. & l. si de meis. & l. litigatores. §. idem Iulianus. & §. quod ait. Item q nõ fuit compromissum pœna uallatum: sed consensus solus intercenit, unde non potest agi ad pœnam, sed ad id interesse, sic ff. eod. l. diẽ. §. fi. de hoc j. §. fi. uer. sed qd si stipulatus Itẽ q pena soluta nõ est necesse stari arbitrio, quia expirauit. Et si peto q dlaudatũ est, non possum exigere penam. ff. de do. excep. apud Celsum. §. Labeo. & ff. eod. l. si duo. §. semel. & § fin. & l. Celsus. nisi dictum esset, q pena soluta laudum firmum maneat: & laudo rato manente, peti possit pena: quia tunc utrunque exigetur, ut in præ. §. semel. & C. de transa. cum proponas. ff. de transact. l. qui fidem 25. [g] quæstio. 2. si ecclesiæ. ubi de hoc. extra, eod. dilecti. [g] Et iunge hic quod not. j. eod. §. fin uersicul. quid ergo secundum. Item pœna in compromisso promissa non exigitur nisi pro capitulo, super quo actum est: nisi forte dictum sit, q pro omnibus & singulis peti possit. ff. eo. l. si duo. in fi. ff si quis cau. si seruus. §. si plurium. De hoc j. §. fin. uersic. quid si plura. Item quod in compromisso interuenit iuramentum arbitri, uel alterius partis: vt ſ. in princi huius tit. Item quod factum fuit nudo pacto, quod non ualet: nisi in casu quando scilicet litigatores pacisuntur de non petendo id quod debetur, si arbitrio non pareatur. ff. eod litigatores §. inter- [h] dum. [h] Item q arbiter non suscepit in se compromissum: unde non ualet. j. §. fin. uer. sed nunquid arbitrator. Item q non est latum super eo, de quo fuit compromissum, sed super altero. ff. eo. l. quid tamen. in fin. & §. interdum. & l. seq. §. plurium & l. si cum dies. §. plenum. in l. non distinguemus. §. de officio. & §. fin. & l. seq. extr. eod. cum dilectus. Omnis enim potestas arbitri pendet ex compromisso: & nihil extra illud potest. in præ. concor. Item quod pronunciauit super una re tantum, cum tamen dictum esset, ut de omnibus controuersiis unam sententiam ferret: ut præl. quid tamen. & in præ. §. de officio. Item quod erant plures arbitri, & unus uel duo: tantum pronunciant: unde non ualet, nisi id actum esset: ut in l. non distinguemus §. cum in plures. & l. item si unus.

ADDITIONES.

a §. fi. ¶ Qui incipit. postremo.

b Mulus. ¶ Ad hoc de electione. c. si compromissarius. & de præhen. non potest. §. 1. lib. 6.

c Capitales. ¶ De his uide quod dixi ſ. §. proxi. ver. item si capitales.

d Verius. ¶ Lex. humanitatis, bene facit, ubi tutor non cogitur defendere pupillum contra sororem: uel eius filios: sed adito prætore pro uidebitur pupillo. Satis uidebitur distinguendum, an amici aduersarius resistat exceptioni: & eo casu non procedat, cum etiam pater in causa filij, & econtra, possint arbitrari. ff. e. tit. l. quin etiam sicut & iudicare, nisi recusentur. ff. de iudi. l. in priuatis. Leges contrariæ loquuntur in coniuncto agente, & aduersario recusante. Tamen pro solutione facit; quia iste arbiter vult prouidere sæ mæ suæ, quæ lædi posset, si iudicaret pro coniuncto. Contra hanc solutionem facit de concess. præben. quia cunctis, in fi. ut ibi no. in glo. penul.

¶ ADDITIO, ad uer. ibi. Item quòd corruptus, &c. Adde, q ex enormi & minima læsione dolus arbitrorum præsumitur. ar. l. omnes. §. Lucius. ff. quæ in fraud. cred. Iniquum est arbitrium, quando lædit ultra septimam partem. Pau. de Cast. consi. 122. incip. viso puncto. col. 2. uer. secundo videndum in 2. par consiliorum Hen. Ferran.

e Arbitrorum, ¶ Ibi uidetur, quòd necessaria sit exceptio, ibi soluitur.

f Colum. 8. ¶ Quid. in quæstionibus statutorum sub litera l. dicit iudicatum fuisse, q si compromissum est, ut pronuncietur secundum iura, arbiter non non poterit pronunciare secundum statuta, maltem iuri cõtrari. 2. alleg. Auth. præsides. C. de epi. audi. C. de iud. l. rem non nouam. & quia iuris nominatio siue additio intelligitur de communi iure Romanorum. Insti. de iur. na. gen. & ci. §. 2. in fi. & licet iudices iurent seruare statuta & consuetudines locorũ, de iureiu. venientes arbitri non hic uidentur distinguenda statuta ordinaria processus, à statutis diffinientib. principale: ex quo solum pronuntiationi imponitur illa meta. Sed si additum fuisset cognoscere & pronunciare, tunc fortius ligaret, periculosum esset si committeret ei, qui per statutũ fouet iustitiam per ius commune: non ad exemplum. j. de instr. edi. §. compendiose. uer. sed nunquid consuetudine. cum uer. seq. ¶ Adde, q hanc addi. se quitur Ang. in dispu. sua. duo ad inuicem litigantes. Sed Bald. in l. sup. de hær. instit. tenet contrarium. & Ant. de But. in c. Quintauallis. in repet. quia iura municipalia in ciuitate propria loco iuris ciuilis sunt: ut l. omnes populi ff. de iust. & iur. Consi. tamen 496. li. 4. dicit, q aut hoc nomen ius profertur inter personas eiusdem municipij: & tunc potest intelligi de iure municipali. Aut inter personas diuersi municipii: & tunc debet intelligi de iure communi.

g Dilecti. ¶ Vbi scripsi super fin. vlt. glo.

h Interdum. ¶ Vide j. §. ult. uer. item ubi nudo. ¶ Adde ad uer. item q nõ est latum super eo. Bal. in cõsiliis suis 54. & 253. primo uo. & 444. 2. vol. & 366. lib. 3. & 91. 37. lib. 4. Pet. de Anc. cõsi. cx. Rom. consi 55. & 87. & 155. & 116. Adde etiam ad uersi. item quod erant. Bal. consi. 239. & 391. lib. 2.

vrius. §. item si plures. & l. Pedius, alias incipit, parui. §. in seruum extr. de off. dele. prudentiam. quod dic vt s. §. vlt. ver. postremo. Item ꝙ compromissum expirauerat, prius q̃ arbitraretur morte cõmittentis: nisi actum sit de vtroque hærede successuro, & 5 ẽt morte arbitri. quod dic, ut s. eo. §. finit. uer. itẽ morte. ¶ Quid si actum est, ꝙ hæredes arbitri succedãt? Videtur idem qd in hærede litigatoris. de quo dixi in præ. ver Item morte. Nam potest dari alicui & hæredi eius iurisdictio. ff. de re iud. ait prætor. Ecõtra uidetur, ꝙ hæres non succedat, etiam si hoc sit actum: vt contingit in hẽde socii. ff. pro soc. l. Labeo. & l. nemo. Vel distingue an fuit actum de hæredib. litigantium, uel arbitri: ut tunc ualeat: a aliàs non. [a] Item quòd doli clausula non fuit apposita, unde non 6 fuit plenum. ff. eo. l. ita demum. in fi. ¶ Item quòd non potest mulctare, nisi hoc actum fuerit. ff. de iud. l. 3. § fi. Item quod super una re tantum, quæ fuit specificata, fuerat dispensatum: unde super ea, & nõ super alia, vt fuisse ꝓmissũ. ff. e. l si cũ dies. §. plenum. 7 ¶ Sed pone, T. [b] dedit filio suo tutorem P. debitorem suum: tutela b finita quentus est P. actione tutelæ: tandẽ generaliter ꝓmissũ est: & arbiter ꝓdẽnat P. de male gestis, & de omissis: nunc pupillus quenit P. actione ex stipulatu, pro debito patris: nolle excipit ꝙ est ꝓdẽnat? in 30. & ab aliis petitionib. absolutus: q̃ritur an possit queniri? Et videtur ꝙ sic. Nam iniquũ est pacto perimi iud, de quo cogitatũ nõ docet. ff. de trãs. l. qui cũ tutorib. & l. cũ Aquil. ar. ꝫ Nã prima actio deuoluta fuit in actione tutelæ, & debuit à se exigere ff. de neg. ges. diuortio. fi. Merito ergo si generalis fuit petio omne ins suum in iudicium deduxit. ff. de iud. solemus extra, de causa pos. & proprie. cũ ecclesia. C. de ap. l. fin. Vnde si generalit fuit absolutio, tunc non potest: vt in dictis legib. Nec ob. C. de iudicijs, licet, quia ibi fuit generalis petitio: hic sẽtẽtia spe- c cialis. [c] Sed dic, quod nõ potest: quia aliud est in iudicijs, [d] & aliud p in arbitris: vt no. C. de trãsac. l. sub prætextu specierũ, & extrà, eo. c. i. Item ꝙ pronunciauit die feriato. C. de fer. oẽs. ff. eo. l. Pomponius. in fi. & l. si feriatis. De quo dic, ut j. §. vl ꝓpe. fi. ver. in forma. & seq. Item ꝙ alibi pronunciauit, q̃ vbi fuerat cõpromissum: uel alibi, q̃ vbi fuerat dictũ ꝙ ꝓnunciaret: & est arbiter talis cõditionis, ꝙ nõ ꝓsueuit in successionib. agere. ff. eo l. si cum dies. §. ti arbiter. Qd̃ dic, ut j. §. fi. ver. de loco. Itẽ ꝙ sic fuit assumptus, ut sen g tentiaret ꝓ altera parte: vt s. ver. itẽ ꝙ eius. † ¶ Item ꝙ arbitrio ꝓmulgato, nõ põt partem cogere, nec se de aliquo intromittere, cum nõ habeat iurisdictionẽ: nec suam sententiã exequi põt vt dixi s. §. differt. ver. item non exequitur. Potest tñ in sententia diem solutioni faciendæ statuere. ff. eo. quid tñ. §. solutioni. & l. 9 seq. §. si intra. quæ est cõtra solutio. ibi. ¶ ¶ Sed pone, ꝙ litigantes de Digesto compromiserunt in Titium, non tanẽ in arbitrũ, sed tanẽ in arbitratorẽ, seu bonũ virũ, q̃ sic pronunciat: cõdemno te ad Digesti restitutionẽ, decem prius ab aduersario peceptis: nũ quid poterit iubere taliter pecuniam ab altero prestari? Nõ videtur: ga hoc in cõpromisso non fuit actũ. ff. eo. l nõ distinguemus. §. de officio. & §. fi & l. si cũ dies. §. j. Dic & talis iussus pecunia valet secundum Host. & alios secus tñ in arbitro, vt in præ. concor. Et est ratio: ga eius sentẽtia tenet, siue sit equa, siue iniqua: sed sententia arbitratoris reducitur ad arbitrium boni viri: vt no. §. j. & e ideo latius patet eius officium. Alij tñ ꝫ: vt ibi, [e] & in præ. cõcor. Item ꝙ cõpulit partes in se ꝓmittere. 3. q. 7. c infamis §. tria. f & l. si quis vero iudex [f]. Itẽ ꝙ sententia non fuit coram litigatorib. dicta. vnde nõ valet, nisi expresse fuerit actũ. ff. eo. l diẽ §. j. in 10 de. ¶ ¶ Sed pone, ꝙ sit actũ, vt partib. absentib. feratur: nunquid tenetur arbiter partes citare? Credo ꝙ sic C. de iudic, ꝓperandũ. §. & si qdẽ. C. de tẽp. & re. ap. cũ anteriorib. §. illud. & vide j. §. fin. ꝓpe fin. ver quid si arbiter. & seq. Item generaliter opponitur ꝙ ꝓmissum ipso iure nõ tenet. C. de legib. l nõ dubium. 10. dist. c. vides. C. de agri. & cen. q̃nemadmodum. 25. q. 2. imperiali.

ADDITIONES.

a Non. ¶ Inepte posuit hoc dictum Vbet. qui car. 3. vbi de sententia arbitri, sic dixit de hæredibus litigantium: & tunc valeat. an arbitri, & tunc non valeat. vide Cy. C. de contrahen. empt. l. vlt. ad finem. licet non contingat directe casum istum.

b Pone, T. ¶ Hæc quæstio ad literam fuit Alb. Gal. e. tit. vers. sed pone quæstionem. sed Rof. plene disputauit hunc casum, vt dicam in fine.

c Specialis. ¶ Suspicor, & dicere voluit: sed sententia specialis: & sic ponit Alb. quam lecturam ponit ibi finis primæ glo. licet non approbet, quo ad verba ipsius legis.

d Iudicijs. ¶ Quæ restringuntur ad cogitata: quia dant in inuitos compromissa, & trãsactiones ex cõsensu ꝓueniunt, ut ibi no. in j. gl. in cuius fine no. ꝙ in transactionib. dicit, in arbitris locũ habere. per l. si cũ dies. §. plenũ. ff. e. vt hic in prin. dixi. Rof. bene plene in sua q. 41. tractat hunc casum, & tenet cõtrarium. ꝙ & mihi placet, ſ. ꝙ adultus agere potest primitiua actione pro mortuo, q. a ꝙ debebat ante tutelã, non venit in ratione tutelæ: ergo peti potest. Nã, put dicit lex, qui cũ tutorib. superius allegata, q. trãsigit cũ tutorib. de administratione tutelę, agit cõ tutorẽ ex alia cã. ergo, &c. Non obst. l. diuortio. §. fi. volẽs ꝙ actio prima trãsfusa sit in actionẽ tutelę. cui ꝓcor. lex, quo res. ff. de admi. tu. p totã. l. & maximè. §. itẽ tpali. Illud enim statutũ in pupilli fauorem, non conuertitur in ipsius læsionem. Veniat regula, quod

ADDITIONES.

ob gratiam, de re. iur. lib. 6. cũ concordantiis. ¶ Intelligitur ergo illam transfasam, si vult, & si sibi sic expedit. ¶ Facit ff. ad Carb. l. Carbonianum. §. duę. vbi differtur quæstio status & bonorum in tempus pubertatis, si voluerit pupillus: alias non. principaliter inducit ad solutionem l. Marcellus. §. quidam. ff. ad Treb. vbi rogatus restituere quicquid de portione sua habet in hæreditate, non restituit per prælibata. Ad idem eo. tit. in fideicommissariam. Inducit etiam l. si is qui. ff. de actio. & obli. vbi si is, cui ex stipulatu debebatur Stichus, fuit hæres debitoris, habeat actionem ex testamento. & ex stipulatu: & vna intentata, altera salua manet. Allegatur etiam contra tutorem, quòd se debuerat excusare, quia debitor: & id non faciendo debebatur sibi pœna: & sic non præmium: vt in Auth. vt hi. qui obli. coll. 6. & in Auth. minoris. C. qui dari tu. pos. Item quòd in compromisso debuit exprimere casum illum: vnde contra eum fiat interpretatio, vt in regula, cõtra eum. de regu. iur. lib-6. ¶ Adde, quòd aliud fit in iudiciis, aliud in arbitris, reprobatur per Pet. & Cyn. Ray. Bar. Fran. Ang. & Paul. de Ca. in d. l. sub prætextu. & pro opi. Io. And. est text. cum glo. & Bartol. in l. Aurelius. §. Mæuia. de li. le. vbi conuentus actione tutelæ, licet sequatur liberatio generalis, potest etiam conueniri rei vendica. ad easdem res administratas: & secundum Bald. ille text. non est akbi. & est in d. l. qui cum tutorib. in §. qui per fallaciam. Facit quod voluit Ang. cons. incipiente, viso compromisso. & cons. incip. viso testamento domini comitis Rober. vbi dicit, quòd si factum est cõpromissum de omnib. quæstionibus, quæ essent, vel esse possent: quòd illa verba nihil operantur super eo, vbi lis non est: aliter facile posset quis circumueniri.

e Vt ibi. ¶ Scilicet in §. j. §. eo. in vers. arbitrator, ibi: dixerunt tamen.

f Iudex. ¶ Dicit Guido de Suz. quod si compulsi sponte prosecuti sunt causam, & lata est sententia, ipsa bene tenet. ff. de condi. ob turp. causam. l. si ob turpem. C. quod met. cau. l. 2. & de re iudic. l. ad solutionem. contra. de regu. iu. non firmatur. lib. 6. solue vt ibi no.

¶ De forma Compromissi & Arbitrij.

Vt autem compromissum & arbitrium rectè concipiãtur, vt nihil de præmissis possit eis opponi, vtriusque formas hic duximus inserendas. Forma igitur compromissi hæc est:

a FORMA [a]. Titius & Seius voluntariè, & ex certa scientia, non per errorem, de tali causa, lite, & controuersia, quæ vertit, & verti sperat inter eos tali occasione, scilicet cuiusdã vineæ, &c. super decem, quæ Titius petebat à Seio ex cã mutui, vel societatis hactenus inter eos habitæ: & super 15. ex causa depositi: & generaliter de omnib. alijs quæstionibus, litibus, & ꝓtrouersijs quæ vertunt, seu verti sperant, seu quocunq; modo, occasione præmissorũ verti pãt inter eos, in hoc ꝓmisso expresse, vel nõ, ꝓse suisq; hæredibus, & successorib. omnibus ꝓcorditer ꝓpromittunt & ꝓsentiunt de alto & basso in Caium electũ, ꝓstitutũ, assumptũ, & ordinatum cõiter ab eis tanquam in arbitrũ, cõpromissarium, arbitratorem, laudatorem, diffinitorem, seu amicabilem cõpositorem, & cõmunẽ amicum, sponte in se hoc arbitriũ suscipientẽ. Vel loquaꝫ tabellio ꝓ verba de præterito, dicens: Elegerunt, fecerunt, constituerunt, & ordinauerunt Caium. &c. sed non est vis in hoc: vt ext. de iure pat. q̃d aũt. & de conuer. coniududum. dantes ei, & ꝓcedentes plenam & liberã potestatem, vt possit ꝓ se, vel ꝓ alium, vel simul cum alio, quẽ sibi voluerit assob ciare [b], vsque ad talem diem in præmissis & singulis, de plano, & sine strepitu, & figura iudicij examinare, cognoscere: partes ad audiendum sniam, seu præceptum, vel ad alia citare & diem ad pronunciandũ, vel ad aliud præfixam prorogare: partẽ cõtumacẽ mulctare, & ꝓ sei psum ꝓnũciare, diffinire, laudare, arbitrari, ꝓ c cipeꝛ, & alẽ & basse [c], sicut ei videbit, terminaꝛ, & ordinare semel & pluries, ꝙũctim & diuisim simul: vel super altera earũ, ordine iuris seruato, vel nõ seruato: ordinariè, vel extraordinariè, diebus feriatis, & nõ feriatis, sedendo, vel stando, in scriptis, vel sine scriptis: alias qualitercunq; & quandocunq;, prout sibi melius videbit, expedire, nullo prætermisso obstante, omni hora, loco, & vtraq; parte absente, vel vtraq; præsente, vel altera præsente, & altera absente, citata tñ: & ꝙ possit semel & pluries, & ẽt q̃cunque sniam sniam, vel sententias, dictũ laudũ, siue pronunciationẽ interprætari declarare, corrigere, reformare, si sibi videbit expedire quodq; si velut arbiter de aliquib. vel oĩb. quæstionib. cognoscere cæperit uel aliquas terminauerit, possit jam cœptas, uel ẽt nondũ ceptas tanquã arbitrator seu amicabilis cõpositor assumere, & de ipsis cognoscere, ac diffinire, vel eꝫ: & ꝙ super pœnæ cõmissione, & aliis ad pœnã spectantib. & quibuscunq; aliis, idẽ arbiter valeat quandocunq;, ẽt elapso tempore compromissi cognoscere

ADDITIONES.

a Forma. ¶ Istæ formæ compromisi & laudi ponuntur, sed multum ampliant formas, quas posuit Roland. parte 6. in princ. & est etiam plenior, quam illa Gui. Angl. & quam posuit parte prima, vbi tractatur de arbitriis. in fi. & loco notarij ponit illa forma hæc verba secundum morem Angliæ in huiusmodi rei formatione. vtraq; pars cum signis dictorum arbitrorum signum suum apposuit. Nepos de Monte albano dedit etiam formam sub rub. contra arbitros, & contra compromissum. in fin. sed hæc plenior.

b Associare. ¶ Probatur hoc. ff. eo. ti. non distinguemus. §. quæritum. in fi. facit extra, eo. tit. c. pe.

c Basse. ¶ De iure & de facto, vel de iure tantum. vel de facto tantum.

gnoscere, diffinire, declarare, arbitrari, dicere & precipere, sub pœna in cõpromisso cõenta. Quod si in dicto termino non fuerint oĩa & singula terminata, vel aliqua remanserint declaranda possit partib. presentib. vel absentib. requisitis, uel irrequisitis, semel & pluries, & qñcunq; uoluerit, ipsum terminũ ꝓrogare. Et si sint plures electi: iunge ꝙ unus possit ꝓ se & alio ꝓnunciare, uel sniam legere, uel alio absente. Promiserunt in sup dicti Titius & Seius sibi adinuicẽ pro se suisq; hæredibus p solennem stipulationẽ stare, parere, & obedire eius banno & laudo, dicto plenè, arbitrio, ꝓnunciationi, præcepto seu præceptis p eũ vel alios de mandato eius facto siue factis: & mox eis ꝓtis homologare & approbare, & in nullo contrauenire, quacunq; ratione. vel cã seu modo de iure vel de facto, uerbo uel opere, p se, uel p interpositã personam, quæ uel quas inter eos super quocunq;, aut aliquo pmissorum, seu eorum occasiõe dixerit, fecerit, ꝓnunciauerit, diffinierit seu fierit arbitratus: & ꝙ ꝫ eius præceptum, laudũ, ꝓnunciationẽ, seu arbitrium non appellabunt, nec appellationẽ, ꝓsequent: nullũ rescriptũ, uel priuilegium p se, uel per alium impetrabunt, nec impetratis utent, nullam exceptionẽ opponent, restitutionẽ in integrum non petent: nec illud corrigi seu emendari p superiorẽ, vel aliquem iudicem petent, quodq; non utent
a cuiuscunq; legis[a], uel canonis, statuti, seu ꝓsuetudinis beneficio, quod uitiet, seu uitiare uel infirmare valeat huiusmodi compromissum seu arbitriũ in totũ, vel in partẽ, siue ex persona arbitri, siue ex personis cõpromittentiũ, siue ex forma cõpromissi, uel arbitri, seu ex reb. uel causis, de quib est ꝓmissum, siue quacũque alia rõne. Quod si facerent, uel in aliquo ꝫ præmissa, uel aliquod præmissorũ venirent, promiserunt solenniter, ut est dictũ sibi inuicem, & eidẽ arbitro, ꝙ pars arbitriũ seu laudũ in totũ, uel in partẽ non seruans parti seruanti dabit, & soluet pœnæ noie decem lib. Bon. & legalium Turon. reficere ac resarcire sibi oĩa dãna & expensas & interesse, quæ uel quas ipsum facere ꝓtingeret, uel ẽt sustinere, si tuo suo declarauerit iuro: cui, sine alijs ꝓbationibus, fidẽ plenã eis placuit adhiberi. ¶ Vel si nolis iam largè dicere, dic iuxta arbitriũ: cognitionẽ & declarationẽ abitri supra dicti: quæ oĩa & singula promiserunt sub pœna præmissa, & obgatione omnium bonorũ suorũ præsentium & futurorũ fideliter obseruare: constituentes adinuicem seu uicissim, ꝙ bona sua vnus alteri, & unus ꝓ altero possideat bona sua: ita ꝙ liceat arbitrium seruanti sua auctoritate absq; cuiuscunq; iudicis uel curiæ requisitione, cum dicti tñ arbitri licentia ingredi bona uenientis ꝫ illud in totũ, uel in partẽ: & accipere de bonis eius mobilibus, uel immobilibus ꝓ summa prædicta: & ꝓ restitutionedãnorum, expensarum & interesse hoc nihilominus specialiter acto, ꝙ pœ-
b na prædicta semel & pluries [b], quoties ꝫ prædicta, uel aliquod prædictorum à quocunq; ipsorũ actum fuerit, uel præsatum laudum, seu dictum integrè obseruatũ non fuerit in omnib. & singulis capitulis, in solidũ cõmittat, & commissa exigat qua soluta, uel non soluta & expensis, damnis & interesse resarcitis, vel non: prædicta oĩa & singula, & prædictũ cõpromissum, laudum, seu arbitrium in sua permaneat firmitate, & laudo seu dicto, ẽt rato maneute, pœna nihilominus peti possit. Et hæc oĩa & singula iurauerunt quilibet attendere & obseruare p se, suosq; hæredes, corporaliter præstito sacro renunciantes specialiter Auth. decernimus posita C. eo ti. quæ inhibet arbitriũ fieri eũ sacramenti interpositione, & gñaliter omni bñficio & auxilio cuiuslibet iuris specialiter sibi connumerati & priuilegij, statuti, rescripti. consuetudinis, appellõnis ĩtegrũ restitutionis, emẽdationis, seu correctionis & exceptionis: p qđ possent in totũ vel in partẽ à pœna se obseruatione prædicti arbitrij seu præcepti, seu à restitutione damnorum & expensarum & interesse quomodolibet liberari. ¶ Porro si duo eligantur, & tertius nominatur, & adiungitur eis, si ipsi duo discordarent, tunc sic formabitur:

FORMA. Titius & Seius &c. vt s. usq;, Ordinauerunt Caium &c. ita tamen quod ibi ponas de duobus arbitris, verbis competenter mutatis: postea iunge, Qđ si prædicti Caius & Martinus inter se discordarent, elegerunt Sempronium in tertium, dantes ei plenam. &c. ut s. & uide super hoc s. §. proxi. ver. item ꝙ erãt. cognito igitur de negotio, sententiam proferent in hac forma:

FORMA. In nomine Domini amen: Nos Caius & Martinus concorditer electi arbitri, arbitratores, &c. ut s. in forma cõpromissi, à Titio ex parte vna. & Seio ex parte altera, super lite & controuersia, &c. vt s. usq; Ex præmissis uel non, &c. prout in forma compromissi plenius continet: lite coram nobis legitimè contestata, uisis, auditis, intellectis, & examinatis partium iuribus, deliberatione præhabita diligenti, ꝓ bono pacis & concordię ex vigore cõpromissi prædicti, Christi nomine inuocato, ꝓordinamus, laudamus, arbitramur, diffinimus, dicimus, atq; præcipimus ꝙ dictus S. usq; ad ꝓximas Calend. Septemb. vel usq; ad alium terminũ, quem dictus T. sibi cõcesserit, de & soluat dicto T. uel cui ipse ius suum dederit; decẽ quæ ab eo petebat causa mutui, uel societatis, in quibus sibi tenet, prout nobis constat ꝓ publicum instrumentum, vel ꝓ testes: & ad hoc ipsum condemnamus: sup
1 s. vero, quæ ab eo petebat ex causa depositi: quia idem T. suam intentionem non probauit, dictũ S. ab eius impetitione duximus absoluendũ, eidem T. sup eis ꝑpetuum silentiũ imponente. Et ꝙ vna pars alteri adinuicẽ de omnib. & singulis alijs quę unus ab altero occasione prædicti mutui seu societatis petere posset: facia, hodie p totam diem, finem, refutationẽ, diffinitionẽ, & pactũ de vlterius non petendo, p publicum instrm: & hæc oĩa uadamus, arbitramur, diffinimus, dicimus, atq; inuiolabiliter præcipimus fieri & obseruari, sub pœna in cõpromisso apposita in singulis capitulis laudi & cõpromissi, si ꝫ factum fuerit, cõmittenda: saluo & reseruato nobis arbitrio & potestate declarãdi, interpretandi & corrigendi super prædictis vbicunque, & quandocunque visum fuerit expedire: & super prædictis & quolibet pdictorum iterum semel, & pluries pronunciãdi. ¶ Tabellio autẽ in fine sententiæ dicat sic: Latum. fuit prædictum arbitrium presentib. partibus, & laudum seu arbitrium audiendum fuit a me presse homologantib. seu approbantibus. Vel si altera pars abes-
c set, dicat, præsente Titio [c] ad laudum seu arbitrium audiendum: & ego talis tali auctoritate notarius prolationi huius arbitrij interfui: & de mandato prædictorum arbitrorum, & de partium voluntate hæc scripsi, &c. Et not. ꝙ si fuerint solummodo arbitri, qui ordine iudiciario seruato cognoscunt, debent uti forma diffinitiuæ sententiæ. de qua dicam ĩ. in tit. de sent. & re iud. §. ut autem. Qualiter arbitri ad cognoscendum de causa suspicionis electi pronunciabunt, no. ĩ. de recu. §. qualiter ver. ut autem. Nota etiam, quòd singula verba in compromisso supra posita pondere non carent. sicut supra §. proximo, & per totum hunc titul. Rationem super singulis dictis diligens lector poterit reperire, Et nota quòd quandoque fit compromissum in arbitrum tantum: quandoque in arbitratorem tantum: quandoque in utrunque simul: vt in sequenti §. apparebit.

ADDITIONES.

a Legis. ¶ Additur maxime l. si societatem. eum l. sequen. ff. pro socio. & l. si libertus iurauerit. ff. de ope. li. & l. hęc venditio. ff. de contrahen. empt. & cuiuslibet alterius legis. sic consuluit Guido de Suza. ic. sua Summa, vbi de arbitris, in fin. primę partis.

b Pluries. ¶ Si dicam etiam semel & iterum, tenet Guido de Suza. qui a res pœnalis est, quod saluo pro secunda vice incidet in pœnam. per l. fideicommissa. §. si quis decem. ff. de le. 3. & quòd lex, veluti. ff. de edendo. §. hæc vox. loquatur in non pœnalibus. hoc tenet in l. si duo. §. fin. ff. eo. tit. vide s. proxi. ver. sed quid si fuit. ¶ Adde videndum Bal. consil. 318. lib. 4.

c Titio. ¶ Credo quod vitio scriptoris hic deficit, & absente Seio, tamen legitimè citato.

¶ Notabilia & dubia quædam de arbitris & arbitratoribus.

SVMMARIVM.

1 *Aduocati subtilis, maxime rei fauentis, notabilis instructio in causa condemnationis pecuniariæ.*
2 *Compromissum si est in tres, & vnus condemnat in decem, duo vero in viginti, quæ sententia præualeat.*
3 *Arbitri si concordent in summa condemnationis, discordent autem in termino solutionis, quorum sententiæ standum est.*
4 *Vbi tres sunt arbitri, valet duorum sententia præsente tertio lata etiam si dissentiat.*
5 *Arbiter tertius, dissentientibus duobus, an sit vocandus & expectandus ad procedendum, vel sententiam dicendam.*
6 *Compromissum factum de omnibus litibus præsentibus & futuris, an valeat.*
7 *Multiplicatio verborum non necessaria substantiam non immutat.*
8 *Iudicantium decreta non debent esse eluforia.*
9 *Cognoscere incipiens vt arbiter, dissinire debet vt arbiter.*
10 *Compromissio facta, vt possit procedi ordine iudiciario seruato, & non seruato quomodo sit interpretanda.*
11 *Arbitrator seu amicabilis compositor, an possit cogi ad arbitrandum in controuersia seu contractu, in quo etiam potest assumi.*
12 *Pactum inter compromittentes ne arbiter cogi possit sententiam ferre, an teneat.*
13 *Compromissum & arbitrium ad hoc fiunt, vt lites finiantur.*
14 *Arbitri tres diuersæ iurisdictionis, per quos cogi debeant sententiam dicere.*
15 *Arbitri duo dissentientes, si tertium eligant incertum, nihil valet quod agitur.*

16 Compromissum quo iubetur de consilio alicuius sapientis pronunciari, an ualeat.
17 Compromissum, in quo sunt duo electi, nulla facta mentione de tertio, an sit ualidum.
18 Arbiter tertius mandato prætoris electus, verus arbiter est habēdus, quasi partes tacite in eligantur eligere, si non contingeret dissentire.
19 Arbiter tertius electus à duobus coalitis, uel à iudice datus: an debet cogi recipere.
20 Arbitri duo tertium eligentes per se sine iudice si concordes ferunt sententiam, an talis sententia sit ualida.
21 Arbitri eligentes tertium litigantibus odiosum, an ipsis inuitis pronunciare possit.
22 Compromissum factum tāquam in arbitrum & arbitratorem, si actum & iuratum est, ne ad boni uiri arbitrium recurratur, uel ne sententia dicatur nulla, an sit ualidum?
23 Reductio ad arbitrium boni uiri, quo iure petatur.
24 Reductio ad arbitrium boni uiri, intra quod tempus petatur, iudicis arbitrio inquitur, cum non sit à iure diffinitum.
25 Reductio ad arbitrium boni uiri, quando compromissum est tanquam in arbitrum, arbitratorem & amicabilem compositorem, an peti possit?
26 Ponens se in arbitrio alicuius, ut arbitretur super beneficio, si apposita est pœna, & ipse male est arbitratus, quid iuris.
27 Compromitti an possit in abbatem, uel priorem, uel præpositum regularē. Compromissum morte expirat.
28 Religiosi in ipso religionis ingressu corpus & animam Deo dicauerunt.
29 Monachus simplex, uel frater Prædicator, uel Minor possunt esse arbitri.
30 Compromitti potest in episcopum, cum habeat cognitionem causarum.
31 Abbas an possit esse arbiter in causa monasterij.
32 Sententia arbitri actionem non causat, nec exceptionem.
33 Actiones non nascuntur ab initio ex uoluntate partium, nec extinctæ renascuntur.
34 Compromissum tribus modis concipitur.
35 Compromissum si est in aliquem de minuta: & passus iniuriam dicat arbitro, quòd si corrigerit iniuriantem condemnari, detur condemnatio hospitali: an per tale quid acquiratur hospitali, actio.
36 Actio an noscatur per sententiam arbitri.
37 Dictum in compromisso, quòd soluta pœna ratum maneat compromissum, quomodo intelligatur.
38 Pactum debet aliquid operari.
39 In compromisso si plura capitula cōtineantur, & pœna promissa, si quis ueniat contra, an pœna in solidum exigatur.
40 Pœna quando in solidum, uel pro parte committi dicatur.
41 Iudicium quodlibet est indiuiduum.
42 Obligationis conditio ex personis hæredum non immutatur.
43 Compromissum in quo dictum est, quòd pœna pluries committatur, si pluries contra fiat, an pœna semel soluta, stet solutum & compromissum.
44 Stipulatio ubi interuenit sine pœna, agendum est ex stipulatu ad interesse.
45 Pœna non committitur, nisi diffinitiuæ sententiæ non pareatur.
46 Dolum non uidetur facere, qui cum excludit.
47 Arbiter sententiam dicere non cogitur, si ex altera tantum parte stipulatio pœnæ committitur.
48 Iuramentum interuenire non debet in compromisso.
49 Iuramentum & fidei præstatio æquipolleant.
50 Periurus est qui postquam iurauit se contra arbitrium uel conuentionem non uenturum, actiones suas alicui cedit.
51 Arbiter cogendus est pronunciare, ubi res, de quib. est lis, deposite sunt, cui pacto, ut uincenti detur, & arbitrio non pareatur.
52 Compromisso facto non plures, non unus solus sed uel omnes, uel nulli cogendi sunt.
53 Arbitri duo pronunciantes absente tertio, indebite pronunciant.
54 Sententia absolutionis an ualeat, ubi ex quatuor arbitris duo condemnāt, & duo absoluunt.
55 Sententia lata absente altero arbitrorum, non tenet.
56 Sententia per duos arbitros lata cum licentia tertij absentis, est ualida.
57 Compromissum, in quo actum est, ꝙ concorditer pronuncietur, debet sic obseruari.
58 Legis, si in tres, dictum, ꝙ arbitri absentis præsentia potuit ad se duos trahere, quomodo excusetur?
59 Compromissum fuit gestione alterius factum non ualet.
60 Pronunciare non uidetur arbiter si de pluribus compromissum est, nisi super omnibus pronuncet.
61 Unitas diuisionem non recipit.
62 Sententiæ diuersæ licet possint eadem die proferri, non tamen potest sententia lata mutari.
63 Arbiter si condemnat, ubi absoluere proposuerat, an possit sententiam mutare.
64 Verbum obscurum in sententia positum, an possit interpretari.
65 Sententia arbitri si ipso iure sit nulla, an iterum poterit cognoscere, & pronunciare.
66 Locus si ignoratur de quo actum sit, intelligitur de eo, ubi compromissum factum est.
67 Locus quandoque accipitur pro tota prouincia.
68 Arbiter si mandat intra certum tempus aliquid dari, & non detur, licet post ipsam diem offeratur, nihilominus pœna committitur.
69 Recipiens post terminum datum ab arbitro, & dicens recipio saluo iure meo: an talia uerba aliquid operentur.
70 Debitor si pecuniam expendit quā noluit creditor recipere, & repetatur, an eam statim dare teneatur.
71 Sententia arbitri in compromisso idem operatur, quod exceptio rei iudicatæ in iudicio.
72 Restituens eo animo, ut postea auferat, habetur ac si non restituisset.
73 Mentione facta de expensis in compromisso, an arbiter possit super eis pronunciare.
74 Arbiter an possit à partibus sportulas petere.
75 Sententia arbitri de communi consensu sine pœna electi est executioni mandanda.
76 Dictum in compromisso pœnali, quòd pœna soluta, ratum maneat arbitrium, quomodo intelligatur.
77 Verbum illud, ratum manet arbitrium, quid importet.
78 Arbitro pœnam stipulante, & altera parte non obtemperante, quid iuris?
79 Pronunciandum non est diebus in honorem Dei feriatis, etiam si in forma compromissi ponatur.
80 Pronunciare an poterit amicabilis compositor dieb. feriatis.
81 Arbiter quomodo teneatur sedere, & audire dieb. feriatis ex pacto partium.
82 Episcopus mortē arbitri cognoscet, si de communi consensu litigare coram eo determinatum sit.
83 Arbiter pronuncians altera parte absente, & nolens amplius pronunciare, quid iuris?
84 Sententia lata pro minore sine tutoris auctoritate ualet.

7. §. Sequitur

De quibusdam notabilibus, & de quibusdam dubijs videre. Igitur in primis notādum est,[a] ꝙ ii elegisti sub arbitro litigare, quem elegisti uoluntarie, non poteris amplius ab eo dissentire. 32. q. 5. horrendus. 8. q. 2. dilectissimi extra, de re iudi. quod ad consultationem. & de test. præterea ff. de euic. si dictum. §. si sine. ff. commod. l. in commodato §. sicut ff. de iur. om. iud. si tibi §. 1. C de ac. & obl. sicut in initio. Imò in te inuitum redditur iudicium, seu arbitrium. ff de ver. ob. inter stipulantem. 2. q. 6. c. à iudicib. § quod de arbitris. extr. e. arbitris ext. eo. cum tempore. de præsc. cum olim. & ca. veniens. arg. contra, quòd possum cum reprobare. ff. de mu. & ho. vt gradatim §. medicus. C. de profes. & medi. l. 1. 2. & 3. & l. medicos. extra, de iureiu. quemadmodum. Sol. ubicunque conditio subintelligit, vel noua causa intercedit, vel iusta, possum reprobare quod approbaui. de pe. dist. i. quamobrem. 22. q. 2. beatus Paulus. extrā,
b de offi. dele. inlinuante. Si ergo arbitrium non tenuit ipso iure, [b] vel alia iusta causa, de his quæ s. posite sunt, poterit arbiter & arbitrium reprobari. 10. dist. vides. C de legi. l. non dubium. extr. de confir. uti uel inuti. examinata. de rerum permu. c. fi. de testi ca. 2.
1 in fin. De hoc s. §. differt. ver. item arbitrium, & seq. † Notare quoque dē subtilis aduocatus, maxime reo fauens, ꝙ si duo uel plures arbitri uolunt reum in centum marchis cōdemnare, & in hoc concordent, faciat ut unus ex arbitris ipsi reo fauens condemnet in quinque solidis: & sententia eius tenebit, & omnes alios ad se trahet: quia omnes in illa summa concordant. ff eod titu. diem
c proferre. §. si plures. [c] Nec propter talem dissensum coguntur assumere tertium: quia inter se non cōtradicunt: imo in unam summam concurrunt, vt dixi. maior enim numerus includit in se minorem. ff. de adi. lega. l. 3 §. si quis plus. ff. de reg. iur. in eo. & argu. 15. dist. c. 1. & inter asseuerantes non est contradictio extra, de his quæ fi. à præl. fine con. ca cum apostolica. C. de non nu. pe. l. asseueratio. ff. de inoff test. Papinia. §. sed nec impuberis. Tunc enim eos esse diuersos intelligo, quo ad hoc, vt tertius debeat assumi: quando unus vult absoluere, alter coudemnare. sic videtur loqui lex ff. eo. item si vnus §. si in duos. & §. seq. In absoluendo autem, vel cōdemnando maiori parti stabitur: ut in præ §. si plures. extra, de
2 re iud. c. fi. ff. eo. ti. duo. ff. de pac. maiorem † ¶ Sed pone compromissum est in tres, vnus condemnat in decem, duo verò in 20. & protestantur, ꝙ non consentiunt in condemnatione facta ad decem, absoluunt condemnatum ab illis decem: nunquid prænalet sententia duorum? Dicunt quidam, ꝙ non. arg. in præ. l. diem. §. si
d in tres. alij contra ff. de vulg. & pup. substi. ex facto §. 1. quod ve-
3 rius est. [d] † ¶ Sed quid si arbitri concordant in summa condēnationis,

ADDITIONES.

a Notandum est. ¶ Secundum Vber. de Eo. & Ioan. de Deo. in versi. sed si sub arbitro. quem in prin. huius tit. allegani.
b Ipso iure. ¶ Concor. quod no. de cle. comu. diuersis. in gl. pe.
c Plures. ¶ Ex quo duo ex tribus concordant in summa. hæc cautela non valet: ut eod. titu. capitu. 1. lib. 6. ¶ Adde videndum Bald. quando ualeat talis cautela, eius consil. 155. in ultimis uerbis. primo uol. uide etiam Paul. de de Cast. consi. 25.
d Verius est. ¶ Verba sunt Alb. Gal. eo. tit. uer. sed pone quæstionem. & quid
1 dicat ille. §. 1. satis dixi in præ. decre. 1. super vlt. glo.

tionis,tamen duo ex eis dicunt, ꝙ detur, annus condemnato ad
soluendum condemnationē:tertius dicit de duobus annis? Dic ꝙ
stabitur maiori parti,vnde cum maior pars in anno cōcordet, an
num habebit:vt patet ex præmissis, ext.de his quæ fiūt à ma. par.
a ca.c i.65.dist.c.1.argumentum contra:quia in dubijs [a] id accipiē-
dum est,quod est utilius debitori ff de cond.& demon.l.idem &
quod minimum est,sequēdum est.ff de leg.3.nummis. 13. distin.
nerui.ver.fin.versic.est tamen ꝙ extrà,de spon.iuuenis. sed prius
4 dictum de facto obtinuit.†¶Et nota,ꝙ vbi tres sunt arbitri,valet
b duorum sententia præsente tertio lata,licet dissentiat. [b] Eo verò
c absente [c] lata,non tenet.ff.de arbi.si in tres.extra,eo.c.1.nisi actū
fuerit in compromisso, vt duo sine tertio procedant.ff.eod non
distinguemus §.cū in plures.sicut obtinet in iudicib.extra,de off.
d del.prudentiam.& c.vno.& de testa.Ray.in prin.[d]†Sed nunquid
5 quando hoc actum est, debet tertius vocari ad procedendum,
vel sententiam dicendum cum alijs, & expectari? Respon.sic:
sicut & tertius cōiudex citatur,& expectatur, vel eius excusatio:
aliàs non possunt procedere duo:vt in præ c.prudentiam. resō.
1.Arbitria enim ad instar iudiciorū redacta sunt,vt ff.eo.l j.Secus
autem esset,si actum fuerit, ꝙ duo possint sine tertio procedere:
& eo præsente,& absente citato,& non citato: sicut quandoque
e dici de partib. consueuit. [e]†¶Sed quæritur, an ualeat compro-
6 missum factum de omnib.litibus præsentib.& futuris? Dic[f] ꝙ sic:
f cum non sit prohibitum.ff.ex qui.cau.ma.necnon § 2.ff. de prob.
g l.ab ea parte.§¶Sed pone,ꝙ sicut quotidie fit, compromittitur
in P.tāquam in arbitrum:vel arbitratorem, seu amicabilem com
positorem,pœna apposita: deinde P. pronunciat:nunquid vale-
bit dictum eius iure arbitrij tātum, vel etiam arbitratus tantum,
vel utriusque,vel neutrius?Et hoc prodest quærere,quia arbitrio
semper statur: arbitratus autem reducitur ab arbitrium boni vi-
ri,si fuerit iniquus:ut dixi s.eo §.1.ver.est etiam differentia.Et q-
dem videtur,ꝙ neutrius iure valeat. ff. de rebus dub. in ambiguo.
ff.de regulis iuris.l.ubi repugnantia C. de fide instrumentorum.l.
scripturæ.C de codicil.l.si idem.& l fi in prin.extra,de fi.instr.im
putari.de censi.cum olim.de app.solicitudinem.ad fi.extr.de off.
dele.cum super.in fi.ext.de resc.ex tenore extr.de postu.c.fi.Ecō
tra uidetur,ꝙ teneat iure utriusque. nec enim nocet testamētum
diuersis nominib.appellari.C.de test.testamentum. C. de codic l.
fin. 93.di.legimus.in fi.14.q.3.plerique.extra,de simo.in tantum.
ar.ff.si cer.pe.l.si tibi pecuniam.in fi.Imo videtur ꝙ teneat iure cō
7 promissi:maxime ex quo pœna vallatum est †Nam verborū non
necessaria multiplicatio substantiam non immutat. ff. de aur. &
arg.leg.l.pediculis.§.Labeo.ff de reg.iu.quę dubitationis.86.dist.
facientis.1 q.1 Marciō.38.dist.sedulo.extra,de verb.signifi. nihil
ob.& c seq.Imo uidetur,ꝙ tantum iure arbitratus,tanquam hu-
manioris.arg.C.communia de le.l.omne.prope fi.extr. de transa.
h c.vlt.ad fi.cum suis concor.Respon.ualebit secundū quosdam [h]
eo iure,quo melius valere potest,& potius iure arbitru: ne possit
reduci ad arbitrium boni uiri.arg.ff.man.qui mutuam. & in con.
cordantijs positis s. ibi: imo uidetur,quòd teneat. Nec enim itur
ad arbitros causa inducendarum,sed dirimendarum litium.ff.eo.
8 quamuis.† Nec iudicantium decreta debent esse elusoria,præser
tim arbitratorum:nec in alios transferri.arg.ff.eo non distinguē-
mus.§.quæsitum.arg.ff de reb.dub.quoties.ff.de iud.si prætor.re-
spon.1 ff.ne quid in loco pub.l.fi.C. de bo.quæli.cum non solū.
9 §.ubi autem puerilis. in fi.†¶Quid si cōpromissum est in aliquē,
tanquam in arbitrum,arbitratorem, seu amicabilem composito
rem:coram illo libellus porrigitur,litis contestatio fit, & de calū-
nia iuratur: postmodum ipse vult tanquam arbitrator cognosce
re seu diffinire, & non tanquam arbiter? Dic ꝙ non potest. quia
ex quo incipit vt arbiter cognoscere,diffiniat ut arbiter.arg.C.de
codi.nec codicillum.C.de iure do.impe.l.2.& eligēdo unam uiā,
alteri renunciat. C.de pac.inter emp.& uendito.l. commissoriæ
i & uarietas reprobatur.extra,ut ec.bene.c.uno.Alij contradicūt,[i]
per l.ff.de test.mili.l.si miles 1.& ff.de acqui.hæred.l.Claudius Et
idem dicunt econuerso:ꝙ si primo cœpit cognoscere ut arbitra
tor,non poterit pronunciare tanquam arbiter.& uide j. ver.sed
nunquid peti. & facit C.de episcaudi. si qui ex consensu quia iux-
ta formam petitionis debet sententia formari,extra,de accus.qua
10 liter & quando 2.§ fin.†¶Quid si sit compromissum,vt possit
k procedere ordine iudiciario seruato & non seruato? [k] Respon.
hæc uerba sic sunt interpretāda,ꝙ cōpromittit in eū tanq̄ in arbi
trū & tanq̄ in arbitratorē: & si proceserit ut arbiter,s.seruato ordi
ne iuris,non redigetur eius dictum ad arbitrium boni uiri:si ut ar
bitrator,s.iuris ordine non seruato,dic vt s.§. 1.Quid si simplici-
l ter eligitur in arbitrum? Dic[l] ꝙ non intelligitur electus vt arbi-
trator, nisi ex aliis verbis compromissi appareat de contraria in-
tentione:puta, si dictum sit, ꝙ possit procedere ordine iudiciario
non seruato:& econuerso,si electus est in arbitratorem,uel in bo
num uirum,non intelligitur electus ut arbiter,nisi ex aliis verbis
aliud appareat. Quæ differētia sit inter arbitrum & arbitratorem,
& de sententijs eorum.& effectu earum,qualiter cognoscant,&
de homologatione sententiæ utriusque,dic secundum Papam
ut no.extra,de iurciur.Quintauallis,& dixi s.eo §.1. uer.est etiam
11 differentia.¶Sed nunquid arbitrator,seu amicabilis compositor
poterit cogi ad arbitrandum in controuersia & cōtractu,in quo
etiam potest assumi:vt ff.pro socio.si societatem.2.Argu.ꝙ non.
ff.eod.item si unus.§ principaliter. ubi dicit tantum de arbitro,q
sustinet partes iudicis. Vnde aliud uidetur in arbitratore, seu am
cabili compositore,qui habet pacificare.C. de iudicijs. Auth.si ue
ro contigerit.& arg.ff.de uer.oblig.l.si quis arbitratu Cum enim
nemo cogatur transigere vel pacisci:ut in auth.ut litig.iurent.§.fi.
ergo nec sententiam dicere. Ad hoc tamen dico, ꝙ sic. arg.ff.e.l.
3.§.tametsi.licet & ibi de arbitro loquatur. Si enim scripsi tibi De
gestum,uel feci tibi fossātum, & debet mihi satisfieri arbitrio Ti
tii,qui non uult arbitrari: æquum est ut cogatur, & etiam æquius
quam in arbitro. Nec est contra,ff.loca.si merces.in prin & C.de
contrahen.

ADDITIONES.

a Dubijs. ¶ Hic non est dubium,ex quo maior pars concordat:vt in præd.de
cre.1.c.ti.lib.6.ubi idem no. ¶ Adde uidendum omnino Bal.cons.145.lib.j.
ubi ponit,ꝙ si ex trib. arbitris unus condemnet Titium in decem'hinc ad
mēsem: alius in octo hinc ad duos mēses:tertius in quo; hinc ad tres mēses
ꝙ suia nō ualet.qd si vis capere ips triū mēsiū,vt missi in uno mēse,tū est di-
uersitas respectu summę:qa in primo est plus re,q̄ in sec̄o. & sic de singulis.

b Dissentiat. ¶ Quid si taceat Alb.Odo.in sua disputa. quæ inchoat, Titius &
Seius:dixit secundum Azo. valere sententiam duorum tertio præsente,siue
taceat,siue contradicat,per l.sicuti.ff.eod. Hoc etiam tenuit gloss. in summa
huius tit ver.quid si duo,dicens, q illum tacentem habet pro cōtradicente.
Ipse vero tenet contrarium:quia requiritur, ꝙ omnes tres pronuncient: ad
quod etiam sunt cogendi.Hoc verum, nisi in compromisso esset clausula, ꝙ
valeret sententia maioris partis: quia tunc non esset necessaria pronūciatio
tertij.ff.e. non distinguemus.§. cum in plures.& sic respondit ad prædictam
l.sicuti.& ad l.duo ex trib.ff.de re iu.quòd sententia maioris partis valet,qñ
in compromisso,vel delegatione est clausula id sonans: uel cum omnes pro-
nunciauerunt duobus sententibus unam sententiam,& tertio cōtrariam. Al
legabat pro se.q in sententijs opus est uerbis condemnatoris vel absoluto
ris.ff.de re iudi.l.1. Vnde nec sufficeret sententiam dari partib.in scriptis.
C.de sen.ex breui recit.l.1.& sic in lo pulatione requiruntur verba.ff. de v.o.
ob.l.1.in prin.Ad idem facit C.de noua.l.fi.ad hoc C.de duo.reis.Auth.hoc
ita. Item licet in collegiatis ualeat factum maioris partis,in eo tamen quod
competit singulis,quales sunt arbitri,requiruntur omnes.not.Mar.de cōsi-
li.cum omnes.Item lex uidetur expressa, ꝙ aut omnes arbitri pronunciēt,
aut nullus.ff.eod.tit.item si unus. § item si plures. Et hæc solutio uidetur pla
cere Host.in Summa huius tit.§.qualiter.ante finem. Ego puto cum Azo.&
Goff.ꝙ sententia ualeat etiam de iure ciuili. Et pondero,quòd decr.2.eo.ti.
lib.6.ponit duo Principale est ius nouum in foro ecclesiæ locum habens: vt
in fi.no.in gl.super ver.ciuili. Inductiuum uel similitudinarium est ius uetus,
quod ponit ibi,sicut posset illo præsente & nolente cum eis in unam senten-
tiam concordare.Ergo patet de iure ueteri sufficere præsentiam,siue pronū
tiatione.Item ratione legis deficit etiam præsente & tacente,qui collegas in
sui opinionem tacendo trahere non potest. Cum ergo eū concordare nolle
appareat per contradictionem siue pronunciatione:cum dicit, nolo con-
cordare. & per taciturnitatem, qua durante constat concordare non
posse, & hæc impotentia super uoluntate fundatur: ergo constat eum nol-
le,valebit ergo duorū sua: cum per id pareat, hoc non esse illud medium qd
ponit regula,iis qui tacet.de reg.iu.lib.6.quo medio sublato, hæc ipsum tacē
tem habeas pro consentiente,siue pro contradicente,procedit prædicta con
clusio. Benefacit ad id finis ipsius partis, qui finis uult illum haberi pro præ
sente.& sic offendit sufficere præsentiam. ¶ Adde.ꝙ opi.Io. And.tenet Bal.
alle.consilio,in proxima addi.& consi.321.lib.2.inci.proponitur. vbi etiam
tenet,quòd si duo elegerunt tertium,& promiserunt stare eius dicto:& dein
de illi duo,qui tertium elegerunt,concordent, quòd ualet eorum sententia
absque tertio.

c Absente. ¶ Vel mortuo,ut in decre.vno.statim allegata.

d In prin. ¶ Hodie iure nostro tenet processus & sententia, si ille arbiter ter-
tius legitime requisitus conuenire non uult.eo.ti.c.2.li.6.Iste uero articulus
plenius tractatur infra ver.quid igitur.& seq.&c.

e Consueuit. ¶ Distingue in forma compromissi, sicut distinguitur in forma
delegationis decret.cum plures de off deleg.lib.6.

f Dic. ¶ Secundū Alb.Gal.cuius est iste ver.eod.titu.ver. sed pone ꝙ factum.

g Parte. ¶ Hoc plenius prosequit, & dubiū aperit. j. vlt.cha.ver. qd ergo si.

h Quosdam. ¶ Vber.de Bo.cuius ad literam fuit iste ver.sui operis col.pe.&
etiam Alb.Gal.hoc tenuit eo.tit. uer.pe.quando nec ex uerbis sentētiæ,nec
per acta,quia nulla apparent,discerni potest,quo iure processerit. Facit qd
no.s.tit.1.§.sequitur.ad fin.uer.quid si episcopus.

¶ Addenti refert Alex.in l.1.ff.de iud.quod idem uidetur tenere Bald. in l.
3.ff.de testa.mil.& in c.fin.de re iud.sed Rayn. in l. in testamento C.de test.
mil.tenet contrarium:quia imo tanquam arbitrator: quia æqui us. Rota di-
cit obtinuisse in facto:& ꝙ Bal.ita uoluit in l.si seruus plurib.ff. de lega.1.in
§.fi.& in l.non codicillum C.de testa.p.p.h.d. Ale.pf.13.& 86.li.1.& pfil.19.
li.4.tenuit.ꝙ confessio facta coram eo,qui habet potestatem cumulatam ar
bitri & arbitratoris est iudicanda, ꝙ sit facta coram arbitratore. Alle.Bald.
vbi supra,dicēte ita seruari de psuetudine.Alle.ēt Bar.Ang.in d.l.si seruus.
& Ioan.de Imo.in l.nemo potest.de leg.1.Archid.in cle.de verb.signi.
Contradicunt. ¶ Vt Host.& scripsi in c. Quintauallis.in glo.magn.in uersi,
& quid dices.& Fran.Accur.in sua quæstione,quæ incipit,duo consortes.al-
le.duas leges,quæ sequuntur.& in l.2.ff.de optio. Ie.facit,quod not.j. titu.1.
uer.ultimo no.propter hoc dubium positus fuit in forma compromissi.§.§.
proxim.ante med.versi.quoque si uelut.

k ¶ Seruato. Respon.secundum Inn.ut in gl.præ.uer.quid si compromissum.

l Dic. ¶ Secundum Inn.vt in glo.præ.uer.hoc autem.

a contrahen. emp. l. fi. ver. sin autem. a quod enim ibi dicitur, noluerit uel, non potuerit, sic intellige: noluerit, s cum in se arbitriū non receperit: non potuerit, scilicet, quando recepit: & iustā causam allegat, quare pronunciare nequit: alias autem cogēdus est pronunciare: ne litigatores uel contrahentes decipi uideantur, qui alium amicabilem compositorem inuenissent, si iste non recepisset: ut in præ. §. tametsi. Nec enim amicitia debemus decipi, sed iuuari. ff. de neg. gest. si pupilli. §. uideamus. ff. commo. in cōmodato § sicut autem. extra, eo. c. unico. & de fideiuss. c. 2. Ex quo ergo susce pit, cogi debet, non aliter: ut in præd. §. tametsi. & C. commu. deleg. l. si duob. §. sed si quis. ibi: hoc facere supersederit, & c. ff. de le. 2. l. 2. Suscepisse autem uidetur, si presens est, eoip
b so quod patiatur in se compromitti. b ar. ff. man. si remunerādi. §. si passus. & l. qui patitur. & l. se Siuero absens est statim cum cognouit, debuit contradicere: alioquin susce pisse uidetur. ut ff. ad Maced. l. si filius fami. ab sente. extr. de spon. ad id ꝙ. & qui ma.
12 accus. pos. in super. † ¶ Quid si actū sit inter ꝓmittētes, ne arc biter cogi possit sniam ferre? c Et uidetur tale pactum ualere: cū ius illud, quod dicit, quod arbiter cogatur, non sit ius publi cum auctoritate & utilitate, secundum ea, quæ not. infra. de conclus. & renuncia. versiul. cui autem. Ad idem ff. de minor. si iudex. & cum quilibet, &c. C. de pactis. si quis. Consensus enim litigatorum facit licitum, quod alias non liceret. ff. de
d feri. leg. prima. d ff. de arbitri. si feriatis. & leg. non distinguemus. §. cum in plures. & §. de officio & leg. si cum dies. §. plurium. Item forma mandati seruanda est. ff. manda. lege. diligenter. extra. de rescript. cum dilecta. Quidam contra hoc enim pactum uidetur appositum ad malignandum: & ideo ualere non debet. ff. de pactis. dot. l. conuenire. & ff. de religiosi. & sumpt. funer. Neratius. ff. de arbit. qualem ff. solu. matrimon. alia causa. C. de inoffico. testament. si quando. §. primo. Nam daretur arbitris malignandi occasio: quod esse non debet: sicut nec in contractibus. C. de contrahend. empt. in ementis. Nec pactum compromittentium ꝓt hoc ius tollere: ut extra. de testam. re-
13 quisisti. ff. de lega. primo. l. nemo potest. † præsertim quia compromissum & arbitrium ad hoc fiūt, ut lites finiantur. ff. de ar-
e bit. lege. prima. & leg. item si unus. §. si in duos e ¶ Hoc quoque notandū est, quod si sint duo uel tres arbitri, cogendi sunt
f per ordinarium sententiam dicere, uel tertiam f personam eligere: ne res sit sine exitu futura propter hominum ad dissentiendum naturalem facilitatem ff. e. item si unꝰ. §. prīcipaliter. & hoc
14 si sunt eiusdē iurisdōnis. ff. e. l. 3. §. tametsi. † ¶ Sed quid si isti duo non sunt eiusdē iurisdōnis. puta unus est Narbon. alter est Bituricen. tertius forte est clericus? Credo ꝙ iudices eorū debent simul
g conuenire, & eos simul ad hoc g cogere. argu. ff. de excu. tut. iurisperitos. §. 1. sin. Vber. de Bo. arg. ext. de senten. excom. cum illorum. Cogentur autem captis pignoribus. argu. ff. de lega. 1. l. huiusmodi. § fi. ext. de off. deleg. suspicionis. ff. de mune. & ho. si gs
15 magistratus. ff. de ven. inspi. l. 1. §. ex hoc. † ¶ Sed ei quod dixi, ꝙ duo cogūtur tertiū eligere: opponitur. nā si in duos cōpromitti tur sic, ut si dissentiant, tertium incertum assumāt, non valet ꝙ agitur. ff. e. item si unus. §. si in duos. ext. eo. innotuit. Dic ꝙ hoc non ualet ex parttium consensu: potest tamen auctoritate, iudicis tertius assumi: ut in præ. § principaliter. in fi. uel iuris auctoritate: ut ext. de appel. cum speciali. & sic intellige præmissa. Et dic, quod aut fuit actum à principio de tertio eligendo, aut nō: si fuit actū, aut de certo, & tunc ualet: ut in d. §. principaliter. aut de in-
h certo, & tunc nō valet. eo. tit. l. 2. §. nihil. h † ¶ Sed quid si dicatur
16 incōpromisso, quod de ꝓfessio alicuius certi sapientis pronuncietur: nunquid valet? Non uidetur: quia libera potestas iudicādi uidetur eis auferri: ut in præ. l. item si unus. §. idem Pomponius. sed non est ita, ut quidam dicunt: quia præmissa adiectio pro nō adiecta habetur: ut ff. loc. si in lege. in princi. nec per hoc habet eiꝰ
i consilium sequi. i argument. ff. de administrat. tu. quidam decedens. & l. Titium & Mæuium. respon. 1. extr. de arbi. cum olim. de elec. cum in veteri. Si vero dictum est quod pronunciet, quod tali pe-
citer receperit. Nec etiam illud sufficit, nisi constituens proꝓ ipso cauerit Lgesinfra, allegatæ non obstant. prima loquitur in passo proꝓ se fideiuberi. Secunda loquitur in illo qui patiatur ab alio mandari, ut sibi mutuetur. lex, si filius. loquitur in filiofamilia. qui quasi ex patris mandato pecuniam recepit, mandans patri, ut solueret: qui tunc debet constitutionem propo nere contrariæ uoluntatis. Decret. allegatæ de proprio facto sequuntur. sed in casu nostro, quid ad me, si duo compromittunt in me, quod possunt prolibito facere: quare igitur teneor respondere uel loqui, nisi cum requirar: faciunt not. de præsumption. nonne. ¶ Adde, quod pro opin. Specul. facit quod uoluit Pau. de Cast. in l. absenti. ff. de don. quod licet procurator substitutus in absentia non sit statim procurator: tamen cum ad eius notitiam peruenit, uult quod sit procurator. Allegat Fede. de Senis consil. xxiij. Archi. in cap. 2. de proc. in 6. Spec. in tit. de procur. §. 1. uer. quid si instrumentum. allegat etiam Bar. ita consuluisse. & uidelicet ipse non alleget, consilio mihi lxxiii. inci. Quæritur utrum procurator.

c Ferre. ¶ Guid. de Suza. in §. si in duos. allegato in fi huius uersi. quærit quādo actum est, quod duo cogi non possunt eligere tertium. quæ quæstio differt ab illa, de qua j. uersic. sed quid si duo ut ibi dicam. & tenet pactum valere, per §. de officio j. allegato. Et quia legum austeritas, pacto litigantiū mitigatur. C. de tempo. app. l. fin. in fin.

d Fer. l. j. ¶ Et extr. eo. tit. de fer. ca. vltim. in fine.

e In duos. ¶ Gui. de Suza. licet in simili quæstione, de qua prædixi, teneat cōtrarium in isto §. coadiuuat tamen hāc partem, quam fatetur æquam. per l. 3. §. j. ff. eod. & l. si de meis. §. recepisse. per l. pen. ff. pro soc. & si cer. per. l. quidam.

f Tertiam. ¶ Sup. quando sunt duo.

g Ad hoc. ¶ Scilicet ad eligendum tertium, quando sunt duo: vel pronunciandum, quando sunt tres: & idem si duo.

h Nihil. ¶ Vide quod dixi in præd decr. innotuit. in gl. quando ergo & super gl. 2. Et addo ad illa, quod Franc. Acc. in quæstione, de qua dixi s. uer. quid si compromissum. tenuit, compromissum factum in duos cum potestate eligendi tertium incertum, valere. & §. si in duos. procedat, quando discordat in tertio eligendo. Facit ff. quod cuiusque vniuer. item eorum. §. si Decuriones. Probat per textum ibi, nam & in assumendo, &c. Cessante ergo illa ratione, quia concordarūt in tertio, cessat prohibitio: quia quod durius est, vt dicit, ratio præfertur verbis. Allegat ff. de iure pa. l. adigere. §. quanuis. de adi. le. l. 3. §. conditio. quod cū eo, qui in alie. potest. l. si filius. & de in ius vo. l. quāuis. Facit C. quæ sit long. consue. l. 1. Et prædicta cōcludunt valere sententiam, in qua ipsi duo concordant, tertio non electo. Contrarium innuit hic, & j. vers. sed pone. ad concordandas has opiniones contrarias, cum ex opinio. Fran. sequi posset absurditas. scilicet cum partes diutius litigassent & tempore diffinitionis discordarent arbitri in pronunciando, quia sic possent discordare in tertium eligendo, & per id partes inutiliter sic grauatæ essent diutinis laboribus. & expensis grauib. bona fuit consideratio legis, volentis huic casui prouidere. qui euenire poterat, licet non euenerit: quod sæpe iura faciunt, de diuor. quanto. in fine. de fer. non ordina. capitulo. primo. C. in quibus causis in integrum restitutio. non est necessa. l. vlt. C. quando li. vni. sine iudi. se vin. lege. prima. Sed si ab ipso principio illi duo arbitri concordarent de tertio, qui deber et in casu discordiæ tempore diffinitionis adesse: hic optime procedit hæc opin. ex qua nulla possent sequi inconuenientia, & si compromittentes non arctassent ipsos ad habendum tertium solum tempore sententiæ in casu discordiæ: sed simpliciter dedissent potestatem de assumendo tertio, si vellent, statim ille cum eis posset incoare processum, & sine vlla calumnia habetur perinde, ac si per compromittentes nominatus in compromisso fuisset. ¶ Sed aduertendum est, quod vbi ponderamus solum euentum discordiæ in his, sequeretur quod si in vnum solum quamuis commissa esset electio tertii, cum ille cum seipso discordare non posset, valeret à principio compromissum. Ad quod facit decre. pen. e. ti. & tamen decre. innotuit. solum incertitudinē ponderare videtur. & decre. pe. habet varias lecturas, vt ibi patet in tex. & sup vltima gl. Sed in terminis, quos dixi supra. incertitudini & discordiæ à principio prouidetur. Faciunt proxime dicta ad secundum articulum quæstionis l. ac. de Are. de qua dixi s. §. 1. super versic. arbitrator. ad finē. de compromisso facto in duos, qui si discordarent, Titius daret tertium. Et dici potest, secundum eum, tale compromissum nō valere, quod nec suis viribus nititur, nec prætoris. Suis non. ff. e. item si vnus. §. si in duos. & §. principaliter. & extra, eodem. innotuit. Prætoris non: quia cum partes tertio talem electionem commiserint, prætor non potest cogere arbitros ad eligendum tertium. Vni enim concessum aliis denegatur. C. de tessa. l. consulta. Nec illum nuncium cogere potest, vt eligat, qui se ad id non adstrinxit. ff. locat. l. si merces. in principio. C. communia de legat. l. si in duobus. in principio. de contrahenda emptione. l. fi. & sic cum nec suis viribus, nec prætoris auxilio iuuetur, cessat. Quod nota pro solutione contrarii in prædicto §. principaliter. Subdit tamen dici posse, quod si concordant primi duo in sententia, illa valet, & tenuit compromissum, non ex suis naturalibus viribus, sed quia sic fieri consueuit. ff. de vsufruct. l. si quis donaturus. cum concordant. & de legatis primo. l. si seruus plurium. §. 1. Facit extr. de temp. ord. quod translationē. in fi. Nec vitiatur ex clausula de eligendo incertum, quæ locum non habuit Facit C. de lega. l. si legata. & de impube. & aliis substitu. l. post aditam. ¶ Ad de, quod opi. Ioan. An concordat Bar. in dicto §. si in duos. & Abb. in d. c. innotuit. & incertitudinem etiam ponderat Angel. in consilio lxxxiiii. in princip. Secundo, quodo absente tertio possint sententiare, vide Oldradum consi. xl. Abba. consi lxiiii. j. lib. & xxvii. ii. lib.

i Sequi. ¶ Tenetur tamen requirere, ut probant iura sequentia: & sic non habetur pro nō adiecta, ut prædixi. Vnde non bene continuat Guid. de Suza. in d. §. idem Pomponius. Per hanc rationem diuersam à prima tenet compromissum valere. Alleg. etiam ff. mand. idemque. §. si quis ea. Consuetudo approbat compromissum talis ualere. quod pronunciatur prout certus: & fortius incertus iurisperitus de iure consulet. & no. hæc. ff. de hæred. institut. l. illa institutio. in fin. secundæ. glos. ¶ Adde Bald. in leg. si plures. ff. de exerci. & in d. § idem Pomponius. & pulchrè Angel. consilio. cclxxj.

ADDITIONES.

a Sin autem. ¶ Ibi de hoc, & communiter non approbatur, quod vltim. gloss. ibi distinguit arbitrum ab arbitratore: sed solum distinguitur ab utroque, an susceperit: necne: ut sequitur. sic & in fideicommissario dicitur de testam. cap. Ioann. Addc, quod idem tenent communiter Legiſæ in l. 1. deleg. 2.

b Compromitti. ¶ Hoc dictum, & quod de absente sequitur, non placet, & de arbitro est expressum contrarium. ff. eod. l. Pomponius: alias incipit, si de meis. §. recepisse. Facit prædicta decretalis. Ioannis. de testa. & quod ibi dixi super uersicul. susceptum. ff. de procura. lege. filius. §. initus. & cle. de procu. c. 1., ubi non sufficit scire. nisi instrumentum simpli

a tali perito placebit a, non cogitur pronunciare: vt in præd. §. itē Pomponius. Alii dicunt, quod si fuit dictū, quod consilio, & voluntate talis pronuncietur: tunc sine illo pronūciari non potest. Si autē fuit dictum cū consilio tantum: tunc sufficit eius consilium requiri: necesse necesse, quod sit presens: vt in præ. capitulo, cum olim. Si autem causa committitur ita, vt secundū alicuius, consilium pronuncietur, quid iuris? Super hoc dic secundū do. Inno. IIII. & dō. meū, vt no. ext. de off. dele. c. fi pro debilitate b

17† ¶ Sed qd si duo sunt electi, & actū est in ꝓmisso de tertio, c nō assumendo c, nunquid valet cōpromissum? Et videtur ꝙ sic: quia ꝑctus ex conuentione legē accipiunt. ff. depositi. l. 1. §. si cōuenerit. ff. si quis cau. l. sed & si quis §. quæsitum. Sed Vbert. de Bo. dicit huiusmodi pactum non debere seruari: qa ꝑctū est cōpromissō: ut s. uer. hoc quoq; notandū. vnde ꝓpellet eligere captis pignorib. vel per pēnā uel inclusis personis, ff. ad leg. Iul. pecu. l. pe. in fi. Alii ꝑ, vt in primis concor. & ff. e. Pedius. §. fi. Sed licet di xerim s. uers. hoc quoq;, ꝙ duos arbitros electos discordantes d pōt prætor cogere tertiū eligere, d & eos cogere in illū consentire, ar. ff. de admi. tu. l. 3. in fi. ff. de bo. au. iud. pos. in uēditione. §. e fi C. de nu. l. j. & l. in ꝓiunctione. ar. tñ ꝑ, ff. de iud. l. 2. §. ꝓuenire. d

18† ¶ Sed nūquid iste tertius sic datus est arbiter? f Vī ꝙ sic: quasi f partes tacite intelligātur eū elegisse, si arbitros cōtingere: dissentire, quē ipsi eligerēt, vel iudex eis daret arg. extra de appel cum speciali. de off. deleg. suspicionis. ar. extra, ff. de uerb. obliga. l. si ita stipulatus §. Chrisogonus. in fi. & extra, de off. delega. P. & G. In quib. colligitur, qd̄ non subintelligitur aliqua persona in stipulatione, nisi de qua nominatim actum fuerit. Sed dic, ꝙ nō intelligitur esse arbiter, nec iudex: sed ipse vocabit ad se arbitros, qui si in unam sententiam conueniant planum est: si vero discordent, eius auctoritati stabitur: vt in præ. §. principaliter. in fi. nō quod idem ipse pronunciet, sed eius dicto seu cōsilio eis in scriptis dato arbitri stare cogentur, & secūdum illud pronūciare. Et sic est ꝓsiliarius esu mediator: & sic de facto obtinuit, vt quidam dicūt Idem etiam dicunt in tertio à partibus electo de iudicis præcep g to g. †¶ Sed nunqd iste tertius, à duobus arbitris coactis electus

19 uel ēt à iudice datus, debet cogi recipere? Resp. sic. C. de aduoc. diuersi. iudicum. Alii ꝑ, arg. ff. e. si cum dies. in prin. & l. 3. §. tah met si in præ. § principaliter h. Sed nunqd stabitur eius solius di * cto, aliis duob. discordātibus? Vī ꝙ sic: ut in præ. §. principaliter. * in fi. ibi, cuius auctoritati pareatur. quod intellige, ut iam dixi in ver. sed nunquid iste. Quid si vnus ex arbitris concordet cū isto tertio? Dicunt quidam, quod valet eorum sententia, tāquam a maiori parte lata. ff. e. si in tres. alias in l. item si vnus. §. principaliter & §. Celsus. & l. sequē. ext. e. c. 1. ext. de his, quæ fiunt à maio. par. cap. c. 1. ff. de re iud. duo ex tribus. secundum Iaco. Bal. & dicam ꝑ. ver. item. quid si omnes. Sed hæc ratio non videtur mihi bona: cum iste tertius non sit arbiter. vt iam dictum est: & ideo nō facit numerum. Ratio est ergo, quare ualeat hęc sententia: quia vnus arbiter pronunciat iuxta consilium huiusmodi, vt prædictū est. nā & solum eius consilium sequendū est, vt iam dixi. Quid si omnes discordant: quia vnus dicit quinq; alter duo, alter unum. Dicunt quidā, quod iste tertius pronunciabit, & eius dictū valebit. Ego dico, quod non pronunciabit, sed ꝓcedet, vt dixi supra,

20 uer. sed nunquid iste. †¶ Sed pone in eligendo tertium bñ duo arbitri per se sine iudice cōcordant, & eligunt: & sic omnes tres concordes ferunt sententiam: nunquid valet? Respond. non secundum Ioan. Nam cum compromissum ab initio sit inualidū: puta factū super tertio incerto assumendo contra iuris formam i ut s. uers. sed ei quod dixi i. tractu temporis non conualesceret. ff. de reg. iur. qd̄ in initio uitiosum est. & l. pe. xvi. q. iii. ca. placuit. §. potest. ext. de elect. auditis. Sed nunquid processus coram eis habitus tenet: puta positiones, cōfessiones, negationes, & huiusmodi? Respon. non: quia si principale non tenet, nec accessorium. ff. de re iur. cum principale extr. de iudi. at si clerici. de app. ut de bitus. in prin. 11. q. j. in clericorum. ext. de fide instrumen. inter ꝓ k pe fi arg. ꝑ. extr. codē. c penul. k †¶ Sed quid si arbitri elegerunt

21 tertium, vel datus est eis non eligentibus à iudice: demum litigatores nolunt quod arbitretur cū isto, sed uolunt quod alium eligāt, ipsi vero hoc nolunt? Videtur quod inuitis partibus possint ꝓnunciare auctoritate istius arbitri: quia eis cōcessum est eligere tertiū à lege. ut in prædicto §. principaliter. Vel eis dissentibus, prætor potest eos cogere, uel eis eum dare, ut dictum est. Si ergo elegerint, uel eis iudex dedit tertiū, cuius auctoritati pareatur: iure factū est, & secundum legem: unde nō debet alio euentu tolli. C. de adminis. tut. l. sancimus. C. de adult. Gracchus. 25. q. 2. si ea. ne edictum istius iudicis illusoriū uideatur. ff. de iud. l. si prætor. ff. ne quid in loco publi. l. fi. ext. de matri. contrac. ꝑ. in. tercclc. capitu. 1. de clande. desponſ. cum inhibitio. § penul. credo quod non possint. Non enim cogitur quis transigere, uel paciſci: ergo nec litigatores in istum consentire cogūtur. in Auth. ut litig. iur. §. fi. & argumen. ad hoc. ff. e. l. non distinguemus. in fi. & * l. sequen. Quid si actum fuerit in compromisso, * ut nulla exce-

l ptio proponatur? Dicunt infra in ti. de ꝑclu. & renun. uer. pone. l

22† ¶ Item, quid si cōpromissum est tanꝙ in arbitrum & arbitratorē, & actum & iuratū est ne ad boni uiri arbitriū recurrat, uel m ne dicatur sententia nulla, uel iniqua? Dicnō ualere m, arg. ext. de iureiu. quemadmodum. &c. ad nostram. 2. extr. de foro compet. si diligenti, in fi. quia tale pactū uidetur ꝑ bonos mores: unde nō n ualet. ff. de pac. l. iuris gētū. §. ꝓtor ait. ext. e. n c. fi. Itē, qa per illud vī dolus futurus remitti. qd̄ esse nō ꝓt: ut ff. de pact. si unus §. illud & §. pacta. & ꝓbat hæc sol. ff. quarū. rerū actio nō dat l. j §. si onerandæ. & ꝑ huiusmodi pactū inuitat qs ad male ꝓnunciādū. arg. ff. de preca. cū precario. extr. e. c. fi. ff. de pact. do. conuenire. & in præ. § pacta. & §. illud ff. de ope. lib. si libertus. ff. loca. l. si in legē. o in principio. o Arg. contra, quoniam contractus ex conuentione

ADDITIONES. legem

a Placebit. ¶ Quo Host. ponderauit hoc uerbum, ut sonet in aliud contra arbitratus. scripti in decre. pe. eo. ti. super vlt. gl. & sic soluit contrarium. §. ftatim allegatus ad §. ibi seq.

b Debilitate. ¶ Ibi vide in gl. pnta. Inno. ver. redeundo.

c Assumendo. ¶ Nota, quia hic agebatur, tertium per duos assumi non posse: in quæstione vero, de qua dixi s. uers. quid si actum. duo assumere poterant tertium, si uolebant.

d Eligere. ¶ Tñ dicūt pleriq;, ꝙ eis dissentiētib. ipse prætor ꝑt tertiū eligere. Conuenire. ¶ Lex illa dicit, posse defendi processum factum per prætorem expartium ꝑsensu, quem ipse prætor ignorabat, credens suā iurisdōnē.

f Arbiter. ¶ Nota quia de dato per iudicem loquitur

g Præcepto. ¶ Secundū istos, ubi spōte partes eligerent, bñ esset arbiter: sed ex quo per iudicē coācti eligunt, secus. Pro istorū opi. facit: quia §. principater. dicit, ꝙ iudex cogit duos arbitros eligere tertiā personā: non dicit ter litiū arbitrū. sed decre. cū speciali. dicit, ꝙ tenebit qd̄ duo ex illius decre uerint. Per qd̄ patet, ꝙ decernere & iudicare, ita ꝓtinet ad tertiū. sicut ad alios. & decret. suspicionis. de off. dele. dicit, ꝙ tertius cū duobus, vel altero ferūt sniam, & adhuc apertius decret. legitima. de app. lib. 6. 1. & 2. respon- Propter quę vī istud. dictū, & illa ex sequētibus, ꝙ supra isto fundanē nō procedere. Tenens tū illud dictū, responderet ꝙ loquit de arbitro seu arbitris, qui ex necessitate adeūtur. Tñ quo ad hunc casum, rōnē diuersitatis realem non uideo. ¶ Adde, quod Bal. pl. 74. lib. 3 referens opi. Spe. dicit. Sed Iac. de Are. dicit, ꝙ sunt veri arbitri. ff. de sol. l. quod si forte. §. j. & idem in tertio, qui eligitur ab eis, vel à iudice: ubi ipsi nolunt eligere, discordiæ eorum finis est electio tertij: nec ante functi essent officio suo, quam eligant tertium, & iudicent eum ipso.

h Principaliter. ¶ Primū ibi tenet Accur. & ēt quod sequit in proximo uersi.

* §. Principaliter, ubi dicit Bald. hoc verum, si primi duo non sunt concordes: quia tunc prævalet sententia tertij discordantis ab vtroq;: secus si primi duo essent concordes: quia causa finalis electionis istius tertij erat discordia, quæ rario hic cessat. item dicto maioris partis debet stari, sicut si a principio essent electi, hoc tenet Fran. Curt. & Cyn. in additioni. vide glo in §. principaliter. & ibi Bar. & Alb. sed an tunc cōmittitur pœna. Alb. Ibid.

i Dixi. ¶ Omnino uideas quod ibi dixi in fine.

k c. pen. ¶ Diuersitas habet lecturas, ut ibi in gl. & super gl.

* In compromisso, &c. ¶ Vide ad hoc. §. alias. uel semel commissa, in l. si duo. & ibi Bal. ubi dicit ꝙ ſm Mar. de Sano. & Iac. de Ra, si esset dictū in cōpromisso ꝙ pœna cōmittat rato manente cōpromisso, ꝙ tamen propter hoc non potest peti pœna & res. de hoc etiam per eundem in l. 2. e. ti.

l Pone. ¶ Quod posuit Vber. in uersi. sed si sub arbitro. alleg. in prin. ti. hanc remissionem. in fi. uersi. dederat. § 2. in fi.

m Valere. ¶ Hoc plus placet Alb. Gal. e. ti. uers. sed pone quod duo.

n Extr. eo. ¶ Scilicet de pactis.

o In prin. ¶ Dyn. in regul. scienti. de regu. iuris lib. 6. tractat plene, an pœna peti possit ab illo, qui sub pœna id quod ꝑ. dr, ꝓmiserat: & demū petit infquum arbitramentū reduciad arbitrium boni uiri. Et tenet ꝙ nō per rōnes hic inductas, & per l. ff. loca. quæro. §. inter locatorē & ff. de ver. obl. l. quidā cū filium. §. sed videamus. cū sua gl. Item ꝙ cuiusq; arbitri libertas quamuis generalis & larga, restringitur ad id, qd̄ de iure cōmuni liceat. ff. de condi. indeb. si procurator. quę in frau. cre. si pater filio. ad muni. l. Ludius. §. pe. C. de mune. non ꝑti. l. j. §. ꝙ infante. Alia ēt inducit, ꝙ ibi uideas. & uide qu od sequit ꝑ. uer. 4. Scire tñ dēs. ꝙ ipse Dy. in quadā cā Senensi, ut patet suo ꝑ. 13. ꝑsoluit. ꝙ licet talis, de quo s. petendo reduci, nō incidat in pœnā: si tñ succūbat: & appareat inste ꝓlatū: tūc pœna cōmittet cū effectu: & sic ex post fcō declarabit, an pœnæ cōmisso cū effectu ꝓcedat, necne. Nil allegat: ibi ēt tenet, ꝙ ꝓuocās, dicēs laudū iniquū, hēt ꝓbare. arg. C. de fi instr. & iure. hast. fil. l. j. lib. x. ff. de prob. l. ab ea parte. maxime cū intrinseca solēnitas ꝑsumat. Insist. de fideiuſ. §. fi. & de inutil. stip. § qd̄ scriptū. uterq; tñ ꝓbat de renūc. sup hoc. cū uterq; dicat. ff. de ꝓb. ei q. Tenuit ēt ibi, qd̄ ualet obligatio pœnalis ꝙ duo exꝓmittentes sibi inuicē faciūt sup obseruātia laudi ferēdi: id est, qd̄ ego tibi ꝓmitto, ꝙ A. unus ex ꝓmittentb. seruabit laudū: & tu idē mihi ꝓmittis de B. altero ꝓmittētē. & hoc ēc si ipsorū nō interfit laudū seruari. i stipulāte. u. pœnā nō est necessariū, ꝙius iter hit. ff. de ver. obl. l. qdā cū filiū ubi de hoc. & l. stipulatio ista. §. alteri. & uersi. at si qs. & uer. si qs dolū. ff. iud. sol. nouissima. & de uer. sig. l. hæc uerba. Si ergo B. de quo mihi ꝓmisisti. nō seruat laudū, pœna ꝓmittit & exigit cū effectu, siue laudū de iure sortiat effectū, siue nō, ſm eū. Et ꝙ hoc ꝑsiliū multū in Thuscia frequētat iste modus ꝓmittendi. ¶ Redeo ad primū dictū huius ꝑsilii, qd̄ procedit ſm Guid. de Suza qū petēs nō habuit ꝓbabilem cām id petēdi. alleg. ff. de re iud. l. fi. de ap. l. negotiorū. gesto. & ff. de usur. s. l. tutor. j. resp. Si uero petēs reduci ad arbitrium boni uiri habuit ꝓbabilē cām id petendi. & iuste credere potuit sententiā iniquā, tūc nō incidit in pœnā, per legem si quis forte. ff. de pœnis. & ff. de pet. hære. fi debitor. hoc notauit in Sūma. ti. de arb. uer. Sed nūquid is. Cōuenit materię pdēnationis expēsarū eius, q̄ victus ē in lite. no. de dolo. c. finē cū suis ꝓcordātiis. ¶ Adde ꝙ Bar. tenet opi. l. y in l. q Romæ. §. deo frates. de verb. obligationibus. & ibi vide per Alex. qualiter procedat opi. Io. Andreæ hic, quem ipse sequitur consilio. 32. li. 2.

legem acceptũt. ff. depositi. l. j. § si conuenerit. Sed illud uerum est in pacto honesto. Item contra, ff. de pact. pactum inter hæredem. C. eod. l. si quis in conscribendo, & extra, de reg. ad Apostolicam. ff. de distrac. pig. si creditor. § penult. ff. de pign. actio. l. si conuenerit. Nam & appellationi potest quis renũciare. ff. à qui. ap. non licet. l. 1. & hæc renunciatio speciem obtinet appellationis: ut in
a præ. l. non distinguemus § cum quidam Alii [a] dicunt, quod licet non possit renunciari reductioni ad arbitrium boni uiri: tamen
b hoc bene potest pacto [b] remitti: puta, si partes conueniant, quod si contingat iuique arbitrari, non petet aliquis illud reduci ad arbi
c trium boni uiri [c]. De hoc ꝯ. § arbiter uer. sed pone. † Sed quo iure petetur reductio huiusmodi? Respon. iudicis officio: ut extra, de arbi. c. 2. & c. exposita. quod latissimum est. ff. de iurisdi. omnium iudi. l. 1. nec petetur pro modica re, sed pro magna. ff. de in in
d teg. restitu. scio. arg. ext. de arbit. c. 2. & 3. [d] ¶ † Sed intra quod tem
24 pus * petetur [e] hæc reductio? Dicitur hoc iudicis arbitrio relictum, cum non sit à iure diffinitum. ex. de off. del. de causis. extrà,
e de iud. at si clerici. extra. de transla. c. 2. ff. de iure delibe. l. 1. [f] Dicunt tamen quidam quod usque ad 30. annos. C. de præscrip. 30. uel xl. ann sicut in rem. Cum enim hoc ius personale sit, tollitur solum cursu 30. anno. C. de neg. gest. aduersus. ff. ad leg. Falcid. l. Falcidiæ beneficium. C. de constit. pec. l. 2. Alii distinguũt, quod aut in arbitrio positum est tempus, in quo aliquid debeat solui uel fieri: & tunc intra illud tempus debet hæc reductio peti. Aut non est præfixum, & tunc debet peti intra spatium quatuor mensium, quod datur condemnatis ad soluendum. ff. de arbit. si cum dies §. h. & l. seq. extra. de officio, delegat. quærenti & hoc in
g agendo. Nam semper excipi poterit. ff. de doli exception pure. §. finali. tutius tamen est, quod intra decennium petatur, prout in
g appellatione & in supplicatione seruatur [g]. † ¶ Sed nunquid peti
25 potest huiusmodi reductio, quando compromissum est tanquã in arbitrum, arbitratorem, & amicabilem compositorem? Dic in spicitqualiter sit processum. C. de testa. non codicillum. Nã si processit ut arbiter, locum non habet: ut dicunt quidam. Tu dic ut ꝯ. § arbiter. uer. arbitrator. Si autem à principio cognouit ut arbitrator, sed pronunciauit ut arbiter: tunc, ut dicunt, non reducitur ff. de arbit. diem §. stari. Sed si conuerso, tunc reducitur. ff. de ope. lib. libertus iurauit. & uide ꝯ. uersi. quid si compromissum est. &
26 uersicu. sed pone quod sicut. † ¶ Quid si possũ me in arbitrio alicuius, ut arbitretur super beneficio: & apposita est pœna: ipse autem male arbitratus est, non ut bonus uir: nunquid retineri possint pignora, ne eatur ad arbitrium boni uiri? Respõ. non. ff. iud.
h sol. l. 3. [h] † ¶ Sed quæro diligenter, an in abbatem, uel prioẽ, uel
27 præpositũ regularem possit compromitti [i]? Et uidetur quod sic
i Nam & in famosum compromittitur. Item potest esse arbiter quicunque non prohibetur quæ dicut ꝯ. eo. §. potest esse. Cum ergo de his non sit prohibitum, uidetur esse concessum, extra. de transla. episc. c. inter. ff. ex qui. cau. ma. necnon. §. quod ait prætor. & C. de testam. milita. in testamento. ff. de iudic. cum præ. or. respon. 1 Præterea abbas habet iurisdictionem, & coercitionem. 18. q. 2. quam sit. extra. de off. ordin. quanto. extr. de simo. sicut. Ergo duo priuati possunt in eum consentire. & in se illam iurisdictionem prorogare: sicut in episcopo contingit. C. de epis. aud. si qui ex consensu. argum. ff. de iud. l. 1. extra, de offic. deleg. P. & G. multo fortius in eum tanquam in arbitrum consentire; quia quicunque repellitur ab arbitrando, & iudicando, non econtra: maxime cum habeant abbates ut plurimum etiam merum imperiũ
k in multis locis. Item sacerdos potest esse arbiter: ut in præ. l. non distinguemus. §. compromissum. sed illud de alio sacerdotio. Contra, quia motui sunt, & vox eorum funesta est. C. de epis. & cler. l. Deo nobis. responso j. in fi. ij. q. vij. placuit. xvj. q. j.
l c. j. & compromissum morte expirat. ff. eo. arbiter cal. & extra, de offi. deleg. c. uno. & de testi. præsentata. Nihil enim in terra habere debent. in auth. quomodo oportet mo. uiuere. §. non egredietur. collat. viij. quam rubricam quidam habent. & in authen.
28 apud quos op. mo. causas di. col. vj. † Nam corpus & animam in ipso ingressu dedicauerunt. in Aut hæc cõstitut. interp. primam constit.

ADDITIONES.

a Alii. ¶ Guid. de Suza. in Summa ti. eo. uer. sed quæro, an partes. & in l. si qui ex consensu. C. de pisc. audi. inducit rationem ꝯ. proximam.

b Pacto. ¶ Quod fortius est, quam renunciatio: quia fulcitur duorum consensu, vt scripsi de tecta. Raynutius. super 2. gl. ad fi. Et pro istorum dicto facit ff. de libe. leg. non solum. 2. §. fi. & l. si quis rationes. & de pac. si unus. §. illud. Et de hoc Cy. eo. ti. l. cum antea. in pe. q.

c Viri. ¶ Clarius sic formatur hæc clausula, quod partes per pactum renunciant reductioni ad arbitrium boni uiri, & omni iuri, & actioni pro illa petenda competituro quantumcunque inique arbitratum sit & quantuncunque enorme præiudicium per illud alteri partium inferatur. Hic fuit disputando terminatum, quod hoc casu si expresso quantuncunque damnum, uel læsionem re ipsa laudum contineat, non erit locus reductioni his rationibus: quia licet potestas arbitratorum ex præsumpta mente compromittentium contineat tacitam conditionem æquitatis: leges multas scripsi ꝯ. §. 1. super uers. arbitrator. Sufficiat nunc lex, & si libertus ita. ff. de oper. lib. ibi, & fere ea mens &c. de iureiuran, veniens. Apparet autem ipsorum ipsorum mens contraria, qui contrarium expresse paciscuntur. Cessat ergo illa presumptio. In incertis enim: non certis: &c. l. continuus. §. 1. in fi. ff. de uer sic. obl. ueniant leges, quæ per expressum tollunt tacitum. ff. e. l. dolo, clausula de reg. iur. expressa. Ad casum facit lex, si conuenerit. ff. de re iudi. de uerbo oblig. quidam cum filium. uer. quare. Sic de læsione re ipsa dixit: quia si ex proposito dolo suo, uel patris corrũpẽtis siue odio siue, gratia inique laudatũ esset, non teneretur ex tacita pdictione, si delus abfit, qui nunc apparet affuisse. Hoc per l. arbitratorum. C. eo. tit. ff. e. ita demum. & l. non distinguemus §. cum quidam. ff. de iudi. si filius. & l. si prætor. §. Marcellus. De casu sic expresso dixi: quia si fuisset generalis renũciatio, & læsio re ipsa esset, non impediret reductionem ex tacita conditione: nisi enormis læsio inferatur. ff. de usur. si stipulatus. de dam. infect. l. 4. §. hoc autem. ff. de uerb. obl. l. v. §. conuentionales. coniuncta cũ l. unde si Neruæ. & l. seq. ff pro socio. Alias, si enormis non est, tenebit renunciatio: cum non offendat aliquam prædictarum conditionum tacite intellectarum. Et sic intelligatur quod not. in l. eo. ti. l. si de meis. §. recepisse. Pro distinctione allegat ff. de mino. l. si ex causa. in prin. C. si aduer. ven. pig. l. 1. extra, de resti. in integ. c. 1. cum concor. Adoptiuus meus hanc quæstionem Legistarum quoad uinculum iuramenti. de quo per eos tractatum non erat, reassumpsit, & valde plene tractauit, & ante omnia dicit, quod arbitramentum, cuius obseruatio peccatum induceret, uel nutriret, non obligat iurantem. vnde nec periurus esset, petens illud reduci. Allegat 22. q. 4. si aliquid. 1. & 2. & c. si quis præuentus. & hoc voluit Host. ut scripsi in c. Quintauallis. in gl. mag. ver. quid si partes. & hoc nulli dubium. In arbitramento au tem, alias iniquo, concordat ei quod dixi ꝯ. 1. membro de laudo, quod solum re ipsa est iniquum. dicens reductionem impediri per talem, si est expressum iuramentum: & quod illud petens est periurus: cum solum de suo præiudicio hic agatur. Inducit quod dicit Host. vbi ꝯ. alleg. de iureiu. si vero. & c. cum ptingat. de instit. cum venissent. de pactis. c. quãuis. lib. 6. Subdit tamen ibi Host. quod forsan ex æquitate iudex deberet occurrere iniquitati, vbi circunstantiæ hoc suaderent, vt ibi scripsi. si citff. de iureiuran. c. ad nostram. 2. Si vero laudum est iniquũ, vt dixi ꝯ. 2. membro. versi. de læsione. concordans his, quæ ibi dixi, tenet iuramentum non obstare, & petentem non esse periurum. Probat per locum à diuisione: quia aut casus dolosi arbitri nõ includebatur in pacto & iuramẽto, aut includebatur. ¶ Primo casu planũ est: inducit de iureiur. c. pen. de eccl. ædi. c. vl. & iura quæ scripsi de eo, qui duxit in ma. cum haberet. super gl. iuramentũ. ¶ Secundo casu cum dicis includi idẽ: quia hoc tacite inclusum non potest plus operari, quã expressum. s. d si expresse iurasset de huiusmodi dolo futuro, non esset iuramentum obligatorium: cum ꝑ publicum bonum iustitiæ ꝑ bonos mores & honestatem fuisse præstitum de reg. iu. non est obligatorium. li. 6. cũ sine pec cato taliter per quemuis pronunciari non possit. 11. q. 3. c. qui recte. & c. quatuor. & c. seq. de re iudica. ca. 1. lib. vi. & sic ipse iurans ex principio crimini se inuoluit. p quod vtriusque turpitudinem continere videtur. & sic facit præ. dictum Hosti. in decreta, fin. de pactis. vbi scripsi in vltima gloss. Inducit etiam quod de exceptione non numeratæ pecuniæ scripsi post Hostiẽ. de solutio. cap. fin. fortius etiam hoc procedit, quando in ipsum compromissũ est, vt in bonum virũ. Debuit ergo arbitrari, vt bono viro congruebat. ff. loca. si in lege. 1. resp. & Matth. 12. & Luc. 6. Bonus homo profert bona. Respõdet demum ad decretalem, debitores. de iure inquantum vltimo membro videtur contraria. ¶ Vltimo sciendum, quod circa tertium quod dixeram ꝯ. ver. de casu. Hostiensi bene placet. vbi ꝯ. ꝙ generale iuramentum de stando dicto arbitratoris, supple. & de non petendo reduci ad arbitrium boni viri; non impedit reductionem. Circa hoc etiam vide quod post eum scripsi eodem titulo, per tuas. in glo. not. ergo. & c. 2. super vltimagl. ¶ Adde Angel. ꝯsil. clxxvij. vbi sequitur hanc additio. licet de ea mentionem non faciat. Incipit, Ludouicus. Sequitur Paulus de Castro, ꝯsilio 216. incipiente, circa primum. Idem vult Oldr. ꝯsilio 106. incipiente, primum, ꝙ quæritur. Bald. ꝯsilio. 329. lib. 3. incipiente, præmitto. vbi dicit, communis obseruantia est, ꝙ quæcũque verborum cautela sit apposita, per enormẽ læsionẽ potest peti reductio. Hoc idem firmauit eius cons. 6. lib. 4. vbi refert Ray. de Forlita disputasse in quæstione incipiente, Quæro, duo promiserunt. & Io. Cal. de. in quæstione, duo adhuicẽ litigãtes. Pet. de Anc. ꝯ. 205. inci. Index. Fed. de Sen. vero ꝯ. 135. dicit, ꝙ si partes iurarum non petere reduci, nec per iudicem aliquem emendare. quod stabitur laudo: ibi vide. & Abb. cons. 64. lib. 1.
d Et tertio. ¶ Bene facit l. vnde si Neruæ. ff. pro socio & iura, quæ non curãt de modico. ff. de dolo. l. si oleũ. in fin. cum l. seq. de contrahend. emptio. l. res bona. de impen. in rebus dotalibus factis. l. omnino.

* Sed intra quod tempus. ¶ Vide ad hoc no. per Bar. in l. si societatem. §. arbitrorũ. pro socio. & Bald. idem, vbi sic dicit, ꝙ aut ad reuocata ad arbitriũ boni viri datur actio ex eo ptractu, ut in pctu bonæ fidei, l. vnde si Neruæ. e. ti. & ibi Iac. Butri. & tunc personale durat 30. ann. aut non competit, ut in contractu stricti iuris, & tunc tanquam officium. & restitutorium durat quo ad mo. ar. eorum quæ not. in l. 1. cum simi. ex quib. caus. maior. & sic dicit se ꝯsuluisse Bal. & Signorol. in 2. parte ꝯsiliorũ, in ꝯ. ꝙ inci. factũ sic se habet.
e Petetur. ¶ Supra ꝯ. 1. uersi. quid si tempore. tractauit intra quod tempus finiatur.
f l. 1. ¶ Ad idem. ff. de euict. si rem quam. §. fin. de lib. & posth. l. Gallus. §. videndum. de ven. inspi. l. 1. §. meminisse. de bon. aut. iud. poss. l. in uenditione. §. de tempore.
g Seruatur. ¶ Et hoc tenet Guid. de Suza in sua Summa. versic. sed quæro. hoc eodem titulo. Adde, quòd Oldr. consil. clvj. proximè allegato tenet, quòd intra xxx. annos peri possit: quia tanto tempore durat officium iudicis. Non obstat c. causam. extra de elect. quia loquitur in casu speciali. qui celeritatem desiderat, secundum ipsum.
h l. 3. ¶ Vide ꝯ. versi. item, quid si compromissum est tanquam.
i Compromitti. ¶ Iste versiculus fuit Vber. de Bon. in fi. sui Operis. Locis.
k ¶ Habentes comitatus & castra: vt patet in abbate Frassianorum, & quis in Germania est maior princeps abbate sancti Galli: vt dicit prædictus Vber.
l Sacerdotio. ¶ Vt dixi de so. compe. si diligenti. super j. gl.

constit.collat.vi.C.de sacrosanc.eccle.Auth. ingressi,in Aut. de monach.§.illud.Ergo facti sunt serui.4.dist.multos. & not. Instit de iure perso.unde non possunt esse arbitri.ff.e.Pedius.Sol. Mul
a ti [a] dicunt,& bene,quod possunt esse arbitri.Alii contra,nisi sint tales abbates,uel præpositi,uel priores qui possunt de causis cognoscere,ex priuilegio uel consuetudine,ut s est allegatū arbitra
29 tores tamen esse possunt.argum. C. de feriis.l.fi.†¶ Sed quid de simplici monacho, uel de fratre Prædicatore, uel Minore. Et uidetur quod possunt esse arbitri.nam etiam si prius erant serui,[ef]ficiuntur quasi ingenui:ut in Auth.de monachis § non est facilis in fine. & C.de episc.& cler.Authen.si seruus.Dic quod non possunt esse arbitri:quia non debent esse disceptatores forensium ne
b gotiorum.xvi.q.1.monachi.& c.de præsentium [b].C.de episc. & cler.Authen.repetita. & quo ad hæc mortui sunt,& serui,ut præ dixi:& nihil est eis commune cum publicis actionibus:ut C.e.tit. placet.Et ad hoc facit in Auth.quomodo oportet.§. 1. ubi dicitur,quod debent esse alieni a consortio laicorum.& ff.eo.non di-
stinguemus.§.sacerdotio,& hoc si habes ibi.§.secus si non habes
c & tunc est sub §. compromisso Dominus tamen Odoff. [c] distinguit inter arbitros, qui habent seruare iuris solennitates,ut tales non possint esse,ut in prædictis iuribus:& arbitratores seu amicabiles cōpositores,ut hi possint esse.in Auth. ut dif. iud.§. si uero
p tigerit.col.8.11.q.3.iniustum.ff. pro soc.si societatem.§.arbitro-
d rum.86.dist.peruenit.ad fin. [d] Ego dico, quod non possunt fieri etiam arbitratores sine imperio maiorum suorum.16.q.1.monachi.extra,de postular.c.2.Nō enim possunt uiuere sine claustro, sicut nec pisces sine aqua:ut 16.q.1.placuit c.2.Nec obstat prę. c.
e iniustū.si subtiliter aduertatur [e]:& præsertim in re litigiosa & tēporali:partiarii tamen esse possunt,secundū quosdam.Posset autem dici,quod monachus potest esse arbiter,si monasterii id ex-
f poscat utilitas [f],abbate nihilominus imperante:ut in præ.c.monachi. & ea.q.præsentium extra,de postu.c.2.§†¶ In episcopo au-
g 30tem planum est:quia cum habeat causarum cognitionem,pōt in eum compromitti:ut C.de episc.aud l.si qui ex cōsensu.& l.seq. & probatur eodem titulo cum tempore.& eodem c.ex parte. & de testi.c.præsentata.Sed pone,quod unus ex arbitris iam electis ingreditur monasterium:nunquid cogetur pronunciare? Argu. quod sic.extra,de foro compe.proposuisti.ff.de iudic si quis postea.& in his quæ no.lj distinctio præterea.Dic contra.argum. C.
h de episc.& cler.Deo nobis & Auth.ingressi.xix.q.ult.tunc autē [h]. Sed quid si abbas uult,& præcipit,quod pronunciet:nunquid cogetur? uidetur q̄ nō,nisi id monasterii exposcat utilitas:ut suprà,
i uersic.sed quid de ar.contra,11.q.3.quid ergo [i].Item quid si cap-
31 tus sit ab hostib⁹,uel in carcere inclusus:sub iudice lis est. †¶ Sed nunquid abbas potest esse arbiter in causa monasterii? Argum. quod non.ff.e.ti.si de re.quia.usufructuarius est.arg.ff. de usufru. l.4 extra,de pecu.cle.c.fi arg.contra,quia non est dūs.ff.de in ius uocan. sed si hac §.quimanumittitur ff. quod cuiusque uniuersi. sicut.§.si quid.ext.de do.c.2.12.q.1.c. fin.maxime si monasteriū habet syndicum.Tunc enim cessat ratio illius legis,si de re. & tūc potest compromitti tam in abbatem,quam etiam in aliquem de ipso collegio.ar.extra,de testi insuper.quia & legatarius testis est
k in testamēto.C.de testa.dictātibus.& Insti.de testa.ordi. [k]†¶ Hoc
32 quoque notandum est,quod ex sententia arbitri non oritur actio
l nec exceptio:ut ff. eo. l.secunda. ubi de hoc.& de hoc etiam not. secundum papam extra,eo.tit.per tuas [l].nec per eum per consequens actio mouetur:ut j.uersi.item quæro.nisi in casibus, scilicet quando iuratum est:uel quando partes subscripserunt homologando:uel quando decem diebus tacuerunt, uel quando non fuit adiecta pœna:sed partiū p̄sensus interuenit:Hæc ꝓbantur C. e.l.1.& l.ne in arbitris.in fi.& l.seq.in prin.ubi de hoc. pōt aūt agi ex stipulatu,si pareatur.ad pœnam certā,uel incertā, sine interesse.ff.de arbit.l.diem.§ fi.& l.seq.& l.2.ubi de hoc. quod plenius prosequere ut in Sum.Domini mei,eod tit.§.qualiter,& ff.de re
33 iud.l.ait prætor.in prin.†¶ Quid si dictum fuerit,ut actio,& exceptio ex arbitrio oriatur? Dicunt quidam,talia uerba nil operari: quia actiones non nascuntur ab initio ex uoluntate partium: nec extinctæ renascūtur.ff. de negot.gest.Pomponius.1.& ff. de pact. si unus.§.sed & si pactum.Consuenit etiā quæri,an nascatur actio uel exceptio,quando compromissum est cum pœna: & sententia taciturnitate decem dierum est confirmata. Et respondent quidam,ut in quæstiōe quæ est in uers.quid si sit cum pœna. Azo autem no.in Sum.eo.tit.§ pe.quod ex sententia arbitri nō oriat actio iudicati:quando pœna fuit in compromisso appositā:sed si nudo pacto factum fuit,& taciturnitate decē dierum est homologata sententia,uel partes subscripserūt, tunc sic.Item no. Azo. ff.eo.l.2 ff.de re iudi.à diuo.in prin.sed Accursius not.contra.ff. de re iudica.l.ait prætor.in glos.quales sunt delega. &c. primum tamen uerius uidetur.& uide j. uersi.quid ergo secundum præ.
34 †¶ Ad huius autem articuli euidentiā no.breuiter.quod cōpromissum tribus modis concipitur.Primo,cum pœna interpositione.secundo,simpliciter,quibus casibus arbitr[illegible] ronunciare:& agitur condictione incerti,s. ex stipulatu,q[illegible] copetit ad factum,quod incertum est.& agetur ut sententiæ stetur:uel inter esse præsterur:ut notatur ff.si quis in ius uoca.non ierit.l.fin. Vel dic q̄ agetur condictione incerti,id est,cōdictione generali,quę competit ex omni causa & obligatione, ex qua certum petitur: ut ff.si certum petatur.l.certi.Fit etiam tertio modo, nudo pacto sine stipulatione: & tunc si partes consenserint expresse uel tacite sententiæ:quia tacuerunt per decem dies, agetur actione in factum.ff.eo.l.penult. & hoc casu non cogitur arbiter pronunciare:quia posset esse,quod non ualeret sententia si partes non consentirent.Item ubi nudo pacto compromittitur, ne petat quod
m sibi alias [m] debet is,qui arbitrio non paruerit, ualet:& datur alteri exceptio ex tali pacto cōtra nō parētem.ff.eo. litigatores.§.in
35 terdum.†¶ Sed pone,compromissum est in Titium de iniuria:& passus iniuriam dicit,sic arbitror:domine, si contingat eum condemnari,uolo q̄ id,quod mihi præstaret ex condemnatione,cōdemnetis eum tali hospitali:nunquid per tale pactum acquiritur actio hospitali absenti? Dic quod non:ut ff.eo. l.arbiter intra cer-
n tum [n].Quia alteri nemo pacisci potest.ff.de uerbo obliga.[stipula]tio ista.§.alteri.& Institut.de inuti.stipulatio.§. si quis alii.& §.alteri.Ille tamen potest postea cedere actiones hospitali,& aget iure
36 cesso.†¶ Item quæro,an actio nouetur per sentētiam arbitri? Et uidetur quod sic:quia ex ea datur actio in factum, uel condictio ex lege uel rei uendicatio.ut C. de arbitr.ne in arbitris. §. sed & si ipse.Sed dic contra,nisi in casibus,ut s. uer. hoc quoque. de sen-
o tentia tamen [o] fuit dubitatum,an per eam personalis actio nouetur:sed de reali constat apud omnes,quod nō nouatur.super quo
p uide C.de usur.rei iudic.lege finali [p].ff.de pigno.l.grege §.etiam
37 secundum Vbert.de Bobio.†¶ Quid ergo secundum præmissa si dictum sit in cōpromisso,ut soluta pœna,tamē ratū maneat cōpromis-

ADDITIONES.

a Multi. ¶ Inter quos est Vber.prædictus:quia etiam sequentem quæstionē mouet,sed soluit.

b Præsentium. ¶ Hoc ibi tenet Io.Andr.& Vincen.de sta.mo.c. cum ad monasterium.ut ibi scripsi super verbo:excipere. Item Ros.bene in sua 18.alleg. 37.q. cuius iste erat vnus articulus. De hoc Cyn.C.de episc.aud.si qui ex cō sensu.ubi etiam hoc remittit.

c Odoff. ¶ Super præl.si qui ex consensu.C.de episc.audi.

d Ad fin. ¶ Iacob.de Aren.in quæstione,de qua dixi s.uersi.1.arbitrator.alle. ff.de admi.tut.Titium.§.1.ubi mulier potest esse arbitratrix in taxatione alimentorum, & similium legatorum:sic ergo & monachus.Item,ut dicit.amicabiliter componere,est actus pietatis:cadit ergo in monachum.C.de seriis.l.dies.Verus autem arbiter,litium scilicet cognitor & director esse non potest,nisi prout in fine huius uer.dicitur,secundum eum. ¶ Adde,quod opinio.Specula.uidetur sequi Bart.in l.Pedius.ff.de arbitr.& de fratre Minore,Bal.tenet, quod non possit sine consensu superioris. consi. cccxlix. iiii.lib.

e Aduertatur. ¶ Vult enim, quod religiosi sint lingua modesti, non seminantes odia,sed extinguentes.

f Vtilitas. ¶ Sufficere posset aliqualis expedientia,in quo uide quod scripsi de re iud.cum I.& A.in gl.2.uersic subdit.

g c.2. Et hoc ultimum tenet Hosti.in Summa de arbit.§.2.in fine. An autem possit dari coadiutor, uide quod scripsi. de cler.ægro. c. fin.in iiii. q. tertii membri.

h Autem. ¶ Ad hoc de procur.c.2.lib.6.

i Ergo. ¶ Apertius 33.q.2.quid culpatur.in fin.& utrobique de hoc. Per quæ satis uidetur,quod ubi qualitas causę non resistat,obedire deberet.facit etiā quod not.de hære.ut officium.lib.6.in gl.per hanc.

k Testa,ordi. ¶ §.legatarius. Bene facit de præscrip.cum olim.ut ibi scripsi super uerb.Lucanis.& uide quod scripsi de excep. cum inter. super uerb. subscribit.tamen Decr.illa, cum olim.non loquitur de principali prælato de quo quærit hic auctor.Item si teneatur opinio. quod episcopus potest esse iudex in causa ecclesiæ suæ,de quo plenam remissionem dedi, de iudi. cum uenissent.super prima gl.& sic concluderetur,quod posset esse arbiter verus sumpta ratione ex l.cum lex.ff.de arbitr.non tamen hoc concluderet in abbate,propter quod verius videtur,quod verus arbiter esse nō posset in causa monasterii.Posset esse tamen arbitrator,iuxta no.in l.pe.ff.e.& s.eod.§.2. ver.item potest arbiter.ibi,item nullus.cum sua remis.& benefacit ad prædicta.quod dicunt leges.ff.de leg.1.Senatus.§.penult.& l.si sic.in prin.eo.tit. per quas patet legatum committi non posse in pura voluntate hæ in 1.l.Potest tamen sibi committi, vtbono uiro,ut in secunda. Cu l.fideicommissa §.quanquam ff.de leg.3.Adde quod hæc additio v se ex hisquæ scripsit Old.in allegato consilio.clvj.

l Per tuas. ¶ Vt ibi scripsi.maxime in gl.videtur.

m Sibi alias. ¶ Qua ex causa,de qua compromissum est: vt quando cem debitores compromittunt de domo,& pacisuntur,ne petat non parens,quod sibi ab altero debetur.

n Certum. ¶ Per eandem.l.idem dixit Gui.de Suz.super l.litigato hoc actum esset inter partes de pœna non seruantis laudum,puta ratur episcopo,uel regi uel alteri. ¶ Adde Pet.de Anc.con.1.ubi biter laudauerat,quod pars quæ non obseruaret laudum,daret m ti Virtutum,Vicario imperii Mediolani. Ipse consuluit.quod ar facere non potuit:quia à partibus non habuerat potestatem.

o Tamen. ¶. Sup.in dicis.

p l.fin. ¶ Et quod ibi not,in gl.sic ergo.

promissum: vt ff. de transact. qui fidem. de quo etiam dixi §. §. ex cipitur contra. ver. item quòd pœna. Et quidam in hoc casu videtur dixisse, quòd reo absoluto, detur pœnæ petitio, & exceptio, si iterum agat actor. Ad hoc facit. C. de transact. cùm proponas. ff. de verb. obli. ita stipulatus. in fi. vbi agitur ad pœnam: quia actum fuit, vt ea soluta firmum maneat pactum, aliàs enim non daretur vtrunque auxilium, nisi dictum fuisset. ff. de pact. rescri
38 ptum. §. si pacto. † quia pactum aliquid debet operari. ff. de leg. 1. si quando. de vsur. si stipulatus. ff. ad mu. l. j. 76. dist. huiusmodi. Domini, Homobonus, Iacob. & Ioan. dicunt, quòd licet hoc
a actum sit: tamē datur tantū pœnæ petitio, e non exceptio: qa nō cogitur stare arbitrio. nam generaliter ex compromisso non oritur actio, vel exceptio. ff. eod lege secunda. C. eod. l. penul. ergo in alijs generaliter prohibetur. Præterea secundum eos qualiter per pactum ipsorum orietur actio, vel exceptio ex sententia alterius? Certè nullo modo. Item dicit lex. C. eodem. l. penulti. quòd consensus partium post sententiam interueniens eam cōfirmat, vt ex ea actio vel exceptio oriatur. ergo si ante sententiā interponitur, non orietur. Nec obstat quod dicitur, ꝙ pactum debet aliquid operari. Nam sæpe plura ponuntur tollendæ dubitationis causa. ff. mand. qui mutuam. ff. pro socio. l. sed si adijcitur. ff. de auro & argen. leg. pediculis. §. Labeo C. de fideiuss. non
b rectè. extr. de procu. cap. fi. b Hoc autem secundum eos, operantur hæc verba prædicta: quia ex hoc habet electionem, an velit petere pœnam, vel sententiæ stari. quòd aliàs non haberet, nisi fuisset apposita. & in hoc concor. Iaco. Item dixit idem Ia. quod si dictum fuerit, vt pœna soluta vel non, compromissum in sua maneat firmitate: & postea arbitrium homologatum est tacite, vel expresse. Is autem, contra quem prolatum est arbitrium, vult pœnam soluere, & sententiæ non parere, non poterit agi contra eum actione in factum ex sententia arbitri: sed agi poterit ad interesse, per lege. ff. de arbit. diem proferre. §. fina. facit quod no in Auth. de iud. §. quia verò. Sed Accu. dixit, & be-
c ne, licet dicat dubitando, quòd fortè c tunc dabitur actio &
d exceptio per prædictam l. diem. d Nam duo sunt hic compromissa: vnum cum pœna, & alterum propter verba illa, rato manente, &c. sine pœna. Vnde isto soluente pœnam: & ita sublata pœnæ stipulatione, & sublato primo compromisso, quod erat cum pœna, durat adhuc aliud compromissum, propter verba illa, rato manente, & c. sed nudum est. vnde tunc locum habet lex C. de arbi. cùm antea. vt homologato arbitrio expresse, vel decē dierum taciturnitate, detur actio in factū: quia lex illa locum habet, quando compromissum non fuit stipulatione vallatum: nec vlla fuit pœna promissa. vide suprà, versi. consuevit. & infrà, ver.
e quid si in compromisso. e. † ¶ Quid si plura capitula continen-
39 tur in compromisso, vel contractu, & pœna sit promissa: & aliquis facit, vel venit contra vnum capitulum: nunquid pœna insolidum committitur, & exigitur? Resp. non, sed pro parte: vt supra. §. excipitur. versicu. item pœna compromisso. Nam quot sunt capitula, tot sunt diuisiones illius pœnalis stipulationis: sicut & aliàs, quot sunt res, tot sunt stipulationes: vt ff. de verbo. oblig. quod dicitur. Sicut ergo si veniret quis contra omnia, committetur in totum: sic & in veniendo contra partem, pro parte duntaxat committetur: vt idem iuris sit in toto quo ad totum, quod in parte quo ad partem ff. de vsucapio. pro derelict. an pars. ff. de rei ven. quæ de tota. ff. de Attil. tu. si duo. 31. distinct. tenere. & capi. si laicus. 22. quæst. 7. licite. Ideoque lex cōsuluit, vt si vis pro vno capitulo pœnam in solidum committi, apponatur sic in stipulatione: Promittis: & hoc sub tali pœna: & si quid prædictorum non erit, vel non fiet, dabis pœnam. Institu. de uerb. obliga. §. fi. Vnde & tabellionesnostri temporis scribunt sic, promittis omnia prædicta & singula seruare: & si contra prædicta, uel aliquod prædictorum ueneris, dabis tantum nomine pœnæ: ut pa-
40 tet §. §. proxi. in forma. †, ¶ Vt autem circa materiam hanc, quando pœna in solidum vel pro parte committatur, instruaris. nota, licet extra propositum præsentis operis principale. quod si quis promittit sub pœna aliquid dare uel facere, & illud pro parte dat, uel faciat: aut apponitur loco interesse: & tunc iuxta æstimationem facti, vel non facti, dari, vel non dari committitur, & exigitur, aut apponitur loco pœnæ: & tunc in solidum committitur & exigitur: interfit, uel non: quia in pœnali stipulatione non inspicimus quid interfit agentis, sed quæ sit quantitas in stipulatione deducta, Institit. de inutil. stipul. §. alteri. ff. de uerbo. obligat. stipulatio ista habere licere. §. alteri. Sic distinguunt quidam: sed mirabilis uidetur hęc distinctio. Primò, quia dubium est, an loco pœnæ uel interesse pœna promittatur. Difficilis enim esset hæc probatio. Præterea, non semper pœna in solidum committitur. nec in solidum exigitur, ut iam dicam. Dic ergo, refert utrū
f dare, uel facere sit in obligatione. Si dare: f tunc si pro parte fiat contra pœnam, in solidum committitur & exigitur etiam si de marcha restat unus denarius ad soluendum tantum. ff. de uerbo. obligat. stipulationum aliæ. iudiciales. §. si sortem. & l. in execu-
tione. § penult. & argument. C. de distra. pign. quamdiu. & hæc uera sunt, quando aliquid dandum est ab uno. Cęterum si a pluribus, tunc pro parte committitur, & exigitur: ut ff. de condi. & demonstrat. qui duobus. & l. qui hæredi & l. Plautius. & l. qui fundus nisi tamen illi pluries loco unius habeantur: ut in præd. l. cui fundus & ff. de uerbo. oblig. l. 2. si autem factum sit in obligatione: aut illud est diuiduum, aut indiuiduum. Si diuiduum, tūc pro parte committitur: & exigitur. Si indiuiduum, tunc insolidum committitur, & exigitur: ut ff. eodem. stipulationum quædam in dando. & l eadem. §. Cato. Fallit tamen in quodam facto, in quo pœna committitur in solidum, sed pro parte tantum exigitur:
g ut ff. si quis cau. si seruus. §. si plurium. g Sed illud casuale est propter iudicia, ubi pœna in solidum committitur, sed pro parte exigitur quia habito respectu ad iudicium indiuiduum continet:
41 † quia omne iudicium est indiuiduum. ff. de re iud. de uno quoque ff. famil. ercisc. l in hoc iudicio extr. de sequestr. posc. capitu. 1. Sed habito respectu ad seruos, factum illud est diuiduum. Secūdum hoc idem est, quando dare est in obligatione, ut habito respectu ad stipulationem, quæ est ius, contineat indiuiduum: habito uero respectu ad rem, est diuiduum. Vnde dic, quòd ideo in l. si seruus. pœna pro parte committitur: quia pendet ex facto alieno sicut & aliàs patitur propter factum alienū. C. de fideiuss. l. sancimus. secunda quæstio. 3. capitul. Paulum. licet in facto proprio secus sit: ut ff. si quis cau. l. & si post tres. extra, de elect. per inquisitionem. uel ibi hoc operatur spontanea oblatio debitoris: sicut & aliàs ff. de dolo. l. & eleganter. §. si dolo. ff. de iure fisc. edicto extr. de ele. cum dilecti filij argumen. in fi. & 23. dist. quanquam Sed quando dare est in obligatione, puta decem, hæc decem diuidi possunt. sic & quando factum diuiduum est in obligatione: ergo pro parte debet pœna committi, & pro parte exigi: ideoque male uidetur. s. distinctum. Sed dic, quòd imò bene. Nam quoties debes dare decem, si soluas minus quam decem, pœna uel stipulatio committitur in solidum. In solidum enim danda sunt decem, sicut & quando factum indiuiduum est in obligatione. Et pro prima distinctione faci: ff famil. erciscund.
42 heredes §. in illa. † ¶ Sed nunquid obligatio mutatur propter hęredes? Iura in hoc uariare uidentur. nam dicit lex. ff. de uerbor. obligatio. stipulationum quædam §. primo. quòd ex personis hęredum conditio obligationis non immutatur. argument. in prędict. §. Cato. versicu. si ideo cautum dicitur contra. Respon. tunc mutatur, quia illud quod erat in non faciendo, diuiduum, erat: & hoc casu loquitur præ. §. Cato. Cæterum si indiuiduum, vt quia homo in genere promissus est: pro parte prestari non potest. Vel si erat indiuiduū, vt viam prestari, vel non impediri volentem agere: non mutatur conditio obligationis propter personas hæredum. Ideoque dicit pred lex, non mutatur conditio obligationis: & non dicit in obligatione. quasi dicat, conditio obligationis non immutatur. Cōditio dico, si sit indiuisibilis. Sed contrà ff. eod stipulationum. § fin. vbi factum est diuiduum, & tamen vno soluente, pœna in solidum committitur. Respondeo ibi etiam non mutatur conditio in personis hæredum: licet enim ibi quod debebatur, esset diuiduum natura, non tamen præstatione. Nam nec debitor auditur volens particularem facere solōnē ff. de vsu. tutor. §. Lucius. & hoc secundū Azo. & Ros. Ia. verò distīguit, an qd ab uno sit faciēdū, vel dāndū, pura, promissi tibi vel legaui, si aliquid faceres, vel dares: an à plurib. Si ab vno non potest ad aliquid agere, nisi totum, quod iniunctum est, faciat: ex cipere tamen potest, ut non teneatur, nisi pro parte: vt in prędic. l. stipulationum. & ff. de condition. & demonstrat. qui duobus. & l. qui hæredi. Si autem a pluribus: subdistīngue, an sit pecunia, an species, vel factum. Si pecunia dari debet: quisque ad partem tenetur: & pro parte soluta agit, ut in præ. l. si cui. Si uerò species, pro parte quidem tantum tenetur: sed non liberatur, nec agit pro parte soluta: aut ff. de verb. oblig. l. 2. §. & harum. ver. quædam partis. & l. in executione. § pro parte. Si autem aliquid faciēdū sit a plurib. necesse est vel ab uno, uel ab oīb. ipleriat ff. e. de res ma. si ita fuerit seruus. Inno. Papa sequitur opinio. Iac. But. vt no. cē. de
h penis. suā. h Lau. dicit, ꝙ siue factum sit diuiduū, siue indiuiduū, semper

ADDITIONES.

a Petitio. ¶ Et insuper interesse secundum Mar. de Fano, qui plenè hanc materiam prosecutus est in d. l. cum antea. C. eo. octo rationes ad vtrāque partem inducens, quas Cy. omisit causa breuitatis, ut ibi dicit. & ego id ex eadem causa faciam: & hic in fine remittam.

b c. fina. ¶ Vide de ma. & obedien. solitæ. in gloss. quod quandoque. & quod super ea dixi.

c Forte. ¶ Sic loquitur Azo in Summa eod. titu. versi. item. & si.

d Diem. ¶ Vbi de hoc.

e Compromisso. ¶ Et quod scripsi. supra eo. c. dilecti. super fi. vlt. gloss. & per Cy. in l. cum antea. C. eo. in 4. quæst.

f Dare. ¶ Hanc partem plene vide per Pileum in sua quæst. 29.

g Plurium. ¶ Ibi satis de hoc.

h Suam. ¶ Est mtiam de hoc per Bar. in 1. glo.

semper pœna insolidum committitur: sed de æquitate condemnatio fit in parte: vt in prædicta l.in executione in princ. & §. fi. ff.
43 depos. si duo hæredes †¶ Quid si dictum fuit in compromisso, quod pœna pluries committatur, si pluries contra fiat: nunquid pœna semel soluta, solutum est compromissum: an vero durat? Dicunt quidam, quod si ante sententiam arbitri contra eius præceptum fiat: puta, quia citatus non venit: omittitur statim pœna: & nihilominus poterit pronunciare. Et si iterum nō pareat, iterū cōmittetur. Si verò pronunciabit, & altera pars non paret, committitur tantum semel. Alij dicunt etiam post sententiam, quoties cōtrà fiet, toties agi posse ad pœnam. argum. in his, quæ not. ff. de arbit. si quis rem. Tertij dicunt verba præmissa nihil operari
44 Vt alias euenit in plerisque casibus. †¶ Sed quid si stipulatus est arbiter suæ sententiæ stari, nulla pœna promissa? Videt q̄ teneat compromissum: quia vbi stipulatio interuenerit sine pœna, agitur ex stipulatu ad interesse ff. e. l. diem §. fi. & videt sic stipulatus gratia litigantis. ff. si quis cau. l. fi. argu. ad hoc. ff. de mag. quenie. l. j. §. exigere. ff. rem pu. sal. fo. l. 2. 3. & 4. arg. cōtra: quia non interest arbitri. vnde non tenet cōpromissum, nec stipulatio. argū. ff. de verb. oblig. si ita stipula. §. 1. & sic fuit pronunciatū Boñ. Et hoc verum est, nisi arbitrium esset à partibus homologatū taciturnitate decem dierum C. eo. l. pen. Nec ob. præ. l. si quis cau. quæloquitur in procuratore, qui ratione officii acquirit, domino vtilem actionem: aliæ leges loquuntur in iudicibus ordinariis. Et
45 iunge hic quod est j. versi. sed quæritur. quare ponitur. †¶ Sed nunquid incidit in pœnam, qui ad citationem arbitri non venit?
a Non videtur. ff. eo non ex omnibus. Do. Vber. dixit q̄ pœna non cōmittitur, nisi quādo diffinitiuę sentētię nō paretur a: vt ff. eo. nō ex omnib & l. diem proferre. §. si quis litigatorum. notabiliter ergo s. §. proxi. in forma posui, vt sub pœna promittat ad citationem uenire. Sed hoc si verum est, qualiter arbiter citabit partes? quia nunquam obtemperabūt citationi, vbi scient pœnam non
b committi: & sic compromissum fiet eluforiū b. Sed respō. Vber. q̄ semper debet citare ad sententiam diffinitiuam audiendam.
46 nec erit hoc inconueniens, licet nondum sit lis cōtestata. † Quia nō facit hoc dolose: imò facit ad excludendum dolum. Non cū videtur dolum facere, qui eum excludit. ff. de leg. 2. cum pater. §. Titio. De hoc s. §. differt. ¶ Sed an mittet in possessionē causā rei seruandæ propter contumaciam? Resp. nō: quia hoc est meri imperii. ff. de iur. om. iud. l. iubere. ff. ad municip. l. ea, quę ff. de arbi. non distinguem. §. Iulian. & § de liberali. & arbiter non habet iurisdictionē,
c sed notionē. ff. de re ind. l. ait prætor. in prin. c †¶ Hoc quoque
47 prætermittendum non est, quod si ex altera tantum parte stipulatio pœnæ committitur: non cogitur arbiter sententiam dicere vt ff. eod. Pomponius ait. & l. seq. & l. litigatores. §. idem Iulianus. ¶ Sed circa hoc quæro, pone q̄ in stipulatione pœnę est inæqualitas: vt puta Compromissimus ego & tu: ego stipulatus sum à te xv. nomine pœnæ, si arbitri sententiæ non parueris: ego verò promisi tibi decē nomine pœnæ, si ei non parerem. quæro an teneat compromissū? Et videtur quoe non: vt in prę. §. idem Iulianus. Respon. maior pœna redigetur ad minorem: & sic ad æqualitatem C. de pac. do. l. fi. ne fiat prædicium rei maiori. ff. de in inte. rest. l. scio ¶ Sed quid si ego promisi sub pœna, & tu cum pœna & fideiussoribus: nunquid valet? Videtur quod non propter inæqualitatem. ff. e. si cum dies. §. j. Distingue, vtrum mihi sit melius credendū, vel adeo bene absque fideiussoribus, sicut tibi cum fideiussoribus: & tunc valet. Instit. de satisda. tu. §. fin. ¶ Sed quid si iurasti, ego non? Resp. vt in prox. q. s. ¶ Quid si cum adulto compromisi in Titium: & ipse iurauit, ego non? Resp. valet compromissum: nam iuramentum ducit hic potius ad æqualitatem, quā ad inæqualitatem. Nam prius erat inæqualitas: cum ipse esset minor, ego maior: vt 22. q. v. paruuli. & c. seq. sed nunc sacramentū eum representat maiorē. C. si aduer. ven. l. j. & Auth. sacramenta.
48 †¶ Hoc autem certum est secundum leges, quod in cōpromisso nō debet iuramentum interuenire: vt C. de arbit. Auth decernimus. tamen secundum canones, ex quo interpositum est seruari debet extr. eo. c. 2. & c. cum tempore. Sed pone, quod compromissum per fidei interpositionem est validatum: nunquid pars nolens arbitrium obseruare, est periura: & per consequens infamis: vt C de transact. si quis maior. 16. quæstio. 1. quicunque. & in præ. c. paruuli? Et videtur quod non, cum non iurauerit, nec corporaliter Euangelia sacrosancta tetigerit. Item quia prohibitum
49 est in tali casu iurare, vt iam dixi. Dic contra. † Nam fidei præstatio, & iramentū æquipollent: vt extr. de fideiuss. c. 2. in fi. & extr. quod met. caus. c. ad aures. & inter simplicem fidem & iuramentū, non est differentia, quo ad Deum. 22. q. v. iuramenti. licet maior pœnitentia imponatur uenienti contra iuramentum, quàm uenienti contra fidem: ut not. extr. de iureiur. c. pen. Iustus enim ex fide uiuit. ut 24. q. j. vbi sana. & extra, de sacra vnctio. ca. vnico. §. quia verò. Nam & iuramentum, quod fit per salutem principis ei quod fit super Euangelia, comparatur: vt in præ. l. si quis maior in fin. Item Authent. prædicta prohibet arbitrum, non partes iurare, secundum quosdam. Iuramentum autem quod fit per Deū ita infamat, sicut illud, quod fit per Euangelia: ut 22. quæstione. j.
50 si aliqua. †¶ Quid si iurauit quis se contra arbitrium uel conuentionem aliquam nō uenturum: & postmodum actiones suas alicui puta clerico cedit, ut aduersarium per illiū uexet? Dic quod est periurus arg. ff. de dam. infec. l. fluminum. §. adiicitur. D. si manci. ita fuerit ali. l. j. Ipse enim uexat, cum ille nomine suo agat: ut extr. de sent. excom. mulieres. in fi. c. cum suis cōcor. Quid si post hu
d iusmodi iuramentum, fecit citari d aduersarium suum: qui nil timens, quia ille iurauerat, non uenit, & ideo excommunicatur: nūquid si excommunicatus pœnam exigat, repelletur: & nunquid citans sit infamis? Et uidetur quod non possit petere, cum non sit in pari causa turpitudinis. ff. de regu. iur. in pari. §. illi ff. ne quis eum qui in ius uoc. ui. exi l. 2. Sed hic non fuit par delictum: unde dic, quod poterit petere, postquam fuerat absolutus. Item ille in-
51 famis fit †¶ Porro si res, uel quantitas, de quibus est lis, apud arbitrum depositæ sunt eo pacto, ut det ei qui uicerit: & quod det alias, de quibus non est quæstio, si arbitrio non pareatur: cogen-
e dus est arbiter pronunciare. ff. eo. litigatores. §. quid ergo e. Sed si
f simpliciter data sunt pignora f: sibi non poterit retinere: imo ei, qui uicerit: uel seruāti arbitrium tenet restituere. C. de transa. l. si
52 quis maior. †¶ Postremo ad sententias & pronunciationes arbitrorū, nos breuiter transferamus, super eis aliqua noua quærentes. Et in primis sciendum est, q̄ si in plures cōpromissum est, nō unus solus, sed vel omnes, uel nulli cogendi sunt. ff. eod. item si unus. §. item si plures Pone ergo, quod unus legit sententiam aliis præsentibus: nunquid ualet sententia in iudice? planum est, q̄ nō ualet sentētia, exceptis quibusdam, qui possunt legere per alios, ut C. de sent. ex breuicu. recit. l. 2. & j. de sent. §. sequit. uer. sed & si Vnde idem uidetur in arbitris. ff. eo. l. j. nisi hoc inter partes cōuenisset. ff. de iurisd. iud. si conuenerit. ff. communi. di. iudici. & l. iudicem. & l. seq. Et ideo in cōpromissi forma notabiliter posuimus, quod unus possit pro alio pronunciare, & sententiam legere. ff. eo. non distinguemus. §. cum in plures. quia in compromisso omnia procedunt secundum conuentionem litigatorum. ff. eo. litigatores §. de officio. & sic obtinuit. Et hac ratione dominus
Azo & quidam alter doctor arbitri electi simul sententiam lege-
g runt g. Dixit etiam Laur. ualere sententiā, si tēpore, quo ferenda est, litigantes consentiant, q̄ unus pro se & q̄ pro aliis possit pronun-
h ciare h. †¶ Item non ualet, si duo tertio absente pronunciāt: quia
53 absens eos poterat in suam sententiam concordare: vt in præ-
i itē si unus. in fin. alias incipit, si in tres i. Sed quid si oēs præsentes sunt, & maior pars concordat, altera dissentit? Videtur standū maiori parti, ut dixi s. eo. §. uer. quid si unus ex. & j. uer. quid si actum

ADDITIONES.

a Paretur. ¶ Vel nisi terminus compromissi finiretur ea die, secundum Si. Vinc. qui sic dicit intelligendam l. ii. C. eo. tit. ubi hoc no. Gl. ibi dat alium casum, quando id actum fuerat in compromisso. & facit quod hic sequitur. Dicebat ergo ibi dominus meus quod responsio est, quod non ueniens ad citationem, non per hoc incidit in pœnam compromissi. Instantiæ uero sunt duæ, quas præmisi. dabat & tertiam, quam non capio, de l. si cum dies. §. si arbiter. ff. eo. tit De his satis per Cy. in præ. l. ii. C. eo. tit. ¶ Adde, quod compromissum in arbitrum cum clausula, quod ferat sententiam, etiam præsentibus partibus, & ipsis absentibus, est validum: ut l. diem proferre. §. si quis litigatorum hic allega. Et quid si isto casu arbiter tulit sententiam parte nō citata? Dic quod sententia nulla est. Ita singulariter uoluit Spe. in §. excipitur. in fi. uer. sed pone quod sit actum s. eo. quem refert & sequitur Lud. Ro. sing. cclxix. incip. compromissum est. ubi dicit se ita de facto pronunciasse. Hen. Ferran.

b Elusorium. ¶ Si potestatem haberet puniendi contumaciam, cessaret hoc: ut no. Accu. secundum Mar. in l. non ex omnibus. ¶ Adde uidendum. Abb. in c. cum dilectus. extr. eo.

c In principio. ¶ Albe. Gal. e. tit. §. sed pone, quod duo. dicit Vbertum de Bobio tenuisse quod pronunciare potest missionem faciendam: licet non possit mittere per quandam illusionem compromissi, dicente reo post receptū libellum se nolle litigare, siue dicat se non possidere, seu possidere. ponit Host. secundum ipsum Vber. in Summa eo. tit. §. penul. circa medium, uer. sed pone compromissum.

d Citari. ¶ Coram ecclesiastico iudice super eo, de quo iurauerat: ut s.

e Ergo. ¶ Et eo casu, ut pignora det parenti agetur contra eum præscriptis verbis: ut not. Accurs. C. eod. tit. cum antea. §. 1. & ibi de hoc per Cyn.

f Pignora. ¶ Scilicet non expresso, quod dentur parenti: ut s. no. Acc. ead. §. quod ait. quod tacite id uidetur actum, quod parenti dentur: & sic habendum est pro expresso. ff. si cer. pe. l. cum quid.

g Legerunt. ¶ Aequati sunt iudices & arbitri hodie in hoc. quia unus sine aliis præsentibus & mandantibus, pronunciare potest sententiam: de iure tamen per uerba pluralis numeri. de re iudica. cum ab uno. lib. 6.

h Pronunciare. ¶ Vt dixi, sufficit præsentia: & mandatum collegarum: etiam sine consensu partium.

i Tres. Vide quod dixi post prin. huius §. uer. & nota ¶ Adde Ol. d. consil. & Abb. consil. lxxviii. ii. lib. & lxiii. i. lib.

tum. Secus vt in iudicio, in Auth. vt iud. non expec. fac. iu. Sed ꝯ,
a ff. de re iudica. duo ex tribus. a † ¶ Quid si ex quatuor arbitris,
54 duo condemnant, alij duo absoluunt? Forte b valet sententia ab
b solutionis. arg. ff. de reg. iuris. inter pares. ff. de inoff. test. si pars iu
dicantium. Vel dic, ꝙ neutra valebit: vt in præ. l. duo. extra. de re
55 iu. c. fi. inf. de sent. §. iuxta. ver. j. † ¶ Sed pone: lata est sententia al-
tero arbitrorum absente: & sic non tenet. ff. eo item si vnus. in fi.
aliàs inci si in tres. extra. de off. deleg. vno. quia non fuit dictū, vt
vnus alio absente, vel moriente pronunciaret. ff. e. non distingue
mus. §. cum in plures. & l. sicuti. extr. de resta. c. Raynaldus. in prin.
demum ille reuersus confirmat sententiam: nunquid valet sentē
tia & confirmatur? Arg. ꝙ sic, ff. de ser. ruſt. præ. per fundū. & C. si
rector prouin. l j. in fi. ff. de ritu nup. si quis in senatoria. extra, de
ele. quod sicut. extr. de his, quæ fi. à præl. sine consen. ca. cum nos.
c vbi de hoc. ff de off. pretor. Barbarius. ff. de iud. licet. vbi de hoc.
Quidā dicunt ꝯ. ff. de reg. iuris. quod ab initio. 16 q. 3. § potest. 2.
extr. de ele. auditis. C. de sent. ex breuicu. reci. l. j. & 2. & præmissa
iura non obstant: quia ibi tales personæ erant, quæ de nouo pote-
rant seruitutem constituere, vel matrimonium contrahere, vel
electionem, quę non erat vlla, approbare. Quid igitur si se fraude
absentat, ne præsentes valeant pronūciare: quia forte cum essent
in tractatu pronunciandi, dixit, Expectetis me aliquātulum quia
statim veniam, & dies compromissi finiebatur, nec venit. Argu.
quòd præsentes non possint pronunciare: & si fecerint, ꝙ non
tenet sententia: vt in præ. l. item si vnus. in fi. & ff. eo l. diem. §. si
plures. ff. de re iud. duo ex tribus. C. quando prouo. non est ne. cū
magistratus. quæ est 2. quæ. 7. c. ei, qui. §. diffinitiua. & hoc dixe-
runt quidam Azo & alij contra. nam ratio præd. l. item si vnus.
in fin. cessat hic. Certum est enim, ꝙ ipse non poterat alios trahe-
re ad suam sententiam: quia ipse volebat condemnare, a ij absol-
uere: & ideo necessit: quare tenet sententia ratione latitantis. arg.
C. quæ sit long. consue. l j. Cum enim sit contumax, pro præsente
debet haberi. C. vbi de cri agi opor. Auth. qua in prouincia. extr.
de eo qui mit in pos eum qui alias iste solus posset arbitrium de-
ludere, quod esse non debet. ff. eo. l. non distinguemus. §. de offi-
cio. nec malitijs hominum est indulgendum. ff. de rei ven. in fun-
do. extra, de rescript. plerunque. C. de indic. uid. l. ij in fine. extr.
vt eccle. benefi. c. vno. in fin. Ad hoc etiam facit extr. de offic de-
legat. prudentiam. §. adijcimus. Sed illud loquitur, quando illa
clausula, quòd si non omnes, erat inserta. Ad hoc etiā facit quod
no. eo tit. cum causam, quæ. & ff. de re iud. si vni. Item cum fuerit
in tractatu, & si certus sit de die, nō debuit citari: arg. de act. emp.
& ven. l. j. ff. de ver ob. continuus. §. cum ita. Item quia eo ipso ꝙ
recessit, contradicere videat. ar. ff. sol. ma. si cū dotē. extra, de præ-
sum. nullus. extr. de ele. cum nobis olim. ne dolus eius ei prosit:
d vt ff. de fur. l. itaq; fullo. extr. de resc sedes. d † ¶ Sed quid si tertio
56 absente reliqui duo de eius licentia pronunciant. Argu. ꝙ valet
sententia: quia qui per alium facit, & c. ff. de admi. tut. in antē. §.
gessisse. 16. q. 6. consuetudo in fi. ext. de sent. excom. c. mulieres.
arg. ꝯ. in præd. l si in tres. C. de sent. ex breuic. reci. l. j ij & 3. in Au
then. vt defun. seu fu. defun. § illud Quædam enim sunt, quæ per
alios fieri non possunt. C de his qui ve. æta. impe. l. ij. argum. ad
hoc. ff. eo sicuti. & hoc tenet Vber. de Bob. Hoc aūt certum est ꝙ
si partib. & arbitris placet, ꝙ vnus pro se & pro alijs pronuncier:
hoc bene valet & tenet: vt in concord. quæ sunt s. eodem. § ver-
sicul. pone igitur quòd unus. ibi: nisi hoc inter partes, &c. Quod
si dictum est, quòd omnes vel maior pars sententiet, singulorum
e sententia pœnam non facit: e vt in prædicta l. non distinguemus.
57 §. cum in plures. † ¶ Sed quid si actum est in compromisso, quòd
concorditer pronuncient? Dico ꝙ non valebit sententia duorū
f sine tertio. f Nam verba debent aliquid operariut ff. de le. j. si pa-
ter. ff. ad muni. l. j. in fi. ff. de vsur. l si stipulatus. & 85 distinctio. hu
iusmodi. argu. contra, ff. de pact. l. iuris gentium. in fine. Nam in
talibus valet, quod maior pars facit. & dixi s eodem, versi. quid
g si vnus ex versiculo, sed quid si omnes. g † ¶ Item ex eo quod di-
58 citur in prædict. l. si in tres. quod absentis præsentia potuit duos
trahere. Quare pone quòd duo præsentes erant doctores legum,
vel aliàs multum periti, tertius vero absens erat laicus imperitus:
nunquid habebit locum ratio dictæ legis: Non videtur. si enim il
le præsens foret, non traheret illos in suam sententiam. & arg. ad
hoc. ff. eo. Pedius in fi Dic, quod posset: quia quandoque videt
subtilius imperitus, quam peritus. C. de off. re. pro. potiores. 95.
h dist. esto. in fi. extrà, de consuet. c 3. h quia omnes per omnia, &c.
C. de ve. iu. enu. l. j. & in Euangelio, Domine Deus, qui abscondi-
i sti hæc à sapientibus, & reuelasti ea parnulis i † ¶ Item quòd non
59 valet compromissum, quod sic fit, vt certa ferat sententia. ff.
eo. qualem. Quid ergo, si dicatur, vt possit condemnare vsque ad
decem, & amplius? Dicunt quidā quòd non valet. Videtur enim
k mandare, vt certam sentētiam ferat. k Nam hæc adiectio pluris,
ad modicam quantitatem refertur. s ad vndecim vel duodecim.
ff. de verb. signi. hæc adiectio, pluris. Secus si dixerit ꝙ possit con
demnare vsque ad decem, & non vltra. extrà, de dila. literæ. Hoc
ēt notandum est, ꝙ si de pluribus compromissum est: non videt
pronunciare, nisi super omnibus pronunciet: imo super alius co-
gendus est pronunciare. ff. eodem. l. dicere. aliàs incipit. qualem.
60 † ¶ Quid ergo, si de quibusdam pronunciat, & eadem die de om
nibus alijs: nunquid videtur tulisse sententiam? Dic, quòd si dic-
tum sit, ut simul pronunciet, videtur pronunciasse, & valet, cum
eadem die, licet diuersis horis pronunciatum sit arg. ff. de re iudi.
Paulus ff. de pig. fundus. §. pen. C. de fruc. & li. expen. l. terminato.
l l Secus si dictum sit, quòd vnam tantum sententiam ferat. ar. ff.
61 de resta. l. hæredes. §. fi. ff. de verb. obl. continuus. §. cum ita † quia
vnitas diuisionem non capit. 24. q. 1. loquitur. arg. C de iud nulli.
extrà, de seq. pos. c. 1. ¶ Sed pone, actum est quòd possit pronun
ciare quoties voluerit, & promissa est hinc inde pœna si pronūcia
tioni non stetur: demum arbiter pronunciat reum debere actori
dare decē petita: reus vero non dat, quare videtur incidisse in pœ
nam: postmodum arbiter verat sententiando reum dare illa de-
cem: actor vero nihilominus petit pœnam, quasi cōmissa sit post
primam sententiam. Reus ad sui defensionem inducit iussum ar-
bitri subsequutum: quæritur quid iuris? Videtur, quod pœna nō
sit commissa. argu ff. de noui ope. nun. l. opus. & ff. de præto. stipu.
l. Valerianus. ff. de re iud. quod iussit extrà, de appella. cum cessan
te. Sed dic contra, nec obstant illa verba cōpromissi, quoties no-
luerit, &c. quia illud intelligendum est, si super alijs capitulis ab il
lis, super quibus pronunciatum est, pronūciaret. Super eis enim,
de quibus pronunciauit, pronunciare non poterit iterato. ff. de
arbitr. quid tamen, circa medium. & l. Labeo. extra, de off deleg.
62 in literis & inf. sequitur. † ¶ Licet autem possit diuersas senten-
m tias eadem die proferre, ut dixi: nón tamen potest sententiā mi latam mutare, nec errorem corrigere: ut in præ l. dicere. & l. seq. &
inf. de sent § qualiter. uer. hoc quoque notandum nisi incontinē
ti hoc faciat. arg. ff. de here. insti. l. si ita. extr. de test. cog. preterea.
cum suis concor. & nisi sit iussus seu interlocutoria: ut in ca. l. &
ff. de re iud. quod iussit extra, de accus. qualiter. j. Sed intra quod
tempus potest tunc corrigere, uel mutare? Respon. secundū Le-
gistas, semper: quia secundum eos, ab interlocutoria non appella
tur, nec transit in rem iudicatam extr. de appel. super eo. 2. & 2. q.
6. non ita. & l. ante sententiam. Idē est forte secundum canones.
63 quod dic, ut inf. de except. §. uiso. uer. sed uñquid iudex. † ¶ Quid
ergo, si cum proposuisset absoluere, condemnauit? Respon. fun-
ctus est officio suo, & ideo non poterit mutare: ut in præ. l. quod
iussit. & l. iudex. ff. de re iudi extr. de off. deleg. in literis. argu. con
trà, quia per hoc quod dixit, noluit partes descedere à iudicio, ut
in l. qualē. in prin. Item non uidetur dixisse, quod mente non agi-
tabat. ff. de sup lega. Labeo ff. de reb. dub. in ambiguo. & hoc qui
dam tenēt. Nā in hac quæstione non dixit, quod noluit: sed iu.
n dicere. & l seq.ⁿ dixit, ꝙ noluit, putās benedicere, licet errauerit
o quia errare, est unum pro alio putare. 22. q. 2. in quib. & ff. de iud.
64 si per errorem. in fi.º † ¶ Sed nunquid uerbū obscurum in sentē
p tia positum poterit interpretari? P ut si condemnauit in 20 lib. in
terpretetur

ADDITIONES.

a Tribus. ¶ Et huic contrario statur. & de hoc ext. de re iud. c. vlt. & Aut. non obstat. licet enim dicat, ꝙ omnes iudices debent pronunciare, non tamen dicit, quod debeant necessario concordare.

b Forte. ¶ Miror de hoc forte, & de disiunctiua. quæ sequitur.

c De hoc. ¶ Et 9. quæst. 2. c. j. & uide quod scripsi de off. deleg. prudentiam. su-
per j. gl.

d Sedes. ¶ Iterum remitto ut remissa in prin. huius. §. ver. & not. ad Decr. se-
cundam. eod. titu. lib. 6. & uide quod ibi scripsi super j. glo. post Innocen. &
Hostien.

e Facit. ¶ Ita loquitur textus legis.

f Tertio. ¶ Item not. eo. tit. c. 2. lib. 6. in gl. peuul. & bene facit de test. c. 2. in
fi. lib. 6.

g Omnes. ¶ Hæc vera, ubi contrarium non fuisset actum expresse, uel tacite:
ut in hoc casu.

h c. 3. ¶ Delectabit ad propositum videre, quod ibi dixi super j. glo.

i Paruulis. ¶ Matthæi. 11. Luc. x.

k Ferat. ¶ Non video hic in certitudinem de uno usque ad 12. Est ergo incer
titudo de certo, de qua no. infra. de leg. §. si generaliter. & Guid. de Suz. in
præ. l. qualem, dixit compromissum ualere. alle. eo. tit. non distinguemus. §.
de officio.

l Terminato. ¶ Et de appel. cum appellationibus. lib. 6.

m Sententiam. ¶ Diffiniciuam. & hoc etiamsi in compromisso id sibi fuisset
concessum: ut dixit Guido. in d. l. qualem. §. fi. quia id esset inuitare uitium
ad illum corrumpendum, contra l. conuenire. ff. de pac. dot.

n l. seq. ¶ Quæ incipit, quia arbiter. & ibi de hoc. ¶ Adde, quid si uult condē
nare & absoluit. Pet. de Anch. consi. 182.

o In fine. ¶ Vide quod plene dixi de purg. vul. c. 2. super 1. gl.

p Interpretari. ¶ Guil. in d. l. qualem. §. finali. formabat hoc dubium, quando
in compromisso fuerat expressum, quod id posset. & dicebat quod cum cer
ti sint iudices, qui suas sententias interpretati sunt. ff. de app. ab executore.
in prin. & quod per legem fieri possit etiam exactio contrahentium. ff. de
pac. non est impossibile. ergo id poterit. ¶ Adde Bard. in l. fi. C. eo.

terpretetur de qua moneta? Et quidem videtur, quòd sic: quia eius est interpretari, cuius est condere. ff. de præt. stip. prætoriæ ff. de regul. iur. l. Neratius. 11. q. 3. c sicut. §. ex his omnibus. extra, de senten. excom. inter alia. ff. de testa. l. hæredes palam. §. 1. argu. contra: quia cum hoc sit concessum maioribus iudicibus. ut ff. de appe. ab executore. respons. 1. per consequens videtur minoribus negatum, ex quo non est in compromisso dictum. ff. eo. l. non distinguemus. §. de officio. ext. de priui. sanè. 26. quæstio. 2. non exemplo. ext. de præsum. nonne. qui enim interpretatur, videtur corrigere. ff. de ori. iur. l. 2. §. exactis. ff. ad Tertul. l. 2. Dic. quod non potest. Nec obst. præ. l. hæredes. quia illud habet locum in vltima voluntate, quæ ambulatoria est. extra, de cele. miss. cum Marthæ. 13. quæstio. 2. capitul. vltima a uoluntas. in Auth. de testa. imperfect. Alia iura etiam non obstant. Alij contra: quia non fert de nouo sñam, sed eam quæ est, declarat. ar. præ. l. hæredes §. 1. ff. si ser. ven. l. sicuti. §. sed si quæritur. ¶ Vt autem suriis possit eadem die addere, vel mutare addendo. ff. de re iudic. Paulus. & quo ad dictamen qnandocunque reformare. eod. tit. acta. non tamen quo ad mentem: quia functus est officio suo: ut prædixi in uer. quid ergo, si cum. nisi per in integrum restitutionem, ut in minore, ut ff. de mino. l. præfecti. vel nisi sententia sit lata per falsa instrumenta, uel per testes corruptos ff. de in integ. rest. d iuus. extra, de proba. licet. Quod autem prædixi, arbitrum non posse corrigere. uel mutare. uerum est, & sententia tenuit ipso iure: alias secus. C. de accus. l. 4. C. quomodo & quando iudex. l. si vt proponis. ff. eod. quid tamen. Vel dic, quod delegatus & arbiter hoc non possunt, ordinarius sic: ut in proxi. concord. Nec obstat præ. l. quid tamen. quia ibi non perfecerat arbiter omne id, ad quod fuerat assumptus: sed in l. ibi præcedenti sic: dicit, eum non posse corrigere, vel mutare. & iunge quod est infra. de sentent. §. qualiter. uersiculo. hoc quoque notandum.

65 †¶ Sed secundum præmissa, si arbitri sententia est ipso iure nulla, ut quia contra ius est lata: ut 2. quæstio. 7. ei qui. §. diffinitiua. uel litigatore absente: ut extra. de consecr. eccl. & de cau. pos. capitul. 1. uer. die feriato. extra. de fer. capitul. fin. & huiusmodi. nunquid quasi non dixerit, poterit iterum cognoscere & pronunciare? Videtur quod sic, secundum ea quæ dicta sunt: ut argument. C. de sentent. & interlo. om. iud. l. 1. & C. de accu. l. 4. Dic contra: sicut in delegato. ff. de re iudic. iudex extra, de offi. deleg. in literis. C. quomodo & quando iud. l. sint proponis. Vel dic, quod si pronunciauit de omnibus, de quibus pronunciare debuit: tunc non poterit iterum cognoscere & pronunciare: ut in prædict. l. quid tamen. quia functus est officio suo: ut supra. Seus si pronunciauit de quibusdam, seu de vna, non de omnib. Et hæc potest esse vna differentia inter arbitrum & iudicem: quod dic, ut infra. uersicul. quid si arbiter. ¶ Quid igitur: si de una re tantum assumptus, de parte eius pronunciet? Dic, quod sententia nulla est. argum. in præ l. qualem. in fin. resp. 1. & iterum cogetur pronunciare. Nec obstat. C. si aduersus rem iud. l. 1. si bene adb uertatur. Idem etiam extra de elect. cum inter R. ubi de hoc sec cundum papam c. & infra. de sentent § qualiter. uersicul. quid si peto ¶ Sed econuerso, quid si nõ appareat, de qua re sit actum? Resp. si causæ sunt inter se connexę & cohærentes, tacite videtur actum, quod de omnibus pronunciet. argu. in præ. l. quid ramen ibi, nihil sibi de communibus. &c. ar. ff. de mino. etiam. ff. de lega. 3. si chorus. ff. de verb. oblig. scire. ff. de cond. & dem. hæc scriptura. ext. de resc. capitul fin. uer. seu quenquam. & t. dispendia. uer. decernimus. lib. 6 secundum Vber. Potest ergo pronunciare de rebus & controuersiis, quæ ab initio inter compromittentes fuissent: non de his, quæ postea superuenerunt. ff. eod. l. de his rebus. & extr. de resc. capitulo fin. Quid ergo, si compromissum est de controuersiis præteritis & futuris? Argum. quod non ualet ad instar iudicij. ff. de iud. l. non quemadmodum. nam sicut iudicium de futuris esse non potest: ut ibi, & ff. de vsur. l. 1. §. 1. & ext. de re iud. abbate sanè. lib. 6. Sic uidetur, quod nec arbitrium, d tra, d argum. extra, de priuileg. quia circa. non tamen vt pronunciet de futuris: sed ut remaneat arbiter ī eis, & postea cognoscat, & arbitretur. ar. ff. si seruꝰ uen. harum. & l. egi alias nihil operareu e tur prædicta verba, e quæ sunt in præ. l. de his. quod esse non debet. ff. de usur si stipulatus. ff. de legat. 1. si quando. ff. ad munic. l. j. 66 in fine. C. lib. 10 de thesaur. l. unica. 76. distinct. huiusmodi. †¶ De loco autem sciendum est, quod si non apparet de quo actum sit, intelligitur de eo, ubi compromissum factum est. ff. eod. l. si cum dies. §. si arbiter. ver. quid ergo. Quid igitur si compromissum factum est in uilla, & sententia in ciuitate lata? Respon. dicunt quidam, quod tenet, si non fuit actum de eo loco, quia non est idem f locus: vt in prædic. l. f Sed nunquid ex postfacto possunt locum partes declarare? Dic ꝙ sic argu. ext. de rescript c. fin. Item quæritur, an stricte accipiatur locus in præd lege: vt si factum est cõpromissum in porticu, uel in ecclesia, & nmõi, in eisdem locis sit pronunciandum? Et quidem uidetur, quia litera ipsa simpliciter loquitur. ar. 2. q. 5. consuluisti i. ext. de transl. episc. inter corporalia. Veruntamen non est ita stricte intelligenda. nam sufficit in eadem ciuitate pronunciari licet non faciat in eo loco ciuitatis, in quo compromissum est. argu. ff. de ui & ui ar. l. j. §. ibi autem. ff. ad 67 Syl. l. j. § eodem. †¶ Imo locus quandoque accipitur pro tota ꝓ uincia. C. de præscript. long. tempo. l. fin. prope princip. Nec uerba iuris sunt calumniandа, sed sane intelligenda. ff. ad exhib. l. pen. ff. de procul. præses. extra, de uerbo. signifi. præterea. C. de leg. & constit. l. 2. Et hæc uera sunt, dummodo sit locus ille honestus. Secus si in popina, uel lupanari: qa tunc impune arbitro non pareꝝ. ff. e. si cum dies. §. si arbiter. uer. sed si in aliquem. Sed quid si spoute inierint partes, sed alicui præcepto ibi facto nõ paruerint? Videtur eodem modo, quod non punientur, secundum Acc. ar. ff. g de iur. om. iud 31. si ar. contra: quia lupanaria non infamant casti h tatem. 32. q. 5. c. 1. cum suis concord. h Sed quid si uterque potest honeste uenire: puta, quia qlibet est leno? Videtur quod ualeat: quia unus non habet quod alteri opponat. arg. C. de hære. qñ. & de pœnis. audi. si quenquam in fi. & de iuo. f test. l. 3 arenam. 2. q. 7. c. pagani. §. in hoc capitulo. ext. de excep. cũ ecclesiastice & pariai delicta, &c. ext. de adul. c. pe. & fi. i †¶ Sciẽdum quoꝙ est, ꝙ si id, 68 quod arbiter intra diem certum iusserit dari, nõ detur: licet post ipsum diem offeratur, nihilominus pena committitur, nisi is, cui offeratur, acceperit: quia tunc penam petere non potest ff. eod. 69 l. Celsus ait. in prin. †¶ Sed pone, quod dum recepit pecuniam, dixit, recipio pecuniam, saluo iure meo: an hęc uerba operentur, ut possit postea petere pœnam? Resp. sic, argumen ff. quib. mod. pig. uel hyp. sol. l. debitor. §. 1. non tamen petet utrunque, scilicet, pœnam, & illud, quod dari iussum est. ff. de doli exce. l. apud. §. Labeo. Sed si plus est in pœna, quã in eo, quod dari iussit, illud plus petet, nisi stipulatus fuerit pœnam, rato manente contractu. ff. de transact. qui fidem. & s. in forma compromissi. Si uero iussit arbiter me certa die tibi dare pecuniam, & tu noluisti recipere, non committitur pœna: ut in præd. l. Celsus. in fin. alias incipit, si arbi-70 ter me. †¶ Pone igitur, quod iussi me dare pecuniam creditori, quam creditor non uult recipere: demum eam expendo: quo audito, creditor uult eam habere: nunquid teneor statim dare? Nõ uidetur. argu. præ. l. Celsus. ff. de iudic. si iudex. Imo debeo habere tantum tempus, quantum ante habueram: quia hæc secunda dilatio uidetur subrogata in locum primæ. arg ff. de acqui. hær. ex facto. Vel dic, quod determinabitur tẽpus arbitrio boni uiri. ff. de solu. l. quod debetur. Sed pone, arbiter condemnat Titium, ut restituat Sempronio centum, de quibus compromissum erat: Titius restituit: postea idem Titius illa centum absolutus erat: quæritur an k inciderit in pœnam? ar. quod sic. ff. eo. inter Castellianum. k Alias enim non uidetur restituere, nisi duret restitutum. ff. de verbo. signi. restituere. ff. de in rem verso. si ꝓ parte. §. versum. ff. de usufr. 71 l. videamus. 2. §. Fauiana. de pœ. dist. 1. cap. diuortium. † ¶ Item ꝙ facit exceptio rei iudicatæ in iudicio, illud idem facit sententia arbitri in compromisso. ff. de exce. rei iudi. l. penul. §. Latinus. & ff. quod cuiusque uniuer. item eorum. § sed si decurriones. arg. contra, Instit. quib. mod tol. ob. resp. 1. C. de act. empt. & vendi. l. si. & C. si

ADDITIONES.

a Nota quia. ¶ Hoc quasi ad literam no. Acc. in præd. l. quia arbiter.

b Aduertitur. ¶ Hoc intelligas per ea, quæ dixi de re iudicata, cum inter. in vltim. gloss. versicul. de 2. quæstio. & per Azo. in Sum. huius titul. ver. porro si vni.

c Papam. ¶ Ibi scripsi in gl. pronuntiat.

d Dic contra. ¶ Hoc placet Albe. Gal. cuius uerba habentur ad literam 5. eo dem. §. in princi. ver sed quæritur. idem Guid. de Suza in l. de his. allegat. l. non distinguemus. eodem. titul. §. de offi. ff. de prec. l. 3 Huic cuncordat ext. e. tit. de proc. c. pen. in prin.

e Verba. ¶ Inconsiderate dicit hoc, quod per te uideas. si dixisset lex de his tantum rebus, &c. dicere potuisset finem superabũdare: sed nec si probaret intentum.

f In præd. l. ¶ Facit de rescrip. Rodulphus. de senten. excommunic. si ciuitas lib. 6.

g l. fin. ¶ Salua pace non loquitur Accurs. in casu isto, scilicet cum in loco cõpromissi citantur ad lupanaria: sed quando citantur extra locum compromissi: vt de Roma, vbi fuerat compromissum in prouinciam. de quo loquitur §. si arbiter. 1. responso. & ibi est illa gloss. & sic facit hæc lex finaliter, quam allegat: quæ dicit, quod extra territorium, &c. de constitutio. capitul. 2. in fi. lib. 6. Puto igitur hoc casu laudum valere. cui gl. vel lex allegata non obstat. facit quod sequitur. ¶ Adde, ꝙ Bald. consil. 291. 1. libr. tenet. quod si in compromisso dictum sit, quod possit pronũtiare in quocũque loco: quod tamen non poterit arbiter aliquid facere extra domicilium compromittentium.

h Concord. ¶ Vide quod ibi not. in 47. dist. quantumlibet.

i Et si. ¶ §. compromisso. in l. si cum dies. & uersi. sed si in aliquem. simpliciter præceptum, vel locum inhonestum improbant, dicendo in illis arbitro non debere pareri.

k Castellianum. ¶ Facit quod ibi not. ¶ Adde ver. sed pone. Quid si non recepit pecuniam, sed calculata est sæpius ratio, an uideatur remissa pœna. Roconsi. 143.

C. si mancip ita fue. ali. l. pe. ff. de verb. obli. l. stipulatio. Distingue
72 † Nam aut dedit siue restituit eo animo, ut postea auferat: & tūc incidit, ac si non dedisset. ff. de solu. l. qui sic soluit. de pe. distin. 1. ecce nunc tempus. in fi. de pe. distin. 3. c. r. & c. penitentiam agite. & c. sequent. extra, de uerb. sign. c. nouimus. in fin. Aliter non incidit, si eo animo, ut non auferat. ff. de verb. oblig. inter stipulantem. §. sacram sed agendum est iure ordinario de violentia. Insti. quib. mo. tol. obl. in princi. & ff. de sol. qui res §. aream. Vel dic, q̄ petijt rem sibi tantum restitui, si post auferat non incidit: si vero petijt, vel præcipit restitui, & restitutam penes eum dimittit: tunc incidit: quia duo videtur sibi arbiter præcipere. Vnde quāuis faciat vnum, scilicet, quia restituit: facit cōtra aliud, scilicet: quia
a non dimittit. argumētum. ff. eodem Celsus. §. 1. a † ¶ Sed cum ſ.
73 in forma compromissi fiat mentio de exemptis, quæro an arbiter possit super eis pronūciare? idem etiā quæro de vsuris, & de fructibus. Et videtur, quòd non, nisi fuerit dictum. ff. e. nō distinguemus. §. de officio. & in l. fina. & l. quid tamen. §. fin. Azo dicit contrà ff. eo. l. quid tamen. §. fin. argum. ff. de iur. om. iudi. l. 2. ff. de procu. ad rem mobilem. & l. ad legatum. quia & de fructibus potest. Ad idem. ff. iud. solui. l. iam tamen §. in hac. Vel distingue, an sumptus vel fructus, vel vsuræ peti possint iure actionis: vt tunc super his cognoscere, uel pronunciare non possit: cum de hoc actum non fuerit: an verò veniāt iudicis officio: vt in bonæ fidei iudiciis. vt tunc possit: nam vna actio dicitur, & non duæ. C. de po. l. 4. Quod prosequere, vt in Sūma domini mei. e. tit. §. qualiter ad effectum. ver. sed nunquid potest. Quid ergo si non fuerunt petitæ: nunquid potest pronunciare? Dic, quòd si debentur officio iudicis, tunc potest fieri: sed si iam pronunciauerit, nō possunt peti. Si vero per stipulationem, tunc sic. arg. C. de posi. l. 4. ff. de eo qđ certo loco centū Capuæ. Sed an de pœna, vel interesse compromissi cognoscet? Arg. quod sic. ff. ad l. Aqui. inde Neratius. §.
b pen. quia licet non possit iudicare, nisi de his, quibus in eo extitit compromissum: ut extra, eodem c. cum dilectus. b potest tamen de his cohærentib. Nam & potest diem solutioni præfigere. ff. e.
c l. si cum dies. §. fi. Papa tamen cōtra tenet, c ar præ. l. quid tamē. §.
74 fi. † ¶ Sed nunquid arbiter potest à partib petere sportulas? Arg. quod sic, in auth. de iud. §. ne autem. ff. e. l. j. C. de iud rem non nouam. Argu. contra: quia compromittitur, vt expensæ vitentur: & gratis ipse debet hoc officiū expedire. ff. de nego. gest. l. 1. & l. qui seruum. prope fi. ff. de admi. tut. l. qui negociationi. in fin. ff. man. qui procurator. §. fin. & l. ex mandato. & l. j. Sed certè casus est, q̄ potest. C. lib. 12. de prox. sacro. scrini. in sacris. 3. versus prin. & C. eo. lib. de priuile. schola. quoties. versus princi. licet in vtraque lege consueuerit exponi arbitrum, id est, delegatum. d † ¶ Illud au-
75 tem certum est, quod sententia arbitri de communi consensu sine pœna electi est executioni mandāda: ut C. de arbit. cum antea. §. sancimus. Quid si sit cum pœna electus: nunquid eius sententia est executioni mandanda? Et videtur, quod sicut argumentū. ff. de re iudicata. ait prætor in princip. & l. à diuo. & ff. de arbitr. non distinguemus. §. Iulianus. in fine. Item diligentia non debet sibi esse nociua: ut C. de allu & palu. & l. finali. Vbertus tamen di-
e cit, e quod sententia arbitri cum pœna electi, non est executioni mandanda, sicut sententiæ aliorum iudicum: vt ff. de arbit. Pomponius ait & l. diem proferre. §. fin. Sufficit enim tunc pœnam committi: sicut fit alias quando aliquis vendidit rem, quam non vult tradere. Nam sufficit, si reddit duplum arrhatū: vt C. de fid.
76 instru. l. contractus. in fin. & sic mandatur cum effectu. † ¶ Quid si in compromisso pœnali sit dictum q̄ pœna soluta ratum maneat arbitrium: vt ſ. ver. quid ergo secundum præmissa. nūquid hoc arbitrium erit ad modum sententiæ executioni mandandū? Et videtur quod sic: nam lex dicit, arbitrorum sententias executioni mandandas. ff. de re iud. l. à diuo. Item hoc videtur expressum in arbitris Iudæorum. C. de Iudæis. l. Iudæi. & etiam in aliis. ff. de transactio. l. qui fidem. & C. de contrahen. empt. i. fin. Verba enim illa, Ratum maneat arbitrium, debent aliquid operari. ff. de legat. 1. l. si quando. 76. distin. huiusmodi. alias non esset finis litium contra mentem iuris. C. de fru. & lit. expen. l. terminato. ff. arbi. l. non distinguemus. §. quæsitum. extra. de dolo & contu. c. finem. arg. contra. C. de arbi. l. 1. ff. eo. ex compromisso. Priuatorū enim consensus non facit iudicem. C. de iur. om. iud. l. priuatorū. Item lex prohibet actionem nudicati dari: vnde litigantes pacto nō possunt hoc facere. ff. de postu quos prohibet. extra, de testa. cap. requisiti. Item si sine pœna compromissum fuisset de tenendo ratum arbitrium, tantum interesse peteretur. vt ff. de arbit. l. diem §. fin. & l. sequen. Sed pœnæ adiectio cum subscriptione de rato, nil plus fortitudinis adiicit compromisso, cum quis alteri
77 stipulatur, & pœna tenet: & prima pactio tanquam inualida non suscipit ullas uires ff. de uerb. oblig. l. stipulatio. §. alteri. † ¶ Item uerbum illud, Ratum manet arbitrium, nihil aliud sonat, quàm ut pœna soluta arbitriū maneat in suo primo uigore: sed primus uigor fuit tantummodo ad interesse. arg. ff. de leg. 1. legata. Item certa sunt genera arbitrorum, quæ lex noluit executioni manda
ri: vnde contra legem non est aliqua forma tradenda. argu. ff. d acti. & oblig. obligationum fere. respon. 1. extra, de transla. episc. cap. inter. circa med. 2. quæst. 5. consuluisti. Dicendum est ergo, q̄ tale arbitrium non est executioni mandandum: sed solum pœna & insuper interesse petatur. Nec obst. prædicta ratificatio, quæ non fuit post latum arbitrium subsecuta: vt C. de arbit. l. pen.
78 † ¶ Sed quæritur, quare ponitur, ut ſ. proxi. in forma sibi inuicem: & eidem arbitro, &c. nam partes debent pœnam sibi inuicem stipulari, & non arbiter: ut in præ. l. Pomponius ait. & eo. tit. in l. sequen. Quid ergo erit si arbiter pœnam stipulatur, & altera pars non obtemperat arbitrio? non enim pars obtemperans petere poterit illam: quia non fuit stipulata. Sed dic, quod arbiter debet cedere actionem, quam habet parti obtemperanti. ff. de præscrip. ver. si rem inspiciendam. §. si quis sponsionis. & sic applicabitur pœna parti obtemperanti. C. de transact. si quis maior.
f - Pla. tamen dixit f non tenere compromissum, si arbiter, vel alius fuerit pœnam stipulatus. quod dic in summa Azo. eod. titu. ver.
79 quid si arbiter. uide ſ. uerū. sed quid si stipulatus. † ¶ In forma autem compromissi notabiliter ponitur, quod possit pronunciare
g die feriata. Nam alias non posset. g Et in hoc est arbitrium simile iudicio. ff. eod si de meis. §. fin. & l. si feriatis. & l. diem. §. si quis litigatorum. Et licet actum sit, non tamen poterit diebus in honorem Dei feriatis pronunciare, etiā si expresse sit dictum. C. de fer. omnes dies prope fin. & extra, eo. cap. fin. 15 quæst. 4 cap. 1. & 2. quia illa clausula non extenditur ad id, quod de iure fieri non potest. ff. ad muni. l. Lucius. §. idem respon. & probatur hoc. ff. de postu. l. quos prohibet. ff. de pact. l. ius publicum. ext. de foro cōp. si diligenti. . . dist. ius publicum. In rusticis autem & repentinis
h poterit secundum Iac. Bald. h † ¶ Sed nunquid amicabilis compo
80 sitor poterit diebus feriatis pronunciare? Respondeo sic: quia non dicitur tunc verum compromissum, sed quoddam pactum, seu transactio, quæ tunc fieri possunt. arg. C. de fer. l. fi. uersi. transactio, & omni tempore potest quis paci reformandæ intendere: ut ibi, & extra. eo c. j. ibi: nisi pro pace, & c. fi. 22. q. j. omne quod. Vnde dixit Vber. q̄ si dixit arbiter, q̄ arbitriū obtinet uicē amicabilis cōpositionis, seu transactionis, ualebit. C. de fer. l. fi. Secus si dixit, q̄ habeat uim sententiæ, ppter uitiū pronunciationis. ff.
81 de excu. tuto. l. qui testamento † ¶ Sed nunquid tenetur sedere, & audire diebus feriatis, quibus audire potest ex pacto partium, ex quo partes renunciauerunt? Respon. non, sicut nec iudex: quia hoc pactum non ligat arbitrum, uel iudicem. Potest tamen si uelit: quia non quicquid iudicis potest ati, & c. ff. de iud. nō quicquid 2. q. 3. c. si quē. § notandum prope prin. C. quomodo & quando iud. l. j. ff. de pac. ius publicum. extra, de foro compe. si diligenti.
j Vel in arbitrio refert j, an dictū sit, q̄ possit sedere: ut tunc sit in
k eius uoluntate sedere, uel non: an dictum sit q̄ possit, & debeat k sedere, ut tunc sit obligatus ad secundū: quia sicut partes obligantur arbitro, sic ipse eis. arg. 22. q. ult. de forma. in fi. Primo ergo ca
l sū cogitur procedere: in secundo non. l Ad hoc facit ff. de uerbo. signi.

ADDITIONES.

a §. 1. ¶ Simile quod nota. de elect. commissa. lib. 6. in gloss. quid si. ¶ Adde q̄ uoluit Bar. in l. si fideiussor. §. 1. delegat. 1. quod si arbiter condemnat Titiū ad locandum fundum Sempronio, & Titius locauit, demum cōtrauenit, q̄ per hoc non incidit in pœnam, per l. in numerationib. in fi. ff. de sol. & ibi hoc sequuntur Bald. Ang. & Paul. de Cast. & Bar. consuluit eius consi. incipiente, præcepit arbiter.

b Dilectus. Vide quod de hac in præcedenti ibi dixi super gloss. 2. post princip. ¶ Adde quod opinionem Specul. sequitur Abb. de iudic. capitul. cum dilectus.

c Tenet. ¶ In prædicto decre. cum dilectus.

d Delegatum. ¶ De hac & aliis expositionib. notat ff. eodem. l. penulti. & scripsi de officio deleg. ab arbitris. in prima gl. libro sexto.

e Dicit. ¶ Vbi ſ. in prin. ¶ Adde ad ver. seq. ibi: quid si in cōpromisso, &c. q̄ sententia arbitri non mandatur executioni, vbi est pœna: quia agitur ad pœnam, alias sic, secundum Guido. Pap. sing. 278. inci. assertio interfecti. & dicit istud fuisse dictum Oldr. allegat. l. Iudæi. C. de iudæ. & l. a diuo Pio. ff. de re iudi. licet sint gloss. contrariæ in l. ait prætor. ff. de re iud. & in c. per tuas. ext. de arb. Hen. Ferran.

f Dixit. ¶ Vt not. Accur. ff. eo litigatores. §. quod ait. not. etiam de hoc in l. pen. §. 1. C. eod. titu. & ibi etiam per Cyn. uers. ult. quærit glo. tractando de pignorib. datis arbitro pro obseruatione arbitrii: & ibi ponit etiam dictū Guid. de Suza.

g Posset. ¶ De arbitro iuris, j. de recus. §. fin. pen. char. ver. item nunquid.

h Iaco. Bal. ¶ Vide j. de fer. §. ult. in prin.

i Refert. ¶ Secundum Vb. de Bob. char. 3. in princi. & Io. de Deo Cauil. lib. 3. char. ult. in prin.

k Debeat. ¶ Facit quod not. in clemen. de iud. dispendiosam. ad fi. super uerbo, ualeat.

l Secundo no. ¶ Supp. nisi dies compromissi extitura esset, per l. si de meis. §. ulti. ff. de arb. Sic etiam dicit Bart. de Prat. in q. quę incip. societas iudicum. in fi.

significi.l.verbum oportere.ff.de arbi.non distinguemus §.de of-
82 ficio.† ¶ In summa quoque illud non est omittendum: nam si ali
a qui laici [a] sponte de communi consensu consentiat coram epi-
b scopo litigare, ipse more arbitri cognoscet. Si vero coacti [b] sint,
sententia non valebit: etiam si sit altera parte absente lata. Hæc ha
bentur C.de episcop.audi.l.si qui ex consensu.nisi dictum fuisset
quod altera parte absente, posset sententiare: vt in præd.l.diem
proferre § litigatores. Quid si inuiti detinerentur? Dico quod
non valet, quod actum est: vt ibi, & ff.qui testamen.face.poss. te-
stamento.& ff.de aucto.præst.l.1.§.fina.extra,de sponsa.cum lo-
83 cum.& de procur. accedens. † ¶ Quid si arbiter pronuntiauit al-
tera parte absente: & sic non valet ut dixi: nec vult amplius pro-
nunciare: vel pars aduersa non vult quòd pronuncietur, per l.ff.de
re iudica iudex nunquid debet iterum pronunciare? Et videtur
quod sic: quia hoc faceret ordinarius: vt C.de accusat.si accusa-
toribus absentibus. C.quomodo & quando iud.l.si præses. licet
sit secus in iudice delegato: vt eodem titul.si vt proponis. & ex-
tra,de offi.delega.in literis. cui quandoque arbiter comparatur.
Sed respond. secundum Vbert. quòd iterum debet pronunciare,
quia nondum tulit sententiam: vt ff.de arbitr. quid tamen.& l.
qualem.argument contra. Nam si vnus abfuit, sententia non te-
nuit: tamen qui non uenit, incidit in pœnam. Vnde non potest
amplius iudicare, nisi sit dictum, quod pœna pluries committa-
tur: vt ff.eod si quis.& l.si duo.§ fina. Sed si forte die feriata pro-
c nunciasset, altera parte absente: quia tunc non commisisset, [c] ef-
set à prætore cogendus: vt adhuc diceret. Vel dic ut supra versic.
sed secundum præmissa. Sed quid si arbiter pronunciet pro absen
te, nunquid absens petet pœnam, si præsens non pareat senten-
tiæ? Resp. sic Absurdum enim est, ut actor ueniat contra ea, &c.
ut C.de iureiuran l.generaliter. unde sæpe euenit, quod is qui pe
tit, excludi potest exceptione: non tamen est qui opponat, ut C.
de transactio.ubi.C.de constitu.pecu.Authentic. contra. ita licet
hic non habeat actionem mero iure, tamen non est qui obiiciat
84 exceptionem. † Præterea sententia lata pro minore sine tutoris
auctoritate, valet: ut C.de procurat.l.non eo. Sed dic, quod præ-
sens potest euadere per aliam uiam. Dicet enim absenti: Et tu in-
cidisti in pœnam, quia non uenisti.& sic poterit compensare, cũ
generaliter dicat litera præd.l. quòd sententia uno absente lata,
non ualet: & ideo est generaliter intelligenda: ut 19.distinctio.si
Romanorum.& quia compromissum nõ debet claudicare: ut ff.
de arbit.l si cum dies. in fin. & l.non distinguemus. §. si seruus. si-
cut nec iudicium: ut ext.de exceptio.cum inter secundum Vber.
& nide ſ. §. excipitur. ad fin. Sed pone, arbiter nocte præcedente
ante diem statutam decedit: pars uero quæ non uenit ad diem,
non monerat tunc se de loco suo: & certum est, quod a modo
non poterat uenire die assignata: quæritur utrum incidat in pœ-
nam? Et videtur quod sic. arg. ff.de uerb.obli insulam. & l. cum sti
pulatus sim mihi à Proculo. Odof. contra: cum aduersarij non in-
terfit.ar.ff.si quis in ius uoc.non ierit.l.2.§.fi. & uide ĵ.de expen-
d sis.§ fi.uersi.cum autem. [d]

ADDITIONES.

a Aliqui laici. ¶ Sed idem in clericis etiam propriis, de quo ſ. §. 2. versic. sed nunquid. vel extraneis: qui licet non possint iurisdictionem proprii iudicis declinare, nisi certa concurrant eundo ad alium iudicem, bene tamen sine episcopi sui consensu arbitros eligunt in causis propriis: vt no. de foro com pe. si diligenti. in fin. 1. glo.

b Coacti. ¶ Vide quod dixi ſ. §. excipitur. prope finem.

c Commisisset. ¶ Clarius secundum superiora dixisset: quia tunc nullus inci disset in pœnam.

d Cum autem. ¶ Allegatur quod not. de dolo & contu. cap. fina. & idem in §. differt. versic. item si arbiter.

¶ Bald. De Arbitris.

ARBITER est bonus vir electus super lite cognoscenda. & tandem sententialiter dirimenda. Arbitrator autem est bonus vir, & amicabilis cõpositor electus super lite transigenda, & ad concordiam via æquitatis inter partes inducenda. Arbiter debet sequi iuris rigorem, & æquitatem scriptã: & non potest assumi, nisi ad diffinitionem litium. Arbitrator sequitur æquitatem sui capitis, & potest arbitrator modicum lędere, enormiter non. ff. de arbi. l. si in seruum. §. si quis iudex. & l. si de meis. §. recepisse. ff. pro soci. l. vnde si Neruæ. & si eligatur arbitrator super lite, habet vim transactionis. in authen. vt disse. indi. l. 1. Differt tamen a vera transactione: quia in vera trã sactione, sicut in sententia, toleratur omnis læsio propter eius auctoritatẽ. ff. ad Treb. l. Lucius. §. fin. ff. de pign. l. si plures. Secus in arbitramento. quia videtur compromissum super spe futuræ æquæ pronunciationis: non tamẽ hæc spes conditionem facit, sed modum & exceptionem parit, & ius petendi reductionem. Nam si ineſſet ibi conditio, non valeret laudum ipso iure, quod est falsum. ff. loca. l. quæro. §. inter in fin. Nam nec dolus nec culpa arbitratoris facit laudum nullum esse, sed parit exceptionem. ff. de arbi. l. non distinguemus. §. cum quidam. & l. ita demum. vbi de hoc. & arg. ff. ad Treb. l. seruo inuito. §. cum prætor. Eligitur etiam arbiter super diffinitione contractus. C. de contrahen. emptio. l. fi. ff. loca. l. si merces. & l. si in lege. in prin. & super testamento. ff. de leg. 1. Sed hæc differentia est, quia in contractu videtur eligi in modum conditionis: sed in vltima voluntate remanet declaratiuus: vt d. l. 1. secundum Petr. vide ĵ. eod. §. dicit Bart. & in §. quo iure, ver. super contractu. Bald. ¶ A sententia arbitri non appellatur: quia appellatio debet fieri ad superiorem gradatim: sed arbiter non est in gradu iurisdictionis. Idem in arbitratore: quod non appelletur. ſ. d loco appellationis petitur reductio ad arbitrium boni viri, quæ in arbitro peti non potest. & si processit vt arbitrator, & diffinuit vt arbiter auctoritatem qua pronunciauit, non auctoritatem qua cognouit, considero, quoad admittendam vel respuendam reductionis petitionem. ¶ Ab interloutoria reductio nõ petitur: quia arbitrator non interloquitur: quia cum est processum coram eo, arbiter interloquitur, sed non subiacet reductioni. ¶ Item an de consensu partium possit appellari, vide ĵ. de app. §. sententia arbitri. vide ĵ. eo. §. an processus. & ĵ. de inquisi. §. 1. & ĵ. eod §. si quis est arbiter. ¶ Nota, quod iura votis litigantium tripliciter prospexerunt. Vno modo maxime ad lites dirimendas, si partes volunt quod id, quod sententiabitur, firmum sit: nec esse de cæterorũ possit, siue bene, siue male pronuncietur. Nam si hoc volunt, compromittant in arbitrum: cui laudo metu pœnæ standum erit: siue bene, siue male pronuncietur. ff. de arbi. l. diem. §. stari. Secundo modo, & valde subnixo rationi, quod litigetur coram iudice: si bene iudicabit, stabitur: si male, appellabitur. Huic tamen appellationi potest renunciari l. 1. in fi. ff. a qui. appel. non lic. C. de tempo. appella. l. finali. in fine. Tertio minimo modo, quod compromittatur in arbitratorem, qui debet sequi viam veritatis & iustitiæ: & in dubio debet facere, quod credit vtrique parti expedire: non autem debet esse partialis homo: sed communis amicus facio & opere, vt nomine suo facta conueniant: & si secus faceret, potest peti reductio, cui non potest renunciari, nisi laudo lato. de quo ĵ. eod. §. renunciari non potest, sicut nec homologari. arg. C. eo. l. pen. Et in hoc differt à sententia, vbi potest renunciare appellationi. Item iste in dubio laudat, sed iudex in dubio non inducat, si de causa sibi per gesta non liquet: sed arbitrator non indiget gestis: ut per Innocen. de iureiurando. capitul. Quintauallis. Bald. ¶ Non valet sententia arbitri, vel arbitratoris contra sententiam iudicis, quę transiuit in rem iudicatam. in §. primo. versicu. arbitratores Et ratio not. per Accur. C. de transactio. l. si diuersa. Nam nec partes in hoc possunt expresse consentire, ut ibi not. Bald. & uide infra eod. §. sed de re iudica. ¶ Petitio reductionis debet peti coram iudice eius loci, versicu. sed quis erit. Gloss. scilicet, ubi est compromissum. ff. de arbitris. l. si cum dies. §. si arbiter. Vel dic, quod actor sequitur forum rei, contra quem petit reductionem. ff. de condictio. indeb. l. qui certo loco. & C. ubi & apud quos l. 2. quod est verius. Non obst. §. si arbiter. quia illud valet, quoad processum arbitri: sed hic loquimur de processu iudicis. unde non discedo à regula, quæ dicit, quod petens sequitur forum rei. Ab illo enim iudice indicandus est, cui subest: non a iudice actoris, cui non est suppositus. Bal. Vide ĵ. §. quare. uer. & nunc qui est. ¶ An processus reductionis deferatur per lapsum anni, sicut processus appellationis? Dic quod non: quia petitio reductionis non est uera appellatio. uersicul. quid si a tempore. G. Sed est potius simplex querela, in qua non cadit defertio iuris intentati: & petitur correctio ista officio iudicis, quando super lite, uel aliquo litium capitulo extitit compromissum, nota ff. qui iuſsu. cogan. l. arbitro. secundum vnam lecturam Bald. Vide eo. §. quo iure. & §. eo. §. a sententia. & ĵ. de appellatio. §. sed pone quæstionem de facto. ¶ Potest de vno articulo compromitti, sicut de tota causa. C. de pact. l. penul. vide ĵ. eodem. §. compromissum B. ¶ Arbiter facit litem suam eo modo quo iudex. verbo sed quæro. G. sed arbitrator non tenetur, nisi de dolo & lata culpa: quia contractus celebratur solum gratia compromittentis. argument. l. 1. §. 1. ff. si mentor fal. mo. dixe. secundum Bartol. Idem in consiliario. ff. mandati. l. idemque. §. si quis ea. Baldus. uide infra. de re iudica. §. iudex facit. ¶ Si compromittitur in tres simpliciter, & vnus sit inhabilis, non valet compromissum, quoad duos. §. potest. versicu. sed quid si. G. Nam quando committitur aliquid copulatiue: illa copula videtur esse de forma compromissi, a qua non potest recedi. l. Pedius. §. 1. de arbitris. Baldus. Vide supra. §. si compromittitur. ¶ Ordinarius causæ non potest compellere partes, vt compromittant in eum de eadem causa, nec sponte recipere secundum leges: secundum canones sic: sed de alia bene potest recipere sponte. ff. eod. l. 3. in fin. & l. fed & si per seruum. §. 2. G. in uersicul. sed nunquid. & uide gloss. dictæ l sed & si §. 1. eodem titul. ¶ Compromissum & actus partium & processus arbitrij, tenet figuram & similitudinem iudiciorum in personis: nisi sint personæ prohibitæ in iure gentium uel diuino. Item in ordine substantiali iudiciorum, non accidentali: ut est de satisdatione. vide infra. §. minor. versicul. quæ, &c. Bald. ¶ Dicit Bartolus in l. si quis arbitratu. de uerbo. obligatio. quod si perfecto contractu committitur de aliquo, quod ei defuit, quod eo non arbitrante recurritur ad arbitrium boni uiri. ff. de contrahenda emptione. l. officio. & l. donum, secus si compromittitur de contractu futuro, secundum Bartolum. & vide ſ. eodem §. primo. versicul. eligitur etiam. Tu dic, ut notatur C. de contrahend. emptio. l. in emptione. & de regulis iuris. l. in personam. Non obstat lex, officio. quia ibi fuit contractum simpliciter, non per uiam compromissi. Bald. ¶ Minor non habeus curatorem potest compromittere, sicut & cõtrahere: sed non procedere ad actus iudiciales coram arbitro: quia compromissum tenet instar contractus, sed processus sequens tenet instar iudicii: in dubio tamen qui compromisit, præsumitur ætatis legitimæ. ut ff. eodem. l. tertia, in principio. quia quilibet præsumitur idoneus. ff. de probationibus. l. ab ea parte. §. finali. ¶ In §. restat. versiculo, quid de minore. G. Vide ff. de minoribus. l. si minor. §. minores. & in textu & gloss. & supra §. compromissum. ¶ Vasallus potest compromittere de feudo in sui præiudicium, non domini, uersicu. sed nunquid vasallus. G. Illud est uerum, quoad personalem obligationem, non quoad realem fundi alienationem. argumentum

mentum C. ne rei do. vel templo. l. vniuersitas. nisi domino concedente: vt ff. de seruitu. rusticor. prædiorum. l. cum esset. §. fina. Et idem in emphyteuta, præsertim cum persona prohibita. ff. de verborum obligationibus. l. si ita quis. §. eadem lege. in glo. Bald. ¶ Rector ecclesiæ potest compromittere de tit. suo, non de bonis ecclesiæ. versicu. sed nunquid clericus. vide infr. eod. §. fina. in fin. ¶ Compromissa personalia sunt, cum processus factus sit probatorius: & tunc sententia transit ad hæredem. in §. differt. versic. 2. vide infra. eo. §. an arbitrator. & §. præceptum. & infra. §. proximo. ¶ Confessio famosa coram arbitro non infamat: quia non est facta in vero iudicio. not. ff. de infami. l. quid ergo. §. ex compromisso. ¶ Item quia confessio & sententia sunt duo proportionabilia: & si sententia non infamat, nec confessio: vt ibi notatur. quod est notatu dignum. Bald. ¶ An arbitramentum finiatur morte compromittentis. §. igitur. versic. sed nunquid. G. Vide ff. de lega. 3. l. si fic. §. fina. per Iacobum de Aret. ¶ Arbitramentum est sententia, vel laudum. Compromissum est conuentio partium. Vnde primum transit ad hæredes. ff. eo. l. quamuis. Secundum non, nisi id fuerit actum. eo. titu. capitu. vltimo. quia multum sic vsitatur. Dicitur arbitrium arbitrandi potestas. Ioan. in additionibus. in §. arbiter. versic. est autem differentia, secundum quosdam. Vbert. dixit, quòd compromissum in arbitratorem non est proprie compromissum: sed quoddam pactum. G. f. super contractu: sed super lite est verum compromissum. Et hoc facit ad statutum Perusij, quo cauetur, quod non valeat compromissum, nisi in præsentem & acceptantem. Nam si de lite compromittitur, habet locum statutum. Si autem in declaratione contractus, non habet locum statutum, sed ius commune, & sic valet. Nam verba statuti sunt stricte intelligenda & proprie. ¶ Item valet, si tertius arbiter eligatur per primos duos. Nam valet electio in absentia: quia ista electio non est compromissum infra. eo. §. sequitur. versic. sed nunquid iste tertius. per G. ¶ Ante litem contestatam coram arbitro sunt compromissa perpetua: sed lite contestata finiuntur triennio, secundum Azo. non vi triennij, sed vi desertionis. Nam vi triennij sola instantia, non conuentio expirat: vt not. in l. item si vnus. §. j. ff. de arb. De hoc in §. differt. versic. item, vt infra. ¶ Coram arbitratore autem non cadit instantia: ergo nec eremodicium: vt not. supra. eod. §. in arbitramentum. ¶ An arbitrator possit apponere conditionem: vt, Condemno te ad restitutionem. capi. habito pretio: cum de pretio, non esset compromissum? Et sentit quod sic. secus in arbitro. in §. excipitur. versic. sed pone quod liti. G. & C. de sent. l. cum eorum. & l. cum iudex. ff. de rei ven. l. in fundo. in fin. Sed ibi loquitur coram iudice, qui non habet iurisdictionem coarctatam. Hac ratione videtur, quod arbitrator possit admittere compensationem, de qua non est compromissum expresse: quia potest componere inter partes, & quia compensatio est imaginaria solutio. & quia fundatur in æquitate, & quia est similis exceptioni doli. de distra. pigno. l. & si debitor. & ff. de adminis. tuto. l. inter tutores. & Institu. de act. §. in bonæ fidei. In contrarium facit, quia habet instar reconuentionis. C. de compens. l. neque. quæ non potest fieri coram arbitro. extra. de arbitris. capitu. cum dilectus. Item quia est quæstio, quæ potest examinari seorsum a principali, nec est rescissoria, neque contigua: ergo nec ueniet, ex quo non fuit plenum, id est, generale compromissum: vt l. si cum dies. §. plenum. Item ex communicatus potest excipere: & tamen nó potest compensare. ext. de iudic. cap. intelleximus. quia non est mera defensio. Et pro hoc facit quod Bald. not. in l. quoniam Alexandrum. C. de adult. ¶ Item compromissa suæ stricti iuris. & non prorogantur. ff. de arbi. l. non distinguemus. §. illud. Et ad hoc facit quod not. infra. de recus. §. effectus. versic. item quid si vna solutio. Aut compensatio nascitur ex eadem causa: vt ff. pro so. l. de illo & tunc potest opponi: ut ff. famil. erciscun. l. Mæuius. §. arbiter. Aut ex alia causa: & tunc coram mero arbitro non potest opponi: nec potest incidere coram eo: sed arbitrator, si vult, potest conditionaliter absoluere, ut, Absoluo te ab vndecim, de quibus est compromissum, si tu absoluis aduersarium tuum a totidem, de quib. compensatio opponitur. Iubere enim de eo, de quo non est compromissum, non potest, sed conditionem adijcere, suadente æquitate. & sic iudex quoque appellationis cognoscit de compensatione primo non obiecta. infra. de appella. §. penul. versicu. sed nunquid in causa. vbi uideas. Nec per prædicta nego arbitros de exceptionibus cognituros: nam de omnibus exceptionibus, sine quibus non potest rite & recte procedi, uel recte iudicari, cognoscunt: vt de dilatorijs & peremptorijs. ff. eod. l. non distinguemus. §. finis. Sed exceptio compensationis non respicit iniquitatem pronunciationis: nec intrinsecus venit, sed extrinsecus. Nam in ea non de æquitate libelli, sed de æquitate exceptionis disputatur, quod longe distat a facto principali, de quo fuit compromissum. ¶ De beneficio autem diuisionis cessionis, & excussionis cognoscit: quia moratoria exceptio, & quælibet potest opponi coram arbitro, sicut & coram iudice. Non enim, qui compromittit, sua iura perdit, nec suas exceptiones: sicut nec actor suas actiones. Neuter enim sua arma perdit compromittendo: imo uterque se armat ad bellum ciuilis discriminis ingressurus. Baldus. ¶ An autem exceptio præposterationis possit opponi, vide infra eo. §. fin. & vide prox. §. de recusatio. ¶ Potest etiam arbiter cognoscere de fructibus & interesse accessorie uenientibus: vt not. ff. eo. l. qui arbiter. & l. non distinguemus. §. de officio. De pœna autem contractus vel compromissi non cognoscit. ff. eod. l. quid tamen. §. fina. Et ratio differentiæ est, quia fructus veniunt ex consequentia principalis petitionis. Item si quis petit fructus, etiam interesse videtur petijsse. ff. si seruitus vendicet corpus. §. in confessoria. ubi de hoc. quod est ibi notabile. sed pœnuentionalis uenit iure actionis. ¶ Et omnis actio est nobilis, & pertinet. Officium autem iudicis in accessorijs est mercenarium, & regulatur principali. ff. de actio. empt. l. qui per collusionem. §. vlti. & ideo est mercenarium: quia rursus aliud sibi famulari non poterit, ut not. ff. de petitio. hæreditatis. l. hæres furiosi. §. finali. secundum vnam lecturam. Vide circa prædicta Bartholomæum Andream, extra, de arbitra. capitu. cum dilectus. ¶ Si plures compromittunt pro qualibet parte, non facta mentione suorum hæredum, nec sunt cum compromittentium uiuit, & res est diuidua, & quilibet litigat pro parte, durat compromissum: & tot sunt compromissa, quot sunt partes & personæ. C. communi diuidun. l. ad officium. ff. de uerborum obligationi. l. 1. & de iniurijs. l. si plures, secus, si res erat indiuidua: quia tunc finitum fuit compromissum. Similiter si quis promittit pro se & uxore, non facta mentione hæredum, promittit de rato, non finitur compromissum morte uxoris: cum executio contra compromittentem fieri debeat. ff. de procu. l. Plautius. Ioan. And. in addit. in §. finitur. uersicu. item morte legatorum. ¶ Si quindecim petam, & unus arbiter condemnat in quinque, alter in decem, non habet locum electio tertij: quia isti de quinque concordant, etiam si ille de decem in contrarium protestetur: quia maior numerus affirmatiuus incommutabili ueritate minorem continet, & præsupponit: ut dicúnt arithmetici & geometræ: maior, inquiunt, numerus minorem numerat: ut infra. de iureiurando. §. plus in se & probatur in d. l. diem. §. si plures. & supra. §. sequitur. uersi. notate. G. Hoc uerum ubi in causa consonant, sed in quantitate se excedunt. Sed si in facto uel æquitate causæ dissonant: ut qa unus declarat nomine pretij libri esse promissa decem, & alter quinque, dicit tunc est locus electioni tertij: quia non sunt concordes. ff. loca. l. si decem. Item in absolutione non sunt concordes: qa qui in plus ademnat, minus absoluit. Quando igitur ualet nam condemnatio partis sine absolutione concordi nulla est. ff. de doli excep. l. apud. §. ij. Solu. tacite uidentur esse concordes: ut d. §. si plures. Bal. Vide infra proximo. §. & extr. de re iudica. c. j. lib. 6. ¶ Sed quid si sunt tres, unus condemnat in quinque pure, alij in decem ad annum? Certe tunc propter additionem temporis præualet sententia in decem. Item si adijciatur locus uel alia adiectio. ff. de uerborum obligationib. l. j. §. cum addijcitur. In uersic. quid si arbiter. G. & uide infra. proxim. Quid si unus dixit in 20. flor. alter in 40. flore. qui tantum ualent? Dic quod formaliter sunt concordes. ff. de uerborum obligationib. l. quæ extrinsecus. Baldus. ¶ Si quis est arbiter & arbitrator, uidetur procedere, & pronunciare ea uia quæ nullidior est. Caueat tamen sibi actor, ne formet libellum coram eo, tanquam coram mero arbitro: quia tunc uideretur elegisse certam uiam. uersicu. sed pone. & sequen. G. uide supra §. a sententia. Arbiter uidetur acceptasse tacendo. uersicu. sed nunquid. per l. si filius. ff. ad Macedo. G. ¶ Tertius arbiter electus iuris auctoritate, non est uerus arbiter: nec laudat, sed præcipit, & consulit: & duo debent ibi parere, uel sponte, uel iudice comminante. uersicu. sed nunquid ille. G. Dy. dicit, quod est uerus arbiter. & debet laudare. ff. de furt. l. si dominium. Et idem disputando tenuit Francisc. Accursi. & Iacob. de Aren. quod est uerus. Ergo necesse habet, & potest cum altero pronunciare: timo discordantib. duobus potest tertius ferre sententiam, quæ præualet. ff. eod. l. item si unus. §. principaliter. per Accur. & Bald. Si autem est electus auctoritate compromittentium, tunc certum est quod est arbiter. ff. de seruitu. rustico. prædio. l. cum esset. §. fina. not. Bald. An possit adijci in compromisso de habendo consilio, uel de sequendo, uel simile? Dicit Innoc. quod sic. capitu. si pro debilitate. extra. de officio deleg. Quid de consilio confectionis instrumenti, uide infra. de instrum. edi. §. si tabellio inest. Baldus. ¶ Renunciari non potest iuri futuræ reductionis, si qua erit, sed pacto remitti potest, secundum quosdam. uersic. item quid si compromissum. G. Dicit not. per Cyn. C. eod. l. pen. lib. in capitu. indultum. de regu. iur. lib sexto. Et per me. ff. de condict. indeb. l. si procurator. in lect. Bald. & nimia cautela est suspecta, & insolitæ renunciationum clausulæ. ff. de condict. indebi. l. 6. ubi de hoc, uide supra. eod. §. & not. infra. eod. De homologatione. in fin. uersicu. illud sciendum. ¶ Nota quod officium tertij uel adiuncti expirat expirante tempore compromissi. C. quando tutor. uel curator. esse desierit. l. j. not. Bald. ¶ Tertius arbiter non dicitur esse de numero, sed de auctoritate. Et dicitur tertius, id est, medius, non plicans in aliquam partem: supra. eo. §. tertius. ¶ Nota in iudicibus, quod si duobus discordantibus datur tertius, tota auctoritas stat in illo tertio. C. de appella. l. in offerendis. uersicu. ita tamen. Bald. Quibus remedijs constringantur primi arbitri, si nullo modo uolunt concordare in electione tertij, infra. de recusa. §. effectus. uersicu. item quid si duo uolunt. per G. & ff. de liber. lega. l. si duobus. Quo iure petatur reductio ad arbitrium boni uiri? Dic quod officio iudicis: & cautum est, si petatur intra decem dies ne uideatur homologari. uer. sed quo iure. & uersicu. sequen. G. ¶ Duobus modis potest peti reductio, scilicet, excipiendo & agendo. Excipiendo non simpliciter de iniquitate, sed adiuncta incidenter petitione reductionis. ff. eod. l. non distinguemus. §. cum quidam. in fine. & de in officio. testamen. l. Papinianus. §. si filius. & tunc qui est iudex primæ causæ, est iudex secundæ & reductionis causæ, uide supra. eod. §. petitio reductionis. C. de iudic. l. quoties. & not. ff. de inoff. testamen. l. si suspecta. §. fina. & ista exceptio est perpetua. C. si ma. fa. sine decret. l. j. ff. de exceptio. doli. l. pure. §. fina. Agendo, & hoc dupliciter: quia aut est laudum latum super contractu, aut super lite: si super contractu ad inchoationé si contractus, puta societatis: & tunc agitur ad excipien. actione ex eo contractu. ut l. unde si Neruæ. ff. pro socio. ibi dum dicit, per iudicium bonæ fidei, idest, per actionem pro socio. Nam officium iudicis non est bonæ fidei. Si uero est laudatum super lite: tunc aut est laudum transigẽdo, aliquo dato uel retento, uel condemnando, uel absoluendo: & tunc officio iudicis agendum est: quia non est prodita certa actio. argu. ff. de minorib. l. quod si minor. §. fin. C. unde ui. l. pen. ¶ Quod officium iudicis debet implorari intra quadriennium, sicut restitutio in integrum. C. qui. ex cau. ma. l. in contractib. Vel dic, quod est perpetuum. C. de præscrip. 30. anno. l. sicut. & ff. de contrah. empt. l. officio. quod est uerius per regulam generalem. l. ij. C. de constitu. pecu. Facit, quod in fine not. C. de fal. l. querelam. & sic falsa est opin. quod intra decem dies. Nec obst. l. pen. C. eo. quia loquitur in uero arbitrio, non arbitramento. Non. n debemus extendere legem illã, quæ loquitur in arbitro, ad arbitratorem. Et ista est communis opin. Bald. uide supra. eo. §. an processus reductionis. & §. petitio reductionis. & §. j. in fin. & in §. de homologatione. Bald. Sed an pendente causa reductionis possit arbitramentum executioni mandari? Videtur q fic, si per formã alicuius statuti habet executionẽ paratam. & hoc qua tuor rationibus. Primo, quia præsumitur perens reductionem facere causa moderandæ solutionis. C. de ordi. cog. l. fin. C. de fal. l. satis aperte. Secundo, quia causa executionis est summaria: unde non retardatur per petitionem, quæ requirit, cognitionem plenariam. C. de compensa. l. fina. C. de edict. diui Adria. tollen. l. secunda. ff. ad Trebellia. l. ille a quo. ff. de re iudicata. l. à diuo Pio. §. quod si super rebus. Tertio, quia ista uidetur mutuæ petitiones: & in sum

merijs

mariis summaria petitio non suspenditur per reconuentionem causæ nõ summariæ:ut in cap.1.de mutu.petit. Quartò, quia quando duo iudicia sic se habent,quod unum ad alterum sunt pariter oppositæ:unum non impedit processum alterius.ff.de exceptione rei iudicatæ.l.si inter me & te. Quinto uidetur probari hoc per id,quod not.Innocen.de offi. deleg. cap. cum in iure peritus.In contrarium uidetur pluribus rationibus.Primo ex natura præiudicialium.Nam quæstio præiudicialis præferenda est.ff.de iu dic.l.per minorem.& not in l. qđ prior.eodem.titu.& semper intelligitur preuenire, etiam si sit postea mota.ff.de noxa.l.si ad libertatem. in principio. Secundo,quia non debet iudex exequi, quod postea subiacet retractationi.ar.ff.de excu.tuto.l.diximus. Tertio quia reductio habet instar appellationis:ergo interim nihil est innouandum.C.de transact.l. si causa cognita. Quarto,quia actio præiudicialis habet instar exceptionis,ut not. in dicto.§.si filius.sed exceptio obstat:ergo,&c. Quinto,videtur casus ex coniunctione duarum legum.Si enim filius erat debitor patris ex sententia: & pater moriens instituit extraneum, filio exhæredato : potest filius conueniri petitione hæreditatis,tãquam iure prior:& habet paratam executionem. ff.de peti.hæred.l.item veniunt.§.idem recte. quam tamen filius opponendo querelam reiicit.Casus ergo est in d.§.si filius.quod uerum credo,si causa reductionis intra duos menses debeat finiri,forte ex forma statuti.ar.ff. de iure fisc.l.aufertur.§.qui compensationem. Si autem requireret longum tractum:tunc posset iudex exequi recepta cautione.extra.de in integ.restc.suscitata. Pro prima parte facit de ap.capitu.pastoralis.in princip. conIuncto.supra.eodem titu.§.1.ver.nunc tamen Bal. ¶ Ad hoc ut valet cõpromissum,sufficit quod reus etiam extra iudicium negauerit: licet possit de facili conueniri.C.de transact.l.præses.& l.interpositas. §. primo.quod not.Bald. ¶ Valet compromissum etiam de vno articulo.ff.qui satisda re cogantur.l.arbitro.C.de pact.l.penul.& tunc laudum habet vim interlocutoriæ.Bald. Vide supra eodem.§.potest de vno articulo. ¶ Ex forma statuti veniens contra laudum punitur in centum:quæritur vtrum excusetur ab ista pœna habens iustam causam litigandi ? Et dic quod sic,per gloss.or din.C.quorum appella.non reci.l.ab executione. iuncto text. cum glo.quæ incipit adhibita distinctione quod est valde notabile.Bal. ¶ Sed quid si statutum dicit,quod contra laudum nil possit obiici:an poterit peti reductio ? Et dic quod non.argumen.ff.de alea.l.1.§.quod autem. Idem si dicat,quod nihil possit excipi. Nam cui denegatur exceptio, & actio, per quam deuenitur ad excipiendum.C.de transact.l.nec intentio. ff.solu. matr.cum mulier.& quod not.ff.de mino.l.in causæ.in princip.per glos. & per Cyn.in quæst.Nam nec minor aduersus laudum hoc casu posset restitui in integrum.secundum Cy.ibidem,quod est no. Si dicit,quod non possit agi,videtur quod possit excipi:quia quando excipit proprie loquendõ, non agit.de causa posse.c.3.per Innocent.Bald. ¶ Potest renunciari arbitramento sicut transactioni,& denuo compromitti.C.de transactio. l.si diuersa.quod not.Sed de re iudicata non potest compromitti : vt not. C. de episc.aud.l.si qua.per.Cyn.de arb.cap.si qua.per Innocen. ¶ De homologatione notandum est,quod in contractu vel arbitramento non habet locum homologatio.nam nulla lex hoc dicit:ergo stamus regulę. ff. de action.& obligat.l.obligationum fere.§.placet. Si tamen pars est præsens,laudo debet contradicere,ne acquiescere videatur.Arg.ff.ad Macedo.l.filius. C.de rela.l.1.ff.de fideiuss.tut.l.cum ostendimus.§.fin.ff.de pignor.l. si fideiussor.§ pater Ego uero credo,quod præsentia non habeatur pro consensu,sed facit bene præsumi pro iustitia laudi non contradicti.ar.eorum quæ nor.Innocen.& Hostien.in capi.quoniam contra.de probat.nisi notarius, scribat latam tali præsente & consentiente. Nam tunc præsentia haberetur pro consensu. Sic loquitur dicta l.cum ostendimus,in fine. Sed in uero arbitro habet locum homologatio,cum hac distinctione. Nam interdum, fit compromissum nudo pacto sine pœna:& tunc habet locum homologatio. C.eodem.l.penult. Interdum nudo pacto cum pœna:& tunc habet locum homologatio,quo ad laudi uigorem:quia lex non prouidet ei, qui sibi prospexit.C.de pact.conuen.l.fina.C.de procura.l.maritus.& quia soluendo pœnam non tenetur ad aliud.argumen. not.in l. prima.in princip. ff.de actio.empt.Et quia in commissione pœnæ videtur fieri quædam nouatio.naturalis enim obligatio nouari potest, vt no.ff.de pact.l. rescriptũ §.si pacto.Dixit Azo,quod aut erat apposita pœna sine clausula, rato manente laudo & compromisso:aut cum alia clausula.Primo casu homologatio cessat:secundo casu habet locum homologatio, quasi sint plura compromissa.vnum cum pœna:alterum sine pœna,versi.quid ergo. G. Ita dicit gloss.ff.de arbit.l.secunda. Hanc partem tenuit Cyn.& Bartol.quia plures clausulæ habent vim diuersorum factorum.& est simile ff.de hæred.institu.l.contra eos.in prin.ibi autem duplici,&c.de condi.indeb.l. hęc scriptura. Interdum compromittitur per stipulationem sine pœna:& tunc dicunt quidam, quod cessat homologationis rigor, sed agitur ad interesse, quod tacite facta stipulatione continetur.ff.de arbi.l.diem proferre.§.final. Alii dicunt,qđ cadit homologatio : quia petitio ad interesse descendit potius ex prouisione legali causa coadiuuandi laudum,non causa perimendi,quod credo verius. Interdum compromittitur per stipulationem cum pœna:& tunc aut est adiecta clausula,aut nõ:vt in pacto.Non tñ mihi placet illa rõ qđ duo iudicantur ꝓmissa,sed potius est vnũ,licet habẽs plura capita.de pd.& demõ.l.hac scriptura. Nec fit hoc casu nouatio.ff.de verbor.oblig. l. ita stipulatus. §. fin.ff.de transa. l.qui fidem.& maxime, quia obligatio naturalis est de iure gentium: vnde non nouatur à pœna : vt ff. de actio.empt.l.prædia.ff.pro soc.l.duo. Illud sciendum est,quod homologatio debet sequi laudum,non præcedere,scilicet ex interuallo:vt d.l.pen. C.eod. Bald. Vide supra eodem.§.& nota.& supra.eodem.§.quo iure.in fi ¶ Sed illud quæritur,dicit statutum, quod pœna inserta dationi quantitatis,non possit peti.Modo arbiter condemnauit ad dandum quantitatem:non datur : petitur pœna, quæritur an possit ? Et videtur quod sic. Nam pœna petitur ex compromisso, non ex laudo.Sed attento compromisso pœna non est apposita certæ rei,sed facto, scilicet sententiæ arbitri. ff.de verb.obl.g.l.2.in fin. In contrarium facit quod no.ibi Dyn. scilicet quod pœna compromissi videtur inserta dationi,si arbiter iubet dare.implicite enim [illegible] secundum Dyn.& Bartol.Sed pro prima parte videtur,quod possit peti pœna:quia petitur loco contemptus,non loco solutionis.ff.eod.l. si quis. rem.Sed ad hoc respondetur,quod aut mora committitur in non soluendo:& tunc petitur loco solutionis,non loco contemptus : & ideo non potest peti vna cum principali.ff.eo.l.Celsus. Aut in alio committitur mora: & tunc loquitur lex contraria.& sic non obstat. Sol. De iure communi illa pœna potest peti:quia non videtur apposita in fraudem usurarum, sed ad vigorem compromissi.vt not.Iac.Bu.de usur.l.cum allegas.& authen.ad hæc.in lect. Aut loquitur considerato dicto statuto:& tunc aut laudum requirit aliquod factum cum datione:& tunc potest peti ratione facti. Facit quod no.ff.si cer.pe.l.rogasti.§.fi.per Iac. Aut iubet simpliciter dari: & tũc dubium est.Sed idem puto propter naturam compromissorum.ff.e.l.3.§.i. & l.Celsus. Et statutum debet intelligi,vbi non offenditur tertia persona, quæ non contraxit:sed hic non solum offenditur pars,sed arbiter. Bald. ¶ Terminus assignatus tertio arbitro à statuto non currit,nisi a die notificationis.C.de excus.tut.l.quinquaginta.postea non excusatur.C.eo.l.amplissimi.2.resp.vide infra.de proc.§.procurator. ¶ An regulares uel simplices monachi possint compromittere.uer.item potest.cum seq. G.ff. de iud.l.cum prætor.in fi. Priores sunt sui iuris, & quasi emancipati uiuunt, secundum Lap.de S.Miniato.uide idem in c.ne nimia.de religiosi.dominibus in notula. ¶ Si actum est in compromisso,ut possit semel & pluries iudicari,non propterea poterit ex interuallo apponi modus & conditio,nisi reseruauerit.ff.fa.erc.l item Labeo. §.j.in gl.parua. & hoc operabit virtus clausulæ,ꝓ non credo verum.Sed vide quod no.Dy.ff.do verb.obl.l.tritticum.& ꝓ Cy.C.de inst.& sub.l.pe.§.in diffinitiua.versi.sed pone actor.Sed vi ꝓmissum diuisum : & super diuisis ꝑt peti pluries iudicari,nõ super eodẽ,ꝓ est no.G Sed ꝑseuerantia requiritur,quæ vno momento amputari nõ pot.ff.de pd.insti.l.liq. ita.vide in c.ne nimia.de reli.do.in notula. ¶ An dicatur paruisse arbitro,qui condemnatus soluit,sed postea vim fecit.ff.e. l.inter Castellianum.ver.sed pone quod argu.G.Vbi si tractus futuri temporis expectatur ex natura iudicii,tunc committitur pœna,alias non.ff.de sol.l.in numerationibus, Bald. ¶ Aut tacita conditio inest ad inchoationem obligationis,aut ad executionem, aut ad expirationem. Primo casu non nascitur obligatio: vt not.ff.de pact.l.item quia. Secũdo nascitur obligatio,sed eliditur per exceptionem.ff.e.l.ita demum ff.loc.l.quæro. §.inter. Tertio casu nascitur,sed soluitur secundum naturam contractus.ff.de in diem addi.l.2.vbi de hoc Bal. Præceptũ arbitri aliud est monitorium, & non transit in aliud tempus. vt l.diem.§.si intra.ff.eo. ibi erat dilatio expectatoria, quæ non transit in successorem.G. ¶ No.quod termini bannorum,qui multi sunt,nõ incidunt in tempus successoris termini bannorum: sed diffinitiue præcepta sunt ꝑpetua, licet cum illis expiret iurisdictio. vt l.iudex.de re iud. Decreta etiam transeunt in successorem.l.quamuis.ff.de rebus,eo & acta facta.ff.de iud.l.proponebatur. vide supra tit.1.§. præceptum.& §.compromissa.& j.de accus.§.annotandus. ¶ An valeat sententia arbitrorum parte non citata ? Quidam volunt quod non.ff.de verb.oblig. l.si quis arbitratu.& de adil.edict.l.quod si nolit.§.fin. & de in diem addic. l.necesse.& de leg.2.l.si tamen. In cõtrarium facit : quia citatio est de processu. Iusfit.de pœn.teme.litig. in fi. Sed arbitrator non procedit iudiciaIiter. ergo non citat. Idem iudicat die Dominico. C.de fer.l.fina.per Iaco. Hoc est uerius.quod nõ citat,si tamen amicabiliter monet ad instructionẽ sui,bene facit:& pars,quæ non compare.tad cum instruendum,dicitur impedire laudum ferendum:vt d.l.si quis arbitratu. ¶ Arbitratus non est sententia. Item arbitrator non est iudex,vel quasi:ideo non proprie citat : tamen non debet indiscusse procedere ad arbitrandum partibus. inauditis, quia merita causarum,&c.C.si per vim vel alio modo.l.fi.& ff.de ver. obli, l.si quis arbitratu. Item arbitramentum est stricti iuris, sicut transactio.C. de transactio.l.sub prætextu.Et si dicatur,quomodo est transactio,declaratio arbitratoris?Respon.quia id idem inuenio in alio casu C.de transac.l.si de posses.vide Cy.de contrahen.empt.l.fi.ff.de bon.possl.3.§. penu. ¶ An præsumatur contra laudum,ꝓ fuit latum clam? Respond.non:quia de hoc non potest facere pars quicquam,quin arbiter in secreto loquatur. in præiudicium tamen partis aliud præsumi non debet.arg.no.in l.Lucius. in fin. de leg.j tamen tali die citari non potest. Item ad hoc not.ff.de bon.poss.l.3. & penul. ¶ An compromissum generale sit vnum, vel plura? Dic quod vnũ quoad capitula prosecuta,vel scienter neglecta: sed quoad omissa per errorem, non reputatur vnum, sed plura : & ideo extenditur laudum ad ipsa omissa. Et sic est secundum quid vnum, & secundum quid plura.ff. eo.l. de rebus.ubi de hoc. Qđ enim esset simpliciter vnũ, nõ posset ꝓ parte valere, & ꝓparte nõ vide infra prox. An ¶ valeat laudũ ꝓ abstẽtõ citato? Dic ꝙ non:ne claudicet,& quin contra eum non valeret,&c. versi. pen. G. Ista ratio non valet:quia habet locum quãdo actus sit communiter gratia vtriusque : sed quando gratia vnius tantummodo,secus.& est melior ratio, quæ not.ff.de re iudi.l.furioso C.quomodo,& quãdo iudex.in l.ea quæ.facit qđ not.C.iudicijs.l. properandum. §. fin autem.ideo non valet : quia est lata omisso ordine iudiciorum: nam citatio est de ordine.Baldus. ¶ Sed quid si compromittitur causa diuisionis,an coram arbitro poterit opponi exceptio præposterationis?nam coram iudice potest opponi. ¶ Item non possessor prouocat ad diuisionem.l.1.C.famil. ercisc. Si vero possessor præsumitur hæres uel dominus,ratione possessionis, procedit iudicium, vt ibi dicitur Et si illa lex diceret quod præsumeretur dñs,hoc esset quantum ad iudicij ordinationem, non quantum ad efficacem probationem. C. vnde cogna.l.non ob hoc.ff.communi diuidund.l. communi diuidundo. §. inter prędones.quia non possidet ut hęres:ideo vincit in diuisorio,nisi titulum probet. Sed non potest sibi opponi exceptio præposterationis, quin prius debeat mouere petitionem hæreditatis. Nam petitio hæreditatis non datur possidenti. ff. de petitio. hæredi. l.si quis libertatem. uersicul. nam cum quidam. Et si dicatur,imo ex possessione transfertur onus probandi in aduersarium.ff. de probatio.l.circa. Solutio. Ibi erat possessio, in qua concurrebat consensus utriusque partis. Sic extr. de probatio. c.per tuas. Et si dicatur,quod etiam sine consensu alterius partis sufficit possessio,ut notatur in l.sicuti.§.sed si quæratur.ff.si seruit.vend. ¶ Aduerte.quod ille, qui est in possessione prædij sui, tamen non ideo præsumitur dominus eius:sed si est

in pos-

in possessione tam prædij, quam seruitutis, sic. quia in seruitutis possessione accedit patientia aduersarij. ff. de seruitutibus. l. fina. Item non obstat, quòd præsumitur quis prælatus ex possessione: quia est verum, quando lis non est constituta de beneficio: sed agit aliqua actione prælatus. nam tunc sufficit sibi quod est in possessione prælaturæ auctoritate superioris. Secus vero, si esset prædo. ff. de condictio. indebit. l. vrbana. de elect. capitu. querelam. de offic. præto. l. Barbarius. ¶ Aliud est enim quærere ad hoc, vt iudicium ordinem accipiat, de libe. cau. l. liberis. Aliud, vt persona legitimetur: aliud, vt diffinitiue de iure vel dominio pronuncietur: aliud est, quoad commoda possessionis: vt l. item Mela. §. pen. ff. ad leg. Aquil. aliud, quoad potestatem conditionis. C. ne vxo. pro mari. l. ob maritorum. vbi dominiũ non petitur principaliter propter se, sed venit incidenter propter aliud, & adminiculatiue: tunc possessio plus facit præsumi. ff. de solu. l. Titia. & de condi. institu. l. penul. Et dic vt ibi per Oldra. Cyn. & Barto. An ergo ista coram arbitro vera sint, videtur quod sic. ff. eod. l. non distinguemus. §. si is. Sed certe arbiter non potest cognoscere de eo, de quo compromissum non est: vt in §. de officio. & facit ff. si pars hæred. petatur. l. non possumus. G. ¶ Coram autem arbitratore exceptio præposterationis non habet locum: quia seruat ordinem iudiciorum. Et ista est exceptio ordinis: ut not. ff. de euict. l. si mancipium. §. si communi. Bald. ¶ Quid de alijs exceptionibus, vide supra. eodem. §. an arbitrator. vide. ff. de actio. & petitio. §. an qui. & infra. de positio. §. sed pone quod. Bald. ¶ An constitutio de duobus reis habeat locum in arbitro, vide infra. de citatio. §. j. ¶ In compromissis potest renunciari omnibus ferijs, etiam in honorem Dei, vide infra. de citatio. §. citatio est de processu. in fi. Sed contra not. Io. And. in c. fi. de ferijs. in verbo. arbitro. ¶ An arbiter possit supplere, vide j. de disputat. & alleg. §. fin. in fin. ¶ An arbitri possint facere præcepta sub pœna, vide infra. de senten. §. arbiter tamen.

ADDITIONES NOVAE.

* In l. non solum. C. de prædijs minorum, an tutor possit compromittere de re pupilli. Et videtur quod non per dictam l. quia compromissum quod habet vim transactionis. in auth. vt diffe. iud. §. si vero. sed transactio non potest fieri per tutorem de re pupilli, quæ non potest alienari sine decreto, ut dicit hæc l. ergo, &c. fingi enim lites possent, vt circunueniatur oratio diui seueri. l. j. de reb. eorum. ad quod facit quod dicitur in glo. ff. de transl. cum hi. nec ob. l. præses. C. de transa. quia ibi intelligitur quod tutor potest facere compromissum de re mobili, quæ potest alienari sine decreto. l. iurisiurandum. §. si tutor. de iureiur.
* Item potest facere de dubijs quæstionibus deficientibus probationibus, d. l. præses. & de inreiuran. l. tutor. vnde, intelligitur in rebus alienabilibus sine decreto. & non potest compromittere ut noceat pupillo: quia oportet vt prosit. l. tutor. de pactis. & l. pactum. eo. l. Iulianus. §. si a pupillo. de actio. empt. & l. nõ eo. de procur. sed pupillus potest compromittere de qualibet re cum auctoritate tutoris. intellige si cognoscat vt arbiter ille in quem cõpromissum fuerit, non sicut arbitrator, l. si pupillus. ff. de arb. nam si vt arbiter, eius auctoritas succedit loco decreti, cũ arbitria sint redacta ad instar iudiciorum. l. j. de arbitris. & in talibus non habet locum oratio diui seueri. dico tamen si tutor compromittit nomine suo, ipse tutor obligatur, cum excedat terminos administrationis. vt l. si post mortem. ff. quando ex fac. tuto. Richar. malum. ubi supra. facit do. Signor. in consilijs in 3. parte. l. quæstione. & in rub.
* Nota quod compromissa sunt stricti iuris, & stricte interpretanda. l. si cum dies. §. plenum. ver. id enim. de arb. ff.
* Quot sunt species arbitrorum, Archi. in c. arbitri. de offic. deleg. lib. 6. licet à sententia arbitri non possit appellari, tamen contra eius sententiam potest supplicari, Archi. vbi supra. & 2. quæst. 6. quid de arbi. & c. non sine. extra de arbi.
* Quid si fiat compromissum in aliquem præsentem, qui nihil dicit, nec contra dicit, an videatur in se arbitrium suscipere? dic quod nisi probetur aliquid de voluntate eius, non uidetur iudicium suscipere, quia eo inuito poterant in eum consentire, argu. l. gaius. de pigno. actio. Guido de suz. in l. iij. §. tamet si. ff. de arbi. Homo bonus de Cremona tenet quod ex quo sunt presentes, si non contradicunt, videntur recipere. ff. de his qui no. infa. l. quid ergo. idem dicit si sint absentes, & statim cum sciunt non contradicunt corã testibus, ar. l. si filius. ad Mace. & l. filius. §. inuitus. ff. de procur. Non ob. l. si merces. in prin. loca. quia forte ibi non susceperat: uel si susceperat, nõ fuit compulsus, cum posset compelli.
* In l. si cum dies. in prin. ff. de arbitris. ibi, compromittere voluerunt, &c. not. quod non dicitur compromissum nisi a die acceptationis. ergo ante acceptationem non currit terminus arbitro: quia non est arbiter ante acceptationem, ar. l. tali. de iure do. in prin. Bal.
l. sed & si restituatur. §. ex qualibet. de iudi. nota ex isto tex. q̃ ille qui nõ est cogi iudicium sumere, non potest cogi ad compromissum: vnde exceptio declinatoria impedit processum qui alias intentatur ex forma alicu statuti, quia istud compromissum succedit loco iudicij. ergo, &c. per rationem huius literæ. Bal.
non distinguemus. §. quæsitum. ff. de arbi. per hunc text. determinatur, statuto cauetur, q̃ de quæstionibus inter affines debeat fieri compromissum, modo si factum est compromissum in causa principali, & lata sententia petitur reductio, vel appellatum est, & dicit appellatus denuo fieri compromissum debere, quia est quæstio, per not. in l. & si post rem. de tran. hunc §. dicitur quod non potest cogi ad compromittendum ex dispositione huius statuti, & sufficit semel esse paritum statuto. & ita tenent Iaco. Butre. & Dynus per l. boues. §. hoc sermone. de verbo. significa. & l. hanc cõditio. ff. de condi. & demon. hæc Bal. in l. fideicommissa. §. pen. de leg. 3. & l. si quis. §. hæc vox. ff. de edendo. & no. inf.
* Furiosus habens dilucida interualla non potest esse arbiter, vt l. sed si in seruum. §. j. ff. de arbit. & ff de iudic. l. cum furiosus. in prima glo. & quod furiosus non possit esse arbiter. probatur per l. sed & si in seruum. §. fina. ff. de arbitr.
* Nota q̃ arbitria mediantibus ipsis arbitris censentur dispositiones partium. l. fi. C. de contrah. emp. & l. si quis arbitratu. de verb. ob. & l. item eorũ. §. j. ff. quod cuiusque vniuersi.
* De tertio arbitro qui assumitur est differentia, utrum assumatur a iudice, uel a partibus, uel ab arbitris: quia si assumitur a partibus, dicitur nouum compromissum: si autem a iudice, vel ab arbitris, non, sed dicitur tertius assumptus. Bar. in l. si dominium. ff. de fur.
* Nota, quod filiusfam. potest esse arbiter inuito patre, l. iij. §. sed si filius. ff. de pecul.
* An filiusfam. possit litigare & compromittere coram arbitro sine consensu patris? glo. & Iaco. Butri. in l. cum non solum. C. de bonis. quæ lib. tenent quod sic.
* Si sunt plures compromittentes, & vnus non paret, omnes tenentur, l. stipulationum. de verb. ob.
* Si arbitro est data potestas auferendi multum & parum, non potest peti reductio ad arbitrium boni viri. Hostien. in c. humilis. de maio. & obed. circa hoc uide Ioannem Andr. in addi. Specu. supra, in tit. de arbitro. §. sequitur hic. sed ex æquitate iudex debet corrigere & occurrere iniquitati, vt scripsit Io. And. in c. quintauallis. extra, de iureiu. in gl. mag. vide inf. ver. an valeat pactum. & ver. an impediatur.
* Quid si fiat compromissum in Titium, & si non acceptauit. in Caium: an valeat compromissum alternatum? Bald. tenet quod sic in l. item si vnus. §. sed si ita. ff. de arbitr. item nota ex dicto text. quod alternatiua posita inter personas arbitrorum non resoluitur in coniunctam, sed in tali alternatiua pertinet electio ad partes. pro quo. l. si duos. in princip. de excu. tutor. Bald.
* In l. item si vnus. §. principaliter. ff. de arbi. Bald. not. quod per dissensum duorum arbitrorum primorum uenitur ad electionem tertij, & hoc siue dissentiant in pronunciando, siue in procedendo: & ex hoc patet, quia si duo primi arbitri laudant in discordia, quod nõ sunt functi officio suo, ideo adhuc debet eligi tertius: quia arbitri non possunt derogare prouisioni istius. §. quæ est inducta in partium fauorem, non arbitratorum.
* An si partes nolint parere sententiæ huius tertij committatur pœna, Iacob. Butri. quod non: sed ex eius sententia nascitur actio in factum, ut dicto §.
* Nota q̃ arbitrator potest eligi cum sacramento. l. hac edictali. §. his illud. versi. mobilium. C. de secun. nup. quod secus in arbitro. ut ibi no. Bal. in authen. decernit. C. de arbi. & tenet quod non.
* An possit fieri compromissum de eo de quo est semel lata sententia. not. in l. si causa. C. de transact. & Innocen. in capitu. exposita. de arbitris, tenet quod non.
* Pone quod arbiter me condemnauit tibi in mille, tu petijsti reduci sententiam ad arbitrium boni uiri, & in hac reductione fui condemnatus in centum, nunquid si non soluam, incidam in pœnam compromissi? Bar. in l. multa. ff. de condi. & dem. in prin.
* Pone quod in eadem sententia fui condemnatus tibi, & tu mihi ex diuersis causis ab arbitratore, tu petijsti reduci ad arbitrium boni viri, ego non petij, tu petis a me vt ego soluam tibi, vel incidam in pœnam cõpromissi. sic ego debeo dicere quod mihi soluat, vt ego soluere possim, alias stat per eum. & hoc postquam fuit declaratũ ipsum male petisse: alias interim posset peti executio, ut notauit Cy. in l. per hanc. C. de temp. app. Bar. in l. iulianus ait. ff. de condic. indeb.
* In l. eleganter. §. si quis post. de condic. indeb. uide rationem quare non valet transactio post rem iudicatam. text. dicit quod imperator: gloss. dicit quod ratio est, quia transactio debet esse de re dubia, sed quando iudicatum est, certum est? ergo &c. quod nota pro statutis quæ dicunt quod partes cogantur ad compromissum: quia si qui habent sententiam diffinitiuam, uel instrumentum, quod habet vim diffinitiuæ, non coguntur ad compromittendum, quia arbitramentum est quædam transactio: sed de eo quod certum est, non potest transigi, ergo &c. Sed si illud instrumentum non esset liquidum, sed posset aliquo modo in dubium reuocari, tunc secus. Barto. in l. post rem. de transact. Bald. & Ange. in l. cum hi. §. sed cum lis. ff. de transac. vult ergo Barto. cum gloss. quod donec potest sententia aliquo iuris remedio attentari, & quoties res est dubia uerisimiliter, quod potest transigi: alias non. & ex hoc infert quod si statuto cauetur quod de quæstionibus hat compromissum, habet locum quando est appellatum, quia tunc dubitatur an teneat sententia. quod sane intelligitur quando in principali causa non fuit compromissum factum: sed si ex forma statuti factum fuit compromissum in principali, quamuis appellationis causa pendeat, non coguntur partes de nouo cõpromissum facere, quia sufficit semel factum petitum. alias esset processus in infinitum, contra l. non distinguemus. §. quæsitum. de arbit. & l. fideicommissa. §. si quis. ff. de leg. 3. & ibi vide Barto. pro glo. fac. l. boues. §. hoc sermone. de verbo. significa. & ista est ueritas. alias sequeretur absurdum quod de reductione deberet fieri compromissum, quod est factũ. Philip. & Ange. Et ideo sit cautela cautis aduocatis cum uolunt facere fieri compromissum post sententiam, faciunt renunciare sententiæ, & quod erat decisum faciunt in dubium reuocari, & ita valet compromissum tanquam de re dubia. Bald. C. de transa. l. si causa. & l. si diuersa. Bald. & Ang. in l. post rem. ff. de transa. idem Ange. in l. cum hj. §. sed cum lis. eo. tit. & in l. j. eo. tit. ubi dicit quod si apponitur clausula, quod intelligatur compromissum de omni eo de quo fuit arbitratum, ualet etiam de re decisa. sed se ipsum corrigit in dicta l. cum hi. §. sed cum lis. fac. Bald. in l. si quis maior. C. de transa.
* An si est quæstio apud quem debeat ali pupillus, possit de hoc compromitti? Bartol. in l. non distinguemus. §. quæsitum. ff. de arbitr. dicit, quod non

non, etiam si statuto caueatur quod de omnibus quæstionibus debeat compromitti.

* Arbiter non recipit in testem in causa in qua est arbiter, Inn. in c. non sine. ff. de arb. no. Bar. in l. deferre. §. 1. ff. de iur. fisc.

* An sit idem in confessione emissa coram arbitro, arbitratore & tabellione, quod in confessione iudiciali? Bartol. in l. non fatetur. ff. de confe. tenet quod est differentia, quia in arbitro si est pœna vel rato manēte pacto, tūc idem quod in iudicio: alias posset reuocari: in arbitratore videtur adhibita extra iudicium

* Qualiter arbitramentum probetur iniquum, & quis probet? Bartol. ff. de verb. obli. l. si quis cum aliter. & l. in tuis. §. 1. ad trebe. & l. si societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. Dy. in simili in l. per hanc. C. de temp. app. vbi notatur quis habeat probare in causa appellationis an appellans, an appellatus? vide Ioan. And. in hoc titu de arb. in Spe. §. sequitur. vbi multa bona dicit, secundum Dyn. in consilio suo, & dicit quod dicens iniquum arbitrium, habet necessitatem probare, & in cap. in præsentia. de renunciatio, & in Spec. de syn. §. fin. in fi. & Cyn. in l. hi qui. de app. Ray. in l. si libertus. de operis lib.

* An arbiter possit pronunciare altera parte absente etiam per contumaciam? Spe. in titu. de arbi. §. differt. ver. item arbiter. tenet q̄ non, nisi sit actum in compromisso. secus in iudice. Item secus si est actum. co. ti. §. excipitur. circa finem.

* An super vsuris, & causis beneficialibus, & spiritualibus possit̄ promitti in arbitrium? & ar. Bal. in l. si, de meis. §. recepisse. ff. de arbi. Ioan. Andr. in add. Spe. ti. de arbitris. §. restat. & not. in l. non distinguemus. §. iulianus. de arbi. & §. de liberali. & Bal. in l. 1. C. de confes.

* An coram arbitratore possint recipi testes super matrimonio? Bal. in d. §. de liberali. de arbi. quod non.

* An compromittere sit lata culpa? Bar. in l. cum hæreditas. ad trebel. videtur dicere quod non.

* Quod ea quę publicam vtilitatem concernunt, non possunt in compromissum deduci, Bal. in l. fi. C. vbi & apud quem. vbi ponit hoc pro regula. item ponit ibi pro regula, q̄ nullus actus in quo de sui natura sententia habet ius potest in compromissum venire.

* An de causa tutelę possit compromitti? gl. q̄ fic. in l. prætor. de tut. & cur. da. ab his.

* Sed quid si statuto caueatur, q̄ certæ personę cogantur ad compromissum an tunc compellantur? Bar. ibi in dicta l. prætor.

* In capitu. cum olim. extra. de præscript. in versicul. arbitrium. potest ergo de spiritualibus compromitti & componi de arbi. ca. cum tempore. & in clericos, & in clericum & laicum. de arb. capitu. per tuas. Hostien. & Ioan. And.

* An de publica vel populari actione possit fieri compromissum? Ia. But. in l. licet. C. de procur.

* In l. nō distinguemus. §. si mulier. dicit Bal. q̄ si mater est tutrix filii sui, bene potest compromittere nomine filii sui pupilli: quia in tutela renunciauit Velleiano, vt in Aut. matri & auiæ.

* Si sunt plures compromittentes ex vna parte, vtrū quilibet videatur compromisisse insolidum? q̄ est vtile p̄ commissionem pœnæ. Bal. in l. diem proferre. §. si hæredis. ff. de arbi. & remittit ad no. per gl. & Ia. de Are. in l. si fic. §. 1. de leg. 1.

* An tutor possit facere cadere pupillum in pœnā compromissi? Bald. in l. si pupillus. de arbit. & l. si minor. §. si minores. de min. & no. in l. j. §. si procurator. ff. si quis ius dic. non obt.

* In l. non ex omnibus. de arbi. not. quod si arbiter potest mulctare cōtumacem, ergo non est finitum compromissum per contumaciam: sed contra facit l. diem. §. si quis. ff. e. vbi dicit q̄ desinit esse arbiter, ergo non pōt mulctari ab ipso. Guido de fuz. dicit, q̄ aut quis est contumax ad audiendā sententiam, & loquitur contra. aut circa præparatoria, vel media causæ, & tunc non incidit in pœnam: sed hoc non est verum, quia ex quo non comparet, facit q̄ actor non potest procedere: ergo incidit in pœnam, vt in contrario, & ideo solue vt gl. & hæc lex intelligitur quando erat actum vt soluat compromissum per contumaciam.

* In d. l. non ex omnibus nota, q̄ arbiter potest facere precepta pœnalia. sed gl. hic sentit contrarium, & melius quod non pōt, nisi habeat potestatem expressam per formam compromissi. vel per naturam actus intentati, ut l. si cum exceptione. §. hæc autem actio. ff. quod me causa. Bal.

* An arbiter possit testes cogere? Bal. in l. sed & interpellatur. ff. de arbi. dicit q̄ testes non possunt citari per arbitros, sed per iudicem debent citari: & si fine citatione deponant, valet eorum testimonium ar. eorum quæ no. in l. post legatum. §. iis verò. ff. de his qui. vt indig. Bal.

* An super alimentis possit compromitti? Vber. de Bo. no. in l. 1. §. quies. ff. de of. præf. vrb. & dicit quod vt arbiter cognoscat modo iudicario potest, sed vt cognoscat vt arbitrator & amicabilis compositor non potest cōpromitti.

* In l. qualem. ff. de arbitris nota. q̄ nō tenet compromissum, quando datur arbitro certa forma pronunciandi. & est ratio, quia illud arbitrium nō est arbitrium, & non est arbiter. sed potius executor. facit. ff. eo. l. item si vnus. §. pomp. de app. c. nouit. in ratione sui. & est ar. q̄ arbiter nō cogatur pronū ciare secundū scedulā datā à partibus, sicut plerūque fit: quia licet cōpromittant libere, tamen in secreto dant scedulam de communi consensu factam, vt ab ea non discedat. in contrarium fac. l. si conuenerit. de re iudi. hic allegata in gl. ibi, secundum legem nota q̄ arbiter debet seruare ius cōmune. Tu dic q̄ debet seruare statuta, & consuetudinem loci: alias grauaret partes. nam est quo statutum tollit ius commune, illud seruandum est in loco illo. C. de ædi. priua. l. an in totum. Bal.

* An in sententia arbitratoris requiratur præsentia pertis? Bald. in l. si quis arbitratu. de verbo obligatio. & quanto tempore durat ptās, ibidem per Bartol. Angel. Ibidem aliter dicit. & quod not. Bald. 10. coll. de lege Corradi. §. inter pares. & le. final. §. si quis. C. commun. de leg. & l. multa. de conditione & demonstratione. & aunhentic. si tamen. C. de temporibus. appella. per Bald. & l. final. de contrahend. empt. & l. falso. C. de diuersis rescript.

* An arbitrator possit in totum absoluere uel condemnare? Bartol. in l. quod si Ephesi. ff. de eo quod cert. loc.

* An vir & vxor tanquam affines cogantur ad compromissum virtute statuti. Bald. in l. prima. C. unde uir & vxor. ¶ Quid de bastardis? Innocent. in capitul. nonnulli. de rescrip. dicit quod naturales coguntur, sed non incestuosi, nec nepharij. ¶ Quid de duobus cognatis? not. in capitulo. quod super his. de consanguin. & affin. dicatis quod non sunt affines.

* An assumendo tertium dicatur nouum compromissum? Bartol. in l. si dominium. ff. de furtis. si a partibus assumatur, dicitur nouum compromissum: secus si ab arbitro.

* An arbiter post sententiam nullam: quia non seruauit ordinem iudiciorum, possit iterum iudicare? Inno. in rub. uel in c. j. de re iudica. & Bald. in l. fi. C. de contrahen. emp.

* Quid important hæc uerba, de iustitia & iure & ueritate? Bal. in l. iustitia. de iusti. & iur.

* An excommunicatus possit esse arbiter? Bartol. in l. cum pater. §. hæredi. tarum. de leg. secundo. Ioann. And. format in reg. iur dolo facit. de reg. iuris. & dicit quòd non potest esse arbitrator, sed mediator simplex ex cuius iuramento partes adinuicem concordarent: & sic contractus firmaretur ex partium conuentione, non ex arbitrio vel pronunciatione ipsius. Ioan. An.

* Quid si fit factum compromissum in Titium excommunicatum de dominio feudi: & promiserunt inuicem pronunciationem & laudum ferendum per dictam arbitrationem homologarej; & sic sententia lata pro possessore, homologari dictę partes petant pronunciata lauda ab ipso arbitratore, an homologatio quærat ius in reo, si constat ad actorem dominiū pertinere? Iacob. Butr. disputauit istam quæstionem: & finaliter soluit sic, videlicet quod non quæratur ius reo. & ad omnium solutionem præmitto quod hic notare debemus uerba tria, duo scilicet pronunciationem & laudum: & tertium scilicet homologatio: & ipsorum potestatem. & hæc verba pronuntiamentum & laudamentum secundum sui significatum designant duo concernentia primum actum iudicis, seu arbitratoris pronuntiantis, & eius dispositionem, secundum formam & auctoritatem sumptam ab ore & auctoritate pronuntiantis: & secundum quod actus est iure receptus: & non reiectus, uel reprobatus. primum per totum. de sententexcommunicat. & l. non distinguemus. §. nunc de officio. ff. de arbit. & l. cum antea. C. eod. & natura appellatiui est ut non plus significet quam repræsentet appellatum. l. hæredes. §. non nunquam. ad Treb. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic. scilicet quia mens, quæ erat in proprio colligatur & deprehendatur etiam & in proprio: quia eadem uel maior ratio q̄ ad dispositionem: preterea probatur in l. verbis. & in l. in pupillari. ff. de uulga. & pupil. & l. librorum. §. quod tamen Cassius. de leg. iij. Secundo. probatur ex l. secunda. de leg. tut. & l. non aliter. de leg. 3. Tertio prāmitto quod ea quę deficiunt ex iuris rigore, uel publico fauore consensu partium non corroborantur. l. si expressim. ff. de ap. & l. nemo potest. de leg. j. ex primo & tertio patet, quòd dispositio iudicantis si non sit lege recepta, sed improbata, potest & debet dici carere effectu & nomine pronunciantis & iudicantis: nec à iure ex consensu partium receptabilis vel homologabilis fiat: cum arbitri persona ex iuris rigore deficiat. Ex primo sic concluditur, aut verba pronunciatum & laudatum, recipiunt dispositionem secundum formam a pronunciante datam, & eius auctoritate: & sic secundum sui significatum. & sic homologationem & confirmationem nō recipiunt, cum arbitri persona ex iuris rigore & publico fauore deficiat: aut secundum sui naturam, & secundum continens & non contentum: & hoc non est de proprio intellectu. Ex secundo prob. quod ultra proprium intellectum non possit operari, ut ex uirtute contineat uoluntariam dispositionem eius quod in sententia continetur: & ad proprium transit, cum hoc soleat ex ueritate procedere, quæ hic deficit propter præsumptum errorem contra donantem, propter presumptam necessitatem ex prima promissione, propter precedentem proximum actum iudici, qui iniunctum ex necessitate processit. item probatur per l. cum de indebito. de pb. item per l. 3. §. scio. de mino. Tertium probatur per l. si uero non remunerandi. §. Inde Papinianus. ff. man. cum ibi non. sic ergo hic cum homologatio non possit operari secundum proprium significatum, nec trahatur ad improprium, ergo nullo modo. Omnia autem in contrarium allegata loquuntur ubi expressum erat plus: ergo idem est in eo quod est minus, uel saltem in utroque eadem ratio, ut l. 2. §. si stipulatus. de uerbo. obligatio. hic loquitur d. l. uerbis ciuilibus. eum si. Secundo præmitto quòd homologatio secundum sui formam & significatum non ordinatur ad nouam dispositionem inducendam: sed ad veterem confirmandam & roborandam. l. si pupilli. §. item quæritur. ff. de negot. gest. aut ergo ualebit per modum comprobatorium alterius actus, & hoc esse non potest: aut per modum absolutę dispositionis: & non potest: quia forma dispositionis non conuenit, & non habet locum illud generale: si non, valet vt ago, &c. propter vitium formæ. nec obstat. l. j. C. qui pro sua iurisdictione. per l. 2. C. communia vtriusque iudicij. quia ibi expresse se retulit ad id quod in sententia continetur nec obst. quod hæc uerba significare videntur substantiam: quia non significant simpliciter: sed qualitatem: & respectu qualitatis & formæ, quia appellatiua sunt: & paria sunt significare qualitatem uel substantiam respectu qualitatis: & sunt paria debere speciem, uel qualitatem respectu speciei. l. in nauem. ff. locat. Iacob. But.

* In l. diem. §. si hęredis. ff. de arb. no. quod ius offerendi. in tex. ibi, compromissum. nec transit instantia ad hæredem, etiam si esset in causa conclusum. no. in ca. ex parte. de arbit. licet sit secus in iudicijs, l. si petitor. & l. si is qui Romæ. de iudi. & l. si hominem. ff. de fideiusso. Bal.

* An per lapsum anni expiret compromissum Bald. in l. si duobus. §. sed si quis. C. communi. de leg. Bar. in l. multum. ff. de cond. & dem.

* In l. quamuis. ff. de arbit. not quod laudum formatum in persona compromittentis transit ad hæredem. Cy. de p̄h. & committen. stipulatio. l. victrici.

* An po-

* An potestas arbitrandi expiret per mortem vnius ex compromittentibus Barto. in quodam suo consilio quod incipit, talonius de spoleto. no. in l. diē. in prin. & ibi Ray. tenet quod transit. & l. sed & interpellatur. de arbitr. & not. in cap. fin. de arbit. & Ioan. Andr. in addit. Spec. in titu. de arbit. §. finitur. in verſi. sed nunquid arbitrator. & ita practicatur. quod si est factum in arbitrum, & in arbitratorem, quod transeat in hæredem, & sic non expiret, cum sit contractus: alias si in arbitrum tantum, tunc secus. & quod not. Bal. in l. si per epistolam. de acquiren. hære. vide in tex. & not. in c. præsentata. de testibus.
* An si arbiter dedit illud tempus ad soluendum quod datur à lege, poterit post moram purgare? Barto. in l. hæc verba. de lega. 1. Alberic. in l. Celsus. eod. titu.
* An ab arbitro electo virtute statuti possit appellari? Barto. in l. j. à quibus appella. non licet. tenet quod sic, & allegat text. in l. fina. in fin. C. de iudic. Bald. in l. j. C. de arbit. ¶ Coram quo iudice? & an iudex rei vel actoris est competens ad cognoscendum de iniquitate. dom. Signorolus in consilijs suis in secunda. parte. quæ incipit. factum sic se habet. facit l. ij. & ibi Barto. C. vbi & apud quos. & infra. not. in secundo fo. dom. Federicus de Senis in suis quæstionibus tenet quod iudex rei sit iudex competens, quia actor sequitur forum rei. Bar. in l. si societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio.
* Nota quod non derogatur iurisdictioni, licet iudex delegatus recipiat cōpromissum. Inno. in c. innotuit. ext. de arbit.
* Quid si fiat compromissum sub dignitatis nomine, an transeat in successorem? Bar. in l. qui liberis. ff. de vul. & pup. & auth. si tamē. de temporib. app. & ibi Bar. dicit quod potest fieri compromissum in aliquos perpetuo durarum. l. falso. C. de diuer. rescrip.
* Si dictum est in compromisso, quod arbiter possit prorogare terminum compromissi, quod teneat prorogatio, licet partes non sint præsentes, & nunciabitur eis per nuncium vel epistolam, Bal. in l. diem. in prin. ff. de arb. & ita exemplificat ibi. alio modo exemplificat in prorogatione dilationis ad comparendum, vt eo. tit. l. qualem. §. Cassius. quia potest prorogare etiā absente & ignorante. fac. l. Labeo. de iureiu. & l. ij. §. si causa. ff. de bon. poss. Bal. & idem Bald. in l. eos. §. apostolos. de app. & in l. j. & authen. ei qui. C. de temp. appel.
* Quod per compromissum non impeditur cursus causæ principalis, secus in instantia appellationis. Bald. in l. si quis rem. ff. de arb.
* An arbiter faciat litem suam: quid de arbitratore, quid de amicabili compositore? Variæ sunt opiniones. no. in l. si merces. §. 2. ff. loca. Bal. in l. si quis in conscribendo ff. de pac. Barto. in l. fin. ff. si mens. fal. mo dixerit. & Angelus in l. si filius famil. de iudic. ¶ Quid si iudex, arbiter uel arbitrator noluit iudicare, an faciat litem suam? Barto. in l. non quicquid. ff. de iudic. & dicta l. fina. & fac. Marc. quod sic. quia ex quo negar facere iustitiam, dicitur facere iniustitiam, extr. de excessib. priuile. capitu. dilecti. facit l. Gallus. §. quid si forsitan. ff. de libe. & posth. secundum vnum modum legendi. Bald. ibi.
* In l. si cum dies. de arbi. an si compromissum prorogetur, censeatur idem compromissum? dicunt quidam, aut prorogatio fuit facta infra diem compromissi, & censetur idem: aut post, & non censetur idem l. sed si manente. ff. de prec. Sed contra uidetur, quia primum dicitur respectu secundi, & econtra: ergo non sunt idem: pro quo glo. hic posita in fi. dicit Alber. de fa-tus, aut fuit dictum in compromisso de die proroganda, & tunc inspecta veritate est nouum compromissum, sed in spectā iurisdictione alias, si nō fuit dictum vere: & iuris fictione censetur diuersum. nec obst. l. sed si manente. quia illud in precario de cuius forma non est diei nec temporis appositio, sed de forma compromissi sic. & hoc credo uerum. Cyn. in additio. suis dicit, aut prorogatio venit ex natura primi actus, vt in precario quod non finitur ipso iure lapsu temporis, nisi reuocetur, & tunc idem numero sunt: sicut officium iudicis, quod prorogatur in tempus successoris. l. meminisse. ff. de offic. procon. si autem est talis actus, qui finitur ipso iure per lapsum temporis, vt est compromissum, tunc cē set ur nouum compromissum: quia forma est mutata ratione temporis. Alij dicunt, aut prorogatio fit cum repetitione contractus, & videtur idem numero. fac. quod no. in l. si unus. §. j. de pac. Item facit l. cum stipulatus sim mihi Procule. de verb. ob. & Læmilius. de min. ibi tamen loquitur in prorogatione quæ erat contra naturam primæ conuentionis: hic præter. adde etiam quod notat Archid. 41. dist. bonę. vide circa hoc quod no. Bar. in l. Titius filius. in prin. in petijs nouis. de excu. tut. fac. quod no. Alberi. in l. non distinguemus. §. dies. & l. Labeo. & l. si arbitri. de arbi.
* In l. Titius. de excu. tut. principium huius legis inducitur per Dyn. in arg. ad quæstionem. Factum est compromissum sub pœna. & dati sunt fideiussores vel pignora de parendo sententiæ, deinde prorogatum fuit compromissum: quæritur an eo lapso teneantur fideiussores vel pignora? Istud primum facit quod sic. §. sed si ita scriptum. facit quod non, dic quod fideiussores non tenentur, dicta l. labeo. §. fin. de arbit. In pignoribus refert, aut pignora erant compromittentium, & tunc tenentur, aut aliorum, & tunc non, vt l. item quæritur. §. qui impleto. loca. de hoc per Dyn. in l. ij. §. mulier. ff. solut. matri. Rayner. de forli. Bald. in dic. l. titius. & Alberi. in d. l. si arbitri.
* Quid si vnus ex litigatoribus factus est monachus, an cogitur arbiter sententiam dicere? dic quod non secundum Vbert. de bobio, qui hoc ponit in l. item si vnus. de arbitris: nisi alius uelit ut sententia feratur. ¶ Quid de eo qui dedit se in adrogationem? tunc cogitur, quia retinet proprietatem bonorum suorum. ut Insti. de acquis. per adrogationem. §. j.
* Nunquid in arbitro uel arbitratore possit adijci in compromisso, quod teneatur, & debeat pronunciare secundum consilium alicuius? vide Bald. super Inno. in c. j. de offi. delega.
* In l. si cum dies. in prin. de arbi. in gl. super ver. compromiserunt not. quod non dicitur compromissum nisi a die acceptationis: ergo ante non currit tempus arbitro. quia ante acceptationem non est arbiter, l. tali. de iur. dot. a prin. Bal.
* In l. Plautius. ff. de procur. dicit Iac. But. si statuto cauetur quod si fuerit quæstio inter vicinos affines & similes, & utile sit clientulo quod fiat compromissum, si est actor, quod cedat iura alicui coniuncto, vel uicino aduersarij: vel si est reus quod faciat aliquem coniunctum vel vicinum aduersarij procuratorem in rem suam, qui suscipiat in se iudicium animo nouandi, & sic petatur fieri compromissum, quod no. & sic terminatum fuit. & fac. etiā quod dicitur in l. cum antea. C. de arbi. in fi. vbi no. quod si vnus timet petere reductionem ad arbitrium boni viri, dat consilium q̄ cedat alicui ius seu officium petendi reductionem huiusmodi, si & in quantum sibi competat sine pœnæ promissione. & sine commissione.
* An possit implorari officium iudicis pro exequendo arbitrio de iure communi? Barto. quod sic. dom. Ange. contra in l. à diuo pio. §. sententiam. ff. de re iudic.
* Nota quod arbitri de iure communi debent pronunciare simul, l. non distinguemus. §. cum in plures. ff. de arbitr. gloss. super verficul. dicant simul.
* An vnus de pluribus possit pronuntiare sine requisitione alterius? Barto. in l. hæredes. §. fi. ff. ad treb. vide in l. si de meis. §. fi. de arbi. Bal. l. ij. §. fi & iudex. de iudi.
* Quid si arbiter statuit certum terminum partibus ad aliquid faciendum, an possit terminum prorogare postquam certum est illud non posse expediri? Bar. in l. cum stipulatus sim. de verb. ob. dicit quod pœna legalis euitatur per prorogationem, secus in conuentionali promissa: secus si non erat promissa expresse.
* In l. Pomponius. §. arbiter ex compromisso. de arb. vtrum possit fieri prorogatio per vnam partem absente alia, vel vnus in vno loco, & alius in alio diuersis horis coram arbitro prorogauerit. Cyn. in additio. dicit quod tenet prorogatio. ar. l. ij. §. conuenire de iudi. quia non desideratur præsentia, cum non sit contractus, sed quædam commissio: nisi forsam ratione pœnæ quę non debetur effectualiter nisi per stipulationem. l. consensu. de act. & ob. li. apparet ex dictis quod compromissum potest fieri per partem seorsum ab alia, si ad hoc vt pœna committatur, promittatur alteri recipienti pro parte. l. quæcunque. de act. & obli. Bal.
* Nota quod si quis vult quod omnia ueniant in compromisso, adijciat clausulam quod intelligitur de omnibus de quibus fuerit laudatū. ita dicit Bal. in l. si cum dies. §. plenum. ff. de arbit. Bald. ibi de ibi Alberi. & ibi quærit an possit fieri compromissum de quæstionibus futuris.
* In auth. nisi breuiores. C. quomodo & quando iudex. dicit Bar. quod si arbitro & arbitris est data potestas sententiandi & iudicandi in scriptis, & sine scriptis, ut fit communiter, quod eius dicto stabitur de omnibus quæ dicet acta esse coram eo. hæc opinio est valde periculosa, & arbitramenta talia non possent reduci ad arbitrium boni viri: & aperiretur via multis malitijs: nam arbiter non haberet dicere nisi, Et quia coram nobis fuit plene probatum Titium debere vel non debere: & sic absoluo, uel condemno, quod esset absurdum. Præterea ubi acta ad sui substantiam requirunt scripturam, non possunt probari per testes, nisi allegetur scripturam factam perditam, extra. de probatio. legijs. capitul. cum olim. sed ibi non requiritur scriptura. communis opinio est quod possint per testes, l. si prætor. §. Marcellus. ff. de iudic. & Innocen. in capitu. quoniam contra falsum. extra. de proba. vnde frustratoria esset ista probatio, si crederetur verbo iudicis. Angelus.
* In l. non distinguemus. §. cum in plures. de arbit. dic, quod aut agitur in compromisso quod omnes arbitrentur, aut quod vnus, aut quod simpliciter. Bald. ibi distinguit, & Dyn. in additionibus suis. Cyn. primo casu non valeret, nisi omnes concordent: nec sufficit quod maior pars &c. Secundo casu valet vnius sententia etiam alijs non requisitis: in tertio casu sufficit quod maior pars. hoc dicit Bald. in verficul. separatim cogere &c. nec etiam duos esse præsentes sufficit, nisi esset actum in compromisso, quod duo possent absente tertio, vt hic per Cyn. in addi. quod non credo verum: quia quando ex forma pacti est, quod stetur dicto maioris partis, tunc non est necesse quod minor pars citetur, vel sit præsens, sicut cum est actum quod vnus possit pronunciare, non oportet alios vocare, vt supra. hoc §. j. respon. secus si non sit per formam pacti, sed per formam iuris communis, vt supra. eod. sicuti. & est ratio, quia pactum debet aliquid operari.
* Quærit Cyn. quid si est actum quod quilibet possit ferre sententiam, & omnes sunt præsentes, & vnus pronunciat, alius secundo, alius tertio, cuius sententia præualebit? & dic eius qui præuenit in sententiam ferendo primam, sicut in pluribus procuratoribus dicitur. l. pluribus. de procurator. secundum Iacob. de ra. nisi forte intendat alios etiam sibi associare, & non solus pronunciare, arg. c. cum super. de offi. deleg. Bal. & episcopus Vicen. c. j. de arbi.
* An in arbitriis instantia possit durare vltra triennium? glo. in l. sed si compromissum. de arbit. videtur dicere: & vide quod ibi not. glo. tamen not. contrarium in l. item si unus. in princip. in glo. scilicet post quinquennium. eod. titu.
* An lauda & arbitramenta dicantur instrumenta confessionata, quæ ex forma statuti mandantur executioni, sicut sententia, Bar. in l. unum ex familia in prin. de leg. 2.
* An arbiter possit laudare de fructibus & expensis, quamuis de ipsis nō fuerit factum compromissum? gl. quod sic. l. non distinguemus. §. item non est cogendus. de arbi.
* An coram arbitris possit peti restitutio in integrum? no. in l. fin. C. ubi & apud quem.
* An valeat pactum de non reducendo ad arbitrium boni uiri? Barto. in l. quidam cum filium. de verbo. oblig. fac. quod not. Bald. in l. cum antea. C. de arbi. Alberi. in l. quidam cum filium. & l. si quis arbitratu. de uerbo. obliga. & l. si vnus. §. illud. ff. de pact. & Bald. & Alberi. in rubri. de arbit. uide supra. verficul. si arbitro est data potestas. & infra. verficul. an impediatur.
* An incidat in pœnam ille qui promisit non repetere reductionem ad arbi-

trium

trium boni viri, si petat, & succumbat. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verborum obligation. & l. Iulianus. de condictio. & demonstratio. Ioannes. Andreas. in Specul. de arbitro. §. sequitur. in additionib. suis. sed quid si obtinet in parte & in parte non? vide Bald. in l. sancimus. C. de arbit.

* Nota quod si arbitri absoluunt partes ab instantia iudicij, & dicunt partes esse in suo gradu, non dicuntur terminare, & incidunt in pœnam statuti. Barto. in l. generali. de decu. lib. decimo. & l. qualem. de arbitr. pro Bart. vide not. in l. transactio. C. de transa. & in l. non distinguemus. § quæsitum. de arbit.

* An in sententia arbitri requiratur scientia partis, & quanto tempore duret potestas arbitrandi. Bar. in l. si quis arbitratu. de verb. obli. Bal. in l. fi. de contrah. empt.

* Nota quod arbiter absoluit ab obseruatione propter contumaciam partis non comparentis, sicut facit & iudex. Innocent. in capitul. ex parte. de arbit.

* Nota quod illud est æquum arbitrium in alio quod bonus vir appetit in se, l. i. de solut. est autem bonus vir, qui innocentia consilij pollet. l. cæteræ. §. j. famil. erciſc.

* Quid si compromissum factum est in arbitratorem & arbitrum generaliter, an possit præcipere quod fiat quietatio generalis? hanc quæstionem ponit Barto. in l. Aquiliana. de transactio. & dicit quod non. ¶ Quærit etiam ibi, quid si erat quæstio de quodam fundo, & dedit arbitro plenam potestatem, an poterit cogere alteram partem vt det aliam rem, de qua non erat quæstio? & dicit quod non. per l. non distinguemus. §. de officio de arbi. secus si pecuniam: quia pecunia est per quam omnes res æstimantur, & sic alia res esse non videtur. l. si ita. de fideiuss. Bar.

* Quid si sententia arbitri est nulla ipso iure: nunquid si non pareatur, possit agi ad pœnam? gl. in l. ita demum. in fi. de arbi.

* An arbitrator possit ferre sententiam per alium, vel per literas absentibus partibus? vide Gulielmum. in l. episcopale. de episcopali audientia.

* An coram arbitro iuretur in litem? l. non ex omnibus. ff. de arbi.

* An acta coram arbitro, attestationes, & confessiones valebunt apud ordinarium, nota in l. penultima. §. final. C. de arbitris. ¶ An acta facta coram ordinario valebunt coram delegato? quod sic. l. gesta. C. de re iudica.

* Ex sententia arbitrali ad tradendum rem qui est condemnatus ipsam tradidit, demum res redit ad ipsum condemnatum, qui restituere non vult, an cadat in pœnam compromissi? not. in l. inter Castellianum. ff. de arbitr. Cyn. in l. si quis. C. de institut. & substitut. l. si fideiuss. §. meminisse de leg. 1. Iacob. de Are. in l. piscari. ff. de acquirend. rer. dom. & dicta l. inter Castellianum.

* Quid si factum est compromissum in arbitro, an possit pronuntiare partem esse restituendam? glo. & doct. quod sic, in l. fina. C. vbi & apud quem. nam & delegatus potest pronuntiare quem fore mittendum in possessionē, licet ipse non possit mittere, l. iubere. ff. de iur. om. iud. do. Signorolus in cōsilijs suis tenet.

* An arbiter possit sibi reseruare potestatem iterum arbitrandi? Barto. in l. si quis arbitratu. de verb. obli. & l. quid tamen. & l. arbiter. & l. dicere. §. videndum. ff. de arb.

* Quid si testes iurauerunt coram arbitro, sed non deposuerunt, quia compromissum interim expirauit, & quæstio resuscitatur coram iudice ordinario, an ijdem testes iterum iurabunt coram iudice ordinario? pro & contra fac. quæ est. C. de iura. cal. & l. inter litigantes. de iudi. sicut alias dicitur in l. qui bona. de dam. infec. & quod notatur in l. plures. de arbit. de isto iuramento notant Innocen. Hostien. & Ioan. And. in capitu. de testibus, extra. de testi.

* In l. sicuti. de arbi. ibi, animi sui motum. ex hoc nc. quod si quid est commissum pluribus per reformationem vel statutū, quod ille qui se absentat, non potest committere vices suas alteri: quia electa est industria certæ personæ. & ita seruatur.

* Item not. quod si est commissa quinque syndicis syndicandi potestas, & quatuor volunt ipsum absoluere, quintus autem non vult, non valet: & ad hoc vt absolutio non ualeat, fuit consultum, vt ille quintus non pronunciaret, sed taceret. Idem dicit Franciscus Accursius. si quis vltra faceret, vt condemnatio non teneat. & hoc intellige nisi in statuto vel prouisione dicatur quod stetur maiori parti. & adde quod nota. per Archidia. 2. quæstione. secunda. capitu. iudicibus. & capitu. si episcopus. Bald. no. inf. de sententia.

* Nota quod ille qui venit contra laudum excipiendo incidit in pœnam cōpromissi: Bald. in l. j. de ordi. cogni. in repertorio suo super Innoc. & dicit, quod non.

* Nota quod nisi pœna est apposita. laudum non potest homologari. l. ij. & l. si duo rei. ff. de arb. Bal. ¶ Arbitrio boni viri multa requiruntur, Innocen. in c. prudentiam. de offic. delcg. ¶ An expressio diei facta ab arbitro impediat purgationem moræ. Bart. in l. iij. de leg. 3. ¶ Quæ verba important arbitrium boni viri? Barto. in l. Lucius. de fideicommissa. liber. ¶ Quando plures concordant in maiori summa eis statur. Bald. in l. diem. §. si plures. ff. de arbi.

* Quod maiori summæ minor inest, non habet locum in speciebus, capitul. cui non de sacerdotali, de præbend. libr. sexto. l. qui lancem. ff. de auro & argent. lega. item intelligitur quando minor summa profertur absolute, secus si respectu alicuius corporis, l. si tibi 10. ff. locat. & sic non haberet locum super declaratione precij alicuius rei: & fac. in ratione sui, l. si is cui. de nouationibus. adde quod notat Guilel. in l. si ex multis. de annali exceptio. facit, quod not. Bald. l. prima. C. de testamentis. Archidiac. 2. quæstione. nona. capitul. quisquis. facit. Bald. in l. prima. C. de senten. quæ sine cert. quan. & l. secunda. C. de iudic. & l. si pupillorum. §. si prætor. ff. de rebus eorum.

* Nota quod quando est actum vt duo sine tertio procedant, an debet tertius cum alijs expectari, & vocari ad procedendum, vel sententiandum? Dic. quod sic: quod nota. Archidiacon. capitul. si contra. libr. sexto. Innocen. in capitul. cum plures. de offic. dele. & Hostien. in capitul. prudentiam. eod titu.

* Not quod licet statutum prohibeat appellari, vel de iniquitate agi, tamen iudex ex officio suo poterit illam iniquitatem retractare. glo. & Archidia. 2. q. 6. à iudicibus. quæ opinio probatur in capitu. 2. de arbit. & idem Ioan. de Lign. fac. l. diem. ff. de arbitr. coniuncta. l. 3. C. eo. tit. vide infra. verii. si arbitria non possunt.

* In l. item si unus. §. si in tres. alias. l. celsus. not. quod præsentia vnius potest trahere alios ad suam sententiam. & ideo quod est commissum pluribus, non potest nisi omnibus præsentibus explicari. nisi forte sit dictum quod sufficeret maior pars: quia ut aliquid ualeat pactum, intelligam in minori parte absente.

* Quid si apparet de intentione absentis, nunquid præsentes possunt tunc iudicare, cum sit maior pars? Innocen. quod sic in capitu. Raynutius. de testamen. & ibi tenetur contrarium, quia posset ille mutare propositum in presentia aliorum. & quia text. dicit expresse in præsentia. adde quod not. Archi. 65. dist. c. fi. & Barto. in l. duo ex tribus. de re iud. & ista pars est uera, quia quantumcunque liqueat de intentione absentis, tamen propter formam compromissi oportet quod vnus non pronunciet seorsum ab alio, ar. l. Pedius. §. j. ff. de arbit.

* Nota quod pœna non debet peti ex vi laudi, sed ex vi compromissi. l. quid tamen. in fi. ff. de arbi. qui docet formare libellum in hoc, vnde si statutum dicat quod laudum mandetur executioni, non mandabitur quantum ad pœnam ex forma talis statuti, quod no. Bal. sed ipsa pœna petitur actione ex stipulatu.

* Sed nunquid homologatio possit fieri per partes ante sententiam latam, vide in c. scienti. de reg. iu. lib. 6. Bar. dicit in l. quod de bonis. §. fina. ad l. fal. ubi hoc tangit. fac. quod not in l. plures. C. de arbi. Bald. in l. super rebus. de contrah. empt.

* Factum sic se habet, Duo, quorum vnus erat Marsilienſis, alter Pergameusis, adinuicem contraxerunt societatem in territorio Pergami. Subsequitur de his quæ habebant simul facere contractum societatis. fuit factum cōpromissum Marsiliæ in A, & B. & ipsi virtute dicti compromissi Marsiliæ tulerunt arbitria sua. finaliter dictus Marsilien. non bene contentus de dictis arbitris, ipsum Pergamensem reperit Marsiliæ, & ibi ipsum citari fecit coram Potestate Marsiliæ, & ibi libellum porrexit, dicens ipsa arbitria esse iniqua, & fore reducenda. Ex aduerso Pergamensis excipit Potestatem Marsiliæ non esse iudicem competentem pro parte Marsilienſis replicatur quod compromissum & arbitramentum fuit factum in ciuitate Marsiliæ, & quod ipse Pergamensis Marsiliæ est repertus, & quod ibi citatus super his omnibus quæritur quid iuris? domi. Signorolus in consilijs suis. hic expedit videre, an ad resolutionem contractus attendatur locus contractus? de hoc per Bald. C. vbi & apud quem. l. j. ij. quæstio. & 5. in quæstio. quę incipit. Petrus. vbi tenet quod iudex rei sit iudex. Angel. in l. si suspecta. ff. de inofficio. testamen. §. fi. & Bald. in d. l. ij. C. ubi, & apud quem. & no. in l. j. de summa trin. & fi. cath. Guil. in l. qui certo loco. de condictio. indeb. & l. ij. §. j. de eo quod cer. lo. & reiectis multis allegationib. hincinde, sic uidetur dicendum quod ad detegendum iniquitatem dictorum arbitrorum agitur in casu nostro actione descendente ex contractu societatis. l. vnde si neruæ. ff. pro socio. & sic cum ipsa actio pro socio duret 30. annis, sic & petitio reductionis: licet Specul in hoc titu. §. sequitur. teneat contrarium. si ergo agitur actione descendente ex eo contractu celebrato super territorio Pergamensi propter iniquitatem arbitrorum commissam Marsiliæ non attenditur locus Marsiliæ, iuxta glo. l. si vxor. de iudica. & hoc puto verum quando arbitramenta facta sunt super contractu bonæ fidei, qui producit actionem ultra ea quæ sunt acta & cogitata, dicta. l. & secundum hoc non esset forte male dictum quod ex quo iniquitas processerit Marsiliæ possit hoc intentari ex verbis generalibus authenticæ, qua in prouincia. & hoc verum, si arbitramenta facta sunt super præambulo contractu stricti iuris: si vero super contractu bonæ fidei, tunc attenditur locus contractus, ex quo agitur. Signorolus in secunda parte suorum consiliorum, in consilio quod incipit, factum sic se habet. circa finem. vide in quæstionibus Federic. de Senis.

* Dominus Angelus in l. certum. circa fin. de confessis. dicit, quod si data est potestas arbitro uel arbitratori ferendi sententiā parte absente, uel parte non citata, quod si per partem fiat confessio coram eis in parte absentata, quod talis confessio prodest absenti. quod not.

* An consanguineus veniens ad defendendum extraneum possessorem, possit ex sui persona petere causam compromitti? Bartolus. in l. si minor. de iure fisci. libro decimo. & l. procurator ad exhibend. ff. rem ratam haber. Bald. in l. prima. C. vbi in rem actio. Bartol. & Angel. in l. uenditor. de iudic.

* An minor possit supplicare uel petere restitutionē contra arbitramenta. not. in l. prima. C. si de mo. po. fu. ap. & l. postquam liti. de pa. Signorolus in consilijs. Bald. in l. eos. §. fin autem. de appellat. & l. non videtur de in integr. restitutio. & an possit appellari? Bald. & Albericus. C. de appellat. in rubrica.

* Si arbitramenta non possunt dici iniqua, an iudex videns ea iniqua, possit ex suo officio retractare? facit in simili quod sic l. plane. & l. fi. de petitio. hæred. & not. in cap. quintauallis. de iureiur. per Hostien. & Ioan. And. fac. Inn. in c. causa resti. de in integ. resti. super ver. incidenter. & gl. & Archid. 2. quæst. 6. e. à iudicibus. & Io. de Lign. c. 2. de arbi. vide sup. ver. nota quod licet statutum.

* In l. dicere. in prin. de arbi. nota quod arbiter debet habere affectum pronunciandi. & dicunt doct. quod nisi sciat se arbitrum, non tenet pronuntiatio. fa. l. pen. de eo qui pro tutore. & quod notauit Inno. in c. ex conquestione de restit. spol. Bal.

Pone

* Pone q̃ compromissum est in aliquem tanq̃ in arbitrum, & arbitratorẽ, & sub pœna de non reducendo ad arbitriũ boni uiri, postea arbitrator me ini quæ demandauit: timeo petere reduci ad arbitrium boni uiri propter pœnã quo facere potero? Iaco. Butrig. dat talem cautelam, q̃ cedam hoc modo, Si quod ius mihi apetit reductioni boni uiri, cedo tibi quatenus idem com petit sine pœnæ præstatione, tunc enim certum est quod tibi competit, quia huic renuntiari non potest per pactum l. si vnus. §. pactus. de pactis: & sic po tes cedere, nec ab eo petetur pœna, quia non promisit, nec à te, quia non petis: quia cessisti quatenus tibi competeret. Iac. Butri. hoc ponit in l. quia §. opus. de aliena. iud. mut. cau. fac. & in l. cum antea. in fi. C. de arb.

* In l. non codicillum de testamen. hæc l. est in argumen. quod si ille qui est assumptus vt arbiter & arbitrator, cognouit vt arbiter, non potest pronunciare vt arbitrator. quod non videtur verum, quia vtraque potestas est data sibi, nec vna tollitur per cessionem alterius, vt in capitu. cum ex officij. extra, de præscriptio. per Innocentiã ne tamen credo quod si cognouerit ut arbiter, videatur pronunciare vt arbiter, & sic non possit appellari, nec reductio peti, ut d. l. diem. §. stari. si autem non seruauit præceptum arbitri, non potest ut arbiter pronunciare, sed ut arbitrator: & ideo potest peti reductio. l. vnde si Neruæ. pro socio. si vero dixerit, pronuntio vt arbiter & arbitrator, si quidem potest vtroq; modo valere, valet fortiori modo quo potest, argumentum. ff. de seruitut. vrban. prædi. l. si domus. & l. si vero lex. posset tamen dici contrarium, quia arbitri sententia vltima est, l. 1. de arbitr. sed arbitratio est sicut quædam transactio, in authenti. ut differen. indi. §. 1. & quia in dubio res debet valere, intelligitur quod debeat valere iure arbitratoris: & sic si est iniquitas debet corrigi per superiorem. & hæc est uera. Bar. & Bal. in l. si dominium. ff. de fur.

* Nota quod si sint tres arbitri sine clausula, ita quod sint omnes, &c. si sint omnes præsentes potest ferri sententia per vnum in præsentia omnium. hoc prob. per text. in capitul. fina. extra, de re iudica. libr. 6. nec est necessarium quòd omnes loquantur, vt voluit Barto. in l. duo ex tribus. de re iudica. nec sufficit præsentia sine mandato, secundum quod volunt Albe. Odofre. & Ioan. Andr. in capitu. fina. de arbitr. & Alberic. disputauit hanc quæstionem, & terminauit quod sufficit sola præsentia cum mandato, dato q̃ non loquantur omnes, alias oportet quod omnes loquantur, quando non interuenit mandatum. sic saluat Barto. Segnorolum in consilijs in 2. parte, in princip.

* Si statuto caueatur quod si quæstio fuerit inter affines, cogantur ad compromissum, non habet locum inter sponsum & sponsam minores, quia dicitur affinitas cœpta non completa. Bal. allegat gl. in l. q̃ seruius. in fi. super vers. affinitatis. de condictio. ob cau. vide eundem Bal. in l. 3. in prin. C. unde vir & uxor. ubi vult, q̃ etiam maritus & uxor non sunt affines, & sic nõ habeat locum in eis dictum statutum.

* In l. item si vnus. §. ff. de arb. q̃ si ex confessione eius à quo petitur, duo præsentes pronuntiat, ita q̃ non est verisimile virum bonum aliter pronunciare. Inn. in c. Raynaldus. de testa. dicit q̃ valet. Bal. contra, quia non est seruata forma compromissi. quam rationem non consideruit Inn. licet consideruerit vnam solam rationem.

* In l. si in tres. de arbit. Bald. dicit quod Innocen. in capitul. Raynaldus. de testamen. dicit quod si arbitri fuerunt simul in allegationibus, & unus quisque dixerit allegationes suas, q̃ postea duo poterunt pronunciare absente tertio, cuius contrarium dicit Bar. in l. duo ex tribus. de re iudi. vide Bal. in l. nohambigitur. de leg. ad quod allegat dictum Inn. positum in dicto capit. Raynaldus.

* Arbiter qui ex forma statuti tenetur sub certa pœna intra 40. dies facere arbitramenta sua, an teneatur facere citare partes ad audiendam sententiam? Bar. in l. societatem. §. arbitrorum. pro socio. & l. si de meis. §. fi. de arbitris. Bal. contra in c. 3. quo tempore miles. & ibidem Inno.

* In l. si cum dies. §. si arbiter. de arbit. Bal. dicit, quod prorogatio potest fieri de loco ad locum, sicut potest fieri de tempore ad tempus. argumẽ. l. quæro. ff. de solu. Cyn. dicit quod non credit q̃ possit in arbitro fieri prorogatio de loco ad locum, quia non est iurisdictio, sed officium quoddam. Bald. ita dicit ibi ut s. dixi.

* Nunquid in arbitris sit lis contestanda, & iuramentum calumniæ præstandum. Bal. quod sic in l. cum antea. C. de arbi. & an vitium litigiosi inducatur per litis contestationem factam coram arbitro? Bal. quod sic in d. l. cum antea. & c. cum dilectus. extra. de arbitris.

* Nunquid per cumpromissum & sententiam ex ipso secutam ualidatam & homologatam dicatur reus fortiri forum, ut possit ibi conueniri actione in factum? dic quod non si alibi forum originale habet, dicta l. cum antea. versi. in hac quidem. quid de sententijs latis per duos arbitros? vide Ange. in l. si pars. de inoffi. testamen.

* Nunquid arbiter possit cogere partes ad salarium sibi dandum? Iac. Bald. dicit q̃ sic. arg. l. in sacris. de prox. Spe. eo. titulo. §. fi. Sed quo iure compellet partes dic actione in factum? quia hoc suggerit æquitas, arg. l. quotiens. de præscriptis verbis. vel iudicis officio ad instar aduocati. l. 1. in princ. de va. & extraordi. cogni. uel non compellatur arbitrari, nisi recepto salario, quidam enim &c. l. 13. est quidem. de var. & extraord. cog.

* An arbiter possit mittere in possessionem causa rei seruandæ. in contumaciam nolentis parere? dic q̃ nõ, quia est mixti imperij, Liubere. ff. de iurisdom. iud modo arbiter habet solum notionem, non iurisdictionem l. ait prætor. de re iudi. fac. l. non ex omnibus. de arbi. cum gl.

* A quo compelletur arbiter sumere compromissum? dic à iudice suo non ab alio. l. 3. §. tameth. de arbit. sed quid si sunt diuersarum iurisdictionum? dic quo l quilibet compelletur per suum iudicem, licet hoc sit difficile: & ideo tutissimus litigatores committunt se in arbitros diuersarum iurisdictionum.

* Nunquid de articulo & super articulo iuris possit fieri cõpromissum Bal. & Cy. in l. cum proponas. de rebus credit. & iureiuran. dicunt quod sic, licet dicat contrarium Pet. sed nonne fiunt compromissa quod sententietur de iure? & conditio iuris potest apponi in compromisso, ut notauit Innocen. in cap. si pro debilitate. de offi. delega. Respondet Bal. quod de iure pro laudo potest fieri compromissum, sed de iure quod potest apparere per aperturam librorum, non potest: secus autem si esset quæstio in qua essent varie opiniones. vide l. cum prolatis. de re iudic. illud ergo credo esse ius in talibus quod arbiter inter partes declarat. potest ergo saluari ista lectura in l. cum proponas. quod hic non fuit compromissum super potentia iuris, sed super ualentia. & sic glo. saluatur.

* In authentic. generaliter. de episcopis & cleric. dicit dominus Bald. quod habens iustam causam petendi reduci ad arbitrium boni viri, excusatur à pœna compromissi, si succumbat. & hoc tenet Ioan. Andr. in additionib. Specu. titulo de arbit. in collatione 6. uersi. in eodem. ff. loca. contrarium tenet Dynus in consiliis suis. fac. l. qui Romę. §. duo fratres. de uerbo. obliga. Bal. in l. si. ff. de arbi.

* Quando pœna succedit loco contemptus sententię arbitri, an possit peti, si non interfit petentis? Dic aut fit principaliter contra sententiam, aut accessorie, & non directe, primo casu potest peti, secundo non, not. glo. in l. cũ pœnam. ff. de arb. & Bal. & Bar. ibi. & in l. si quis à socio. ff. pro soc. & in l. 2. §. fi. de verb. obli.

* Quis mandabit sententiam arbitri executioni? dic q̃ iudex suus. l. veluti. ff. pro socio. secundum Vgo. non autẽ arbiter. Bal. in l. si iudex. de his. qui sunt sui vel alie. iur.

* Quid si iudex reductionis pronuntiauit errore arbitratum esse æquum nũquid pœna possit peti, posito q̃ sententia sit erronea? Bar. in l. fructus. de rei uendic. dicit quod sic: secus si iudex non pronuntiauit arbitramentum esse æquum, sed partem conuentam simpliciter absoluit a petitione. non enim per hoc videtur pronunciari arbitrium esse æquum. allegat l. Iulianus. in gl. magna. in princip. de condictione indebi.

* In l. quid tamen. §. fina. de arbitr. quid si arbiter condemnat Titium ad dãdum mille infra mensem, & si infra mensem non dederit, cõdemnauit eum ad dandum duo millia? quod talis sententia non valet, dicit Barto. quoad mille, quia super pœna pronunciare non potest, vt hic est ergo consilium quod dicat, Condemno Titium ad dandum duo millia infra mensem, & si soluerit mille intra decem dies, talis debeat absolui a duobus millibus. & ex nunc sit absolutus. Barto. vide not. s. in uerficul. not. quod pœna non debet peti, &c.

* Quid si in compromisso renuntiatum est ferijs introductis in honorem Dei, & de ferijs repentinis, ut not. in l. si feriatis. de fer. cum ius publicum & diuinum equiparantur. l. fin. C. de sacrosanct. eccles. clem. sępe. de verbo. signific. Bald.

* Nota, an impediatur reductio ad arbitrium boni viri Ioan. And. hoc titulo dicit, quòd sic quòd si partes per pactum renuntiant reductioni ad arbitriũ boni uiri, & omni iuri, & actioni pro illa petenda competituro, quatumcunque iniquè arbitratum sit, & quantumcunque enorme præiudicium per illud alteri partium inferatur, & hoc casu sic expresso, quantumcunque dam num, vel læsionem re ipsa contineat laudum, non erit locus reductioni. & sic fuit terminatum, vt dicit, & etiam subdit ibi, si est iuratum. nam si ibi iuratum sit, & arbitrium sit iniquum, dolo arbitri potest peti reductio, & non est periurus: sed si re ipsa est iniquum, tunc superior ex officio suo, tamen implorato, potest corrigere iniquitatem. sed si pars peteret reductionem, esset per iura. l. Bal. in l. si vnus. §. illud. de pac. dicit quod nulla pactione potest tolli reductio ad arbitrium boni viri. vide eundem in l. cum antea. C. de arbit. in q. sed iuxta prædicta quæro. & q. sequen. vbi tenet quòd pro minima, vel etiam non minima, tolerabili tamen læsione non competat reductio, sed pro enormi sic. & hæc in pacto tantum: de iuramento autem nil dicit ibi, q̃dam autem dom. Florianus doctor Bononiensis repetendo. §. arbitrorum. in q. quæ incipit, quid si fit iuramentum. ualidata. j. per 2. columnas, uersi. hoc videtur procedere. videtur tenere quòd quando est iuramentum ratione modicę læsionis, non possit dici iniquum: secus ratione immodicæ, & ubi est iuratum. & postea. j. per duas alias columnas ver. ut igitur non possit. dat consilium ut non possit peti reductio etiam enormissimæ læsionis, videlicet q̃ partes concedant arbitro liberam & absolutam potestatem ius unius partis in totum & in partem alteri concedendi, & donationis titulo conferendi. item dat aliud consilium, secundum Dy. s. quod extra compromissum si sibi inuicem partes pœnam promittant si aliquis contrahentium non seruat laudum ferendum, quia tunc nil aliud quæritur, nisi an aliquis contraueniat. & vide illam repetitionem quæ multa pulchra dicit, quam habent domin. Ioann. de Tabernis, & dom. Iacob. de Arzonibus. vide etiam domin. vincen. in dicto cap. quintauallis, qui sentit idem quod supradictus doctor, scilicet aut est enormis læsio, aut non. fac. quod not. Bal. in l. 1. C. de his quæ pœnæ no. Bal. in l. incertus. de transac. Alber. & dom. Segnorolus in l. quidam cum filium. & l. si quis arbitratu. de uer. obl. uide s. verfic. si arbitro est data potestas. & uersic. an ualeat pactum.

* Vnde dicatur arbitrium, Cardina. & Archid. extr. de arbi. super rubr.

* An arbitria possint reduci ad arbitrium boni viri Alber. tradit formam in rub. ff. de arbit. & etiam aliquid notat in l. si quis arbitratu. ff. de uerb. obli. Bal. in l. si vnus. ff. de pactis. tenet contra Alberic. etiam in l. quidam cum filium. ff. de uerb. obli. Bal. in l. fi. C. de contrahen. emp

* An arbiter sumatur solum super litigio, & arbitrator super contractu, Segnorolus in l. si quis arbitratu. ff. de uerb. obli.

* An laudum ante quam feratur possit homologari? Bald. in l. ne in arbitris. C. de arbi.

* Si data est potestas arbitro pronuntiandi alte & basse. Bal. in l. cum antea, C. de arbi. & in vsib. feu. de l. corradi. c. 1. §. porro. facit quod not. Bald. in 1. consti. C. §. quibus. in fi.

* An arbiter possit citare partes? Bald. in l. cessante. C. quomodo & quando iudex.

* Quando est data potestas arbitro procedendi de iure, & de facto, & pronũtiandi de iure. Bal. in l. qui procuratorem. ff. de procurator.

* An statutum cogens agnatos & parentes ad compromissum sit fauorabile? Bald. in l. qui se patris. C. unde liberi. circa principium ultimę columnę tenet quod sic odiosa litium. allegat l. fi. ff. fa. ercis.

* Quid si compromittatur in duos hoc pacto, ut non admittatur tertius, nec eligatur? Alber. in l. item si unus. §. principaliter. & l. 3. §. tameth. de arbi. ff. & Bal. ibi hoc limitat.

An si partes non velint parere sentẽtiæ huiusmodi tertij, committatur pœna. Iac. Butrig. q̃ non, sed ex eius sententia nascetur actio in factum, ut l. 3. §. tamesi. de arbit. & l. item si unus. §. principaliter. eo. titu.

Si arbiter condemnauit ut locet, & locauit: sed postea vendidit, & emptor expulit illum conductorem, an committetur pœna compromissi, vel pœna apposita in instrumento locationis? Barto. in l. si fideiussor. §. meminisse. de leg. j.

Si statutum prohibet arbitria facta inter agnatos, affines &c. posse dici iniqua, mala, nec querelari, nec supplicari, nec appellari, an possit peti restitutio in integrum. do. Segnorolus in consilijs in tertia parte, consilio 62. consuluit quod sic. Bal. in consilijs tenet contrarium. fac. quod not. in l. j. C. si de momen. poss. fuer. app. & l. postquam. de pactis. & l. eos. §. cautione. C. de appel. & l. nemo videtur. de in integ. resti. Bal.

An in arbitrijs possit opponi exceptio doli? Bal. in rub. C. de app.

An partes possint compromittere diuersis vicibus? Spe. in titulo de arb. §. excipitur. tenet q̃ sic: Inno. in c. scriptum. de elec. Cynus in additionib. suis in l. fi. & l. si cum dies. ff. de arb. in gl. quæ incipit, si finita. Bart. in quæ. quam disputauit, quæ incipit, consuetudo disponit.

Si compromissum est in aliquem, vt arbitretur secũdum suam conscientiã, an poterit reduci ad arbitrium boni viri. fac. domi. Bal. in l. j. C. de iureiur. & c. statutum. de rescrip. lib. 6. §. assessorem.

Statuto caueẽ q̃ oẽs causæ & quæstiones p̃mittantur: quid si apparet sententia lata an cogẽtur partes ad compromissum? Bal. in j. p̃stit. C. §. quibus.

Nota quòd quis cadit in pœnam excipiendo sicut agendo contra arbitramenta. Bal. in l. non solum. §. si status. de procurator.

An compromissum in arbitratorem fiat mutatione iudicis, vel iurisdictionis. Bal. in l. 2. C. vbi in rem actio.

Qũ dicatur arbiter iniquè arbitrari. gl. Instit. de ẽhen. emp. §. precium. super versic. definierit. Barto. in l. si societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio.

An iudex reductionis possit cognoscere de nullitate arbitramentorũ. Bal. in c. 3. quo tempore miles. 10. coll. & l. arbitrorum. C. de arbi.

An de publica vel populari actione possit compromitti? Iac. Butrig. in l. licet. C. de procurator.

Quid debeat probari quãdo petitur reductio ad arbitrium boni viri. Bal. in l. 2. C. de rescind. ven. ¶ An petitio reductionis ad arbitrium boni viri, sit actio de nullitate, an de iniquitate. Bal. in l. arbitrorum. C. de arbit.

An ex sola contumacia quis incidat in pœnam? Bal. in l. 2. C. de arbi.

Nota quod si arbiter vt arbitrator cognouerit, in dubio videtur pronunciare vt arbiter: sed si pronunciauit ut arbiter & arbitrator, de hoc p̃ Bal. in l. non codicillum. C. de testamen.

An compromissum prorogatum dicatur idem, vel aliud? Alberi. in l. si cum dies. in prin. & l. Labeo. & l. non distinguemus. §. dies. de arbit. Bal. 10. collatio. de lege corradi. §. inter pares.

An arbiter possit arbitrari partes de nouo debere in se cõpromittere Bal. in l. si quis sub conditione. de conditio. & demon. & contra Bar.

Quid si decedat vnus ex arbitris, vel vnus ex arbitratorib. nunquid expiret. Alberi. in l. item si vnus. ff. de arbit. tenet q̃ sic, & not. in ca. vno delegatorum. de offic deleg. & q̃ notat Bald. in l. 3. C. quando prouoc. non est necc.

Nota quod licet sententiæ arbitri debeat stari siue ęquæ, siue iniquæ, tñ de iure canonico secus. 2. quæst. 7. c. iudici. Bal. in l. si seruus plurium. de leg. 1.

An coram arbitro possit opponi exceptio compensationis, Bal. in l. j. C. de arbitris

An arbiter possit in totum absoluere? Bal. in l. quod si Ephesi. §. interdum. de eo quod certo loco. & videtur q̃ non, cum sit quædam transactio: tamen ipse tenet contrarium.

Si compromissum est factum inter laicum & clericum super reductione ad arbitrium boni viri, episcopus adeundus est. Bal. in l. præcipimus. de app. & quod not. Barto. in l. Titius filijs. in prin. de excusatio. tuto. in petijs nouis. & l. iuris peritos. §. 1. eodem titulo.

Nota q̃ propter nimiam difficultatem arbiter potest quæstionem sibi compromissum per modum compositionis terminare, & partes cõponere. Bal. in l. si pater. de conditio. insti.

Si est dictum in compromisso, q̃ procedatur de facto, & pronuntietur de iure & veritate. Bal. in l. illa institutio. de hær. inst. & l. iustitia. de iust. & iur.

An secundum laudum contra primum de consensu partium valeat. Bal. in l. si diuersa. C. de transa. & an sententia lata possint partes compromittere, ibidem quod non, nisi dicatur non obstante sententia. & quod no. Ang. in l. potest rem. & l. cum hi. §. sed cum lis. de transactionib.

An arbiter possit citare testes? Bal. quod non in l. sed & interpellatus. §. arbiter. de arbi. sed Spec. in titulo, de citatione. §. j. versi. sed nunquid arbiter. quod non. & an possit citare partes. Bal. l. j. C. de arbi.

Si arbiter adiudicauit vnam domum, sed reseruauit sibi condemnationẽ quam volebat illum dare alij, qui discessit ante quam declararet dictam quantitatem. Dynus in l. si quis arbitratu. de verbor. obligat. vbi examinat an possit conferri in arbitrium alterius.

Quid si plures arbitri ferant diuisim sententiam per interualla, Alberi in l. si in tres. ff. de arbit.

An petens reductionem ad arbitrium boni viri, & obtinens p̃ parte, & p̃ parte nõ, cadat in pœnã. Bal. in l. eos. §. inter. C. de app. Bal. in l. fi. C. de arbi.

An arbiter vel iudex possit testificari de gestis coram se. Bal. in l. ne in arb. C. de arbi. distinguit, & ibi Cynus.

An pœna adiecta in primo compromisso videatur tacite adiecta in secundo. Bal. l. in his. §. vxor. ff. sol. mat.

An cũ compromissum ex pirauit, quod semel fuit factum, iterum cogatur de nouo compromitti. Bald. quod sic in l. si quis ex argentarijs. §. hæc uox. ff. de eden.

An ex sententia arbitri transferatur dominium, vel impediatur translatio dominij? Bal. in l. traditionibus. C. de pac. Inno. in c. Raynaldus. de testa. & no. in l. filius fa. §. diui. de leg. 1. Contrarium notauit Inno. in c. fi. de accu. Alberic. in l. ea lege. de condictio. ob cau. & Bal. ibidem. & l. fi. de rebus alienis non alienan. & l. fi. §. coram. de leg.

Nota quod prorogatio quę fit per arbitros partibus absentibus, debet eis notificari. Bal. in l. eos. §. apostolos. C. de appel.

Si sunt electi duo arbitri cum pœna, deinde iudex dat tertium, qui tertius pronunciat cum uno ex illis duobus, si illi sententiæ non pareatur, an pœna committatur. Bal. in l. prima. C. de his quę pœnę nomi.

An laudum arbitratoris possit ratificari antequam feratur. Bal. quod non in l. super rebus. de contrahen. emptio. tamen limitando dictum suum, ut supra not.

Nota quod arbitramenta non sunt transactiones, sed sunt declarationes transactionis, sed compromissum est transactio, Bal. in l. iurisiuran. C. de iureiurand.

Vsque ad quantam quantitatem possit auferri per arbitrum, not. in gl. inst. de contrahen. emp. §. pretium. & Bar. in l. societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. Domi. Segnorolus in l. si quis arbitratu. de uerbo. oblig.

Nota quod si est data potestas arbitro procedendi de iure & de facto, quod videtur data licentia de iure tantum decidendi, Bald. in l. qui procurator. rem. ff. de procura.

Quis debeat probare in reductione ad arbitrium boni uiri? Dic quod ille qui dicit iniquum, Alberic. in l. societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. Ioan. Andr. in Specul. de arbitro. & Barto. in l. si quis cum aliter. ff. de uerbo. obligatio.

Si factum est compromissum uigore statuti, & finita sit instantia, an de nouo cogatur compromitti? Bald. quod sic, quia non videtur satisfactum statuto, in l. fideicommissa. §. penulti. de leg. 3. & l. si quis ex argentarijs. §. hęc uox. ff. de eden.

Si unus ex compromittentibus ueniat contra arbitramenta, & sic incidat in pœnam, & alius postea contraueniat, an unus petat pœnam ab altero? Albe. in l. cũ par. §. illi. de reg. iu. & l. cũ proponas. la 2. de pac. & l. si quis. de trã fact. & l. apud Celsum. §. Labeo de dol. exceptio. & c. frustra. de reg. iur. lib. 6. in gl. fac. Bal. in l. semel mora. ff. solu. matri.

Nota ca. 2. de arbitris, lib. 6. non seruatur in foro seculari non subiecto tẽporali ecclesiæ. gl. in eo. c. super ver. ciuilis.

Nota dictum cap. 2. habere locum solum quando sunt simpliciter electi: secus si adest clausula, Vos vel alius vestrum, uel clausula; quod si non omnes, &c. glos. eod. capitul. super. versicul. electis: quo casu quando adest clausula prima aduertendum est secundum Bartol. an ambo incipiunt simul cognoscere, & non posset alter sine altero sententiare. Barto. in l. sed is ita, seu in l. pedius. in fin ff. de arbitris. pro quo etiam videtur glos. in l. non distinguemus. §. cum in plures. ff. de arbitr. ad quod facit text. in capitul. cum in plures. de offic. delegat. libro sexto. & glos. in l. Pomponius si vni. ff. de reiudica.

Ioan. And. titul. de arbitro. §. 1. versicul. arbitrator. dicit, quod inquantum assumitur arbitrator super lite, dici potest transactio vel compositio, quia aditur non ut iudicet, sed ut partes pacificet: sed eius laudũ non habet uim transactionis propriæ. sed ut ab alio initæ. quod not. quia per hoc non ob. si dicatur, si laudum habet vim transactionis non possunt partes ab illo recedere etiam vbi modum excedat: sicut non possent à transactione: potest tamen dici transactio hoc respectu, quia laudum & compromissum in arbitratorem fit de re dubia. sicut transactio, ut dicit glos. de arbitr. capitulo, exposita. in glos. secunda. hæc ponit Anto. de Butrio in c. Quintauallis. de iureiur. in versi. secunda differentia.

In l. si dictum. §. si compromisero. ff. de euictionib. dicit Bart. notabilem rationem hic ponitam, quia nulla necessitate &c. ex qua habes, quod si quis cogitur compromittere ex forma statuti committitur stipulatio, quia ex necessitate fecit.

Quod pro laudo arbitratoris præsumitur secundum Dynum in quodam consilio, quod incipit, Ptolemeus, & ideo determinauit quod in causa reductionis ad arbitrium boni viri probatio iniquitatis incumbit petẽti. ita recitat & tenet Bal. in l. si de meis. §. recepisse. ad finem. ff. de arbit.

Vt laudum seruetur non potest arbitrator apponere nouam pœnam extra compromissum. per rex. in ratione sui, in l. quid tamen. §. fi. ff. de arb. & ideo dicit Bar. quod non debet pronuntiari per modum pœnæ, sed per modum sortis, hoc modo, Condemno te in centum, saluo quod si dederis infra mensem quinquaginta, sis totaliter liberatus. & ita practicatur Florentiæ. lex tamen videtur dicere q̃ ẽt in casu isto maior summa censeatur loco pœnæ, & videtur inserta in fraudem pœnę. ff. de solutionibus. l. qui res. §. mihi Romæ aut Ephesi.

Item istud laudum est conditionale, non secundum naturam iuris partis, & ideo non videtur valere, vt in ca. Raynaldus. vt s. in §. precedenti: tamẽ contrarium seruatur.

a ¶De iurisdictione omnium Iudicum.[3] Rubrica.

Iurisdictio quid sit.

ADDITIO.

a Huius tituli nigrum Azo tractat in Summa huius titu. C. & Roff. titulo secundo & tertio: actor potuit ab his haurire, exceptis quæ de iure canonico posuit. & quęstionem, quę tractatur sub uersicul. quę autem. Pileus in rubrica de delegato causarum. in princip. diffinit iurisdictionem, & aliquid de materia prosequitur. Et scias, q̃ ex practicis, quos auctor in procœmio nominauit, solus Io. de Deo posuit hanc rubricã, & est Cauil. vltima quarti libri.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictionum alia ordinaria, alia delegata: vel alia est plena, alia semiplena, & earum diffinitio.*

2 *Iudicum ordinariorum notanda est duplex distinctio.*

3 *Admissum intra centesimum milliare, ad præfectum urbi pertinet.*

Præfectus